Barolar Birliği: "Demiral'a güvenmiyoruz."

Ankara DGM Başavcısı Nusret Demiral hukuk devleti ve demokrasi açısından hep bir tehlike olmuştur. Ve Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez, bir Cumhuriyet Savcısı devlet için tehlike olmuştur.
(Sayfa 3-4)

SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ 29 10 Şubat – 24 Şubat 2500 Lira

adımlar

TERÖRÜN PANZEHİRİ: EKSİKSİZ DEMOKRASİ

İnsan hayatının kutsallığına ve dokunulmazlığına inanıyoruz, en sağlıklı siyaset ortamının bütün düşüncelerin her türlü ifade ve örgütlenme özgürlüğüne sahip olduğu çoğulcu demokratik ortam olduğuna inanıyoruz, tarihte tek meşru hakemin halk, en doğru tercihin de halkın özgürlük ortamı içinde vereceği karar olduğuna, dolayısıyla hiç kimsenin halkın temsilciliğini üstlenerek kendi aklına göre ve hele şiddete dayalı bir adalet dağıtma hakkına sahip olmadığına inanıyoruz.

Sendika şubelerinin başkanlarının önerisi

800 bin işçinin toplu sözleşmesinin başarısı için sendikalar arası eşgüdümün sağlanması gerekli (Sayfa 8-9)

Dünyamızı teknoloji değiştiriyor

Ahmet Altan, değişen dünyada ve Türkiye'nin yenilenmesinde üretim araçlarının gelişiminin belirleyici olduğunu anlatıyor. (Sayfa 10-11)

Güney Afrika'da değişim

Devlet başkanı De Klerk ilan ettiği siyasi reformlar ANC (Afrika Ulusal Kongresi) tarafından temkinle karşılanıyor. (Sayfa 14)

Sümeyra Çakır'ı kaybettik

Yurttaşlıktan çıkarılan bir sanatçımızı daha yurt dışında kaybettik. Sümeyra en verimli zamanında kırılmış bir filiz, yarım kalmış bir şarkı gibi. (Sayfa 20-21)

Kutlu-Sargın davasında 28. Duruşmada da bir ay sonraya erteleme

Adımlar (İstanbul) - Hukuksal olarak tutulacak hiçbir yanı kalmayan Kutlu-Sargın davasında, artık duruşmalar bir ay sonraya ertelemeye dönüştü. 8 Şubat 1990 günü yapılan duruşmada, İstanbul DGM'nin isteği olan Kutlu-Sargın ile İstanbul da süren Ahmet Kardam, Şeref Yıldız, Erdal Talu davasını birleştirme talebi Ankara DGM'ce kabul edilmedi.

Asrın politik davası olarak nitelenen davayı yürüten yargı heyetine güvenin olmadığı defalarca açıklanmış, reddi hakim talebinde bulunulmuş ve geçen duruşmaya dava avukatları protesto olarak katılmamışlardı. 8 Şubat günlü duruşmada İstanbul Barosu başkanı **Turgut Kazan** ayrıntılı bir dilekçe ile tahliye talebinde bulundu. Mahkeme heyeti, tahliye talebini reddederek duruşmayı 9 Mart 1990'a erteledi. ❑

İBRAHİM EREN TAHLİYE EDİLDİ

Adımlar (İstanbul) - 7 Aralık'tan bu yana tutuklu bulunan **İbrahim Eren** 6 Şubat günü yokluğunda yapılan duruşmada tahliye edildi. Gelecek duruşma 16 Mayıs gününe bırakıldı.

Bir grup travesti ve transseksüel yurttaşın kendilerine yönelik baskıları protesto ettikleri bir basın açıklamasının ardından tutuklanan Eren'in, Sağmalcılar Cezaevi'nden duruşmaya getirilmemesine gerekçe olarak "araç yokluğu" gösterildi. Avukatların geçen duruşmalarda da yinelediği tahliye talebi, bu kez "sevk maddeleri ve sanığın tutuklu kaldığı süre" gözönüne alınarak kabul edildi.

Eren hakkında bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası isteniyor. ❑

ANTİMİLİTARİSTLER AFİŞLEMEDE

Dr. Tayfun Gönül'ün Yeşiller Partisi'nin de desteğiyle başlatmış olduğu **"Zorunlu Askerliğe Hayır"** kampanyası afişleme çalışmalarıyla sürüyor.

"Askerliğin zorunlu olması işine geliyor mu?"ve "Askere gitmek istemiyorum" sloganlarını taşıyan afişler belirli bir bağış karşılığında edinilebiliyor. Geçtiğimiz günlerde değişik çevrelerin katılımıyla oluşturulan Geçici Yürütme Komitesi ise, bir rock müziği konseri düzenlemek üzere çalışmalara başladı. Bir çok rock ve özgün müzik grubunun bu konsere sıcak baktığı bildiriliyor.

Yeni dergi:

YAŞAMA SEVİNCİ

Özürlülere yönelik bir dergi olan Yaşama Sevinci'nin ilk sayısı 12 Ocak'ta yayımlandı. Faruk Öztimur'un finanse ettiği ve **Seyhan Baydu'nun** Genel Yayın Yönetmenliği'ni üstlendiği derginin tüm yazarları özürlülerden oluşuyor. Yaşama Sevinci'nin yayımlanmasına sevincine katılıyor, başarılar diliyoruz.

İstanbul belediye işçileri toplu sözleşme öncesinde

SÖZLEŞME TASLAĞINA İŞÇİLERİN KATILIMI

Adımlar (İstanbul): Belediye işçileri 1990 yılında toplu sözleşme masasına oturacaklar. İstanbul'da ilçe belediyelerinde çalışan işçiler toplu sözleşme öncesinde taslak tartışması için geniş katılımlı komisyonlar oluşturdular. Bu çalışmalara katılan işçiler çalışmalarla ilgili Adımlar'a gönderdikleri yazıda şöyle diyorlar.

"Sendikalı işçilerin toplu sözleşme taslaklarının işçiler tarafından yapılması isteği yıllardır tartışılıyor. Bugün de bunun nasıl olması gerektiğini tartışıyoruz.

Biz, İstanbul ve İlçe Belediyeleri işçileri olarak, bu yılki toplu iş sözleşmesi taslağımızı yaptıysak, ki yaptık, bizleri bu taslak yapımına zorlayan yukarıdaki neden ve sorunların yanı sıra; biz işçilerin birliği, bilinci ve mücadele yeteneklerimizin gelişmesi sonucu olarak yapılmıştır.

Biz işçiler tarafından yapılan bu "taslağa" sendikamız yönetiminin müdahale etmemesi, şube yöneticilerinin yardımcı olması; sendikamızın ve şubelerinin demokratikleşme sürecinde olduğunu gösteriyor. Bu da, biz işçilerin eksik de olsa (daha çok eksiklerimiz var), sendikal mücadelede önemli bir başarı gösterdiğimizi kanıtlıyor.

Sendikamızın İstanbul şubelerine bağlı işyerlerindeki işçiler, işyerlerinde, kendi aralarından, kendilerini temsilen birer işçi seçerek veya kendi aralarından birini göstererek her şubede ayrı olmak üzere; 30-40-50'şer kişilik "Taslak Komisyonu" kurdular.

Komisyona katılan bu işçiler, kendi işyerlerindeki işçi arkadaşlarıyla konuşup tartışarak, onların istek ve görüşleri doğrultusunda "taslak" çalışmalarına katıldılar. Komisyonda görevli her işçi, taslağın her maddesinde birden fazla ve süresiz konuşma hakkına sahipti ve bu haklarını da özgürce kullanabiliyordu. Öyle ki, bazen bir madde üzerinde 4-5 saat tartışıp, o madde karar altına alınıyordu.

Kendimizin yarattığı bu demokratik ortamda tartışmalar öyle yararlı oluyordu ki; kendine çok biliyorum diyenler, orada yanıldıklarını anlıyorlardı. Hemen hemen her konuda, hiç bir kişi tam doğruyu getiremiyordu (bu da doğaldı zaten, çünkü doğruları, ya da tam doğruları kimse tek başına bulamaz), taslaktaki bütün maddelerde herkesin katkısı olup, maddeler ortak ürün olarak ortaya çıkıyordu. Bazı maddeler üzerinde farklı görüşte olanlar olmuyor değil ama, çoğunluğun kararına saygılı olup kabul ediyordu.

İşte biz belediye işçileri taslağımızı bu yöntemle hazırladık. Kuşkusuz bu yöntemimiz tam doğru ve yeterli olmayabilir, eksiklerimiz, yanlışlarımız vardır, ama söz ve karar sahibi işçilerin olması böyle başlar ve böyle gelişecektir. ❑

"KAYIP İŞÇİ BİLMECESİ"

Adımlar (İZMİR) - İzmir'de İnsan Hakları Derneği Şubesi, sivil polisce gözaltına alınan ve kimlikleri bilinmeyen işçilerin akıbetini araştırmak için Uluslararası Af Örgütü'ne başvuruyor.

İşçilerin aileleri çalmadıkları kapı kalmadığını ama hiç kimsenin olayı üstlenmediğini, açıklama yapmaktan kaçınıldığını söylediler.

İnsan Hakları Derneği İzmir Şubesi, yaptığı basın toplantısında resmi makamların cevaplaması gereken soruları rapor haline getirerek Uluslararası Af Örgütü'ne sunacağını belirtti. İHD İzmir Şube Başkanı Alpaslan Berktay bu soruları şöyle sıraladı:

1-) Bu özel tim kime ait?

2-) Savcılık başvuruda bulunulduğu halde neden bilgi vermiyor?

3-) Siyasi polis olayı neden bilmiyor?

4-) Alay Komutanı Kazım Çillioğlu'na ait 35 ZP 041 plakalı özel aracın gözaltına alınma sırasında ne işi vardı?

5-) Alay Komutanı bilgisi olmadığını söylerken, salıverilen Faruk Bozoklu ve İmam Eldeş'e istemlerine rağmen, neden gözaltında tutuldukları 72 saat için bir belge verilmiyor? "Biz merkez kanalı ile göndeririz, işten atılmazsınız" denilerek salıveriliyor?

6-) Askeri yetkililerin Metin İlhan'ın yeğeninin başvuru sırasında jandarmada olduğu halde, neden iki gün önce gönderildiğini söylüyorlar?.

7-) İki insan ortada yokken, alınışları ve son görüldükleri yer belli olduğu halde neden devlet kurumları olaydan haberleri olmadığını beyan ediyorlar?

8-) Bu ilin valiliği neden olayla ilgili bilgi vermiyor?

Alpaslan Berktay, kayıp işçilerin bulunabilmesi için bu soruların yanıtlanması gerektiğini belirterek, "Böyle bir olay dünyanın hiç bir yerinde görülmemiştir. Bu durum demokrasi ve insan hakları açısından ülkemizin bulunduğu yeri göstermektedir" dedi. ❑

KARS'TA TİYATRO ÇALIŞMALARINA ENGEL

● Kars Belediyesi Ocak başı Tiyatrosu oyuncuları

Abdullah Kubalı (Kars) - Kars Belediyesi Ocakbaşı Tiyatrosu kuruluş çalışmalarını tamamladı.

Sanat ve kültür faaliyetleri açısından oldukça geri bir konumda bulunan Kars'ta Belediye Tiyatrosu kurulması bu konuda duyarlı olan çevreleri sevindirdi.

Ancak her sosyal etkinliğin altında bir çapanoğlu arayan polis bu tiyatroda çalışmalara katılan yüksek öğrenim öğrencisi, memur ve ordu mensuplarının rol alamayacağını ilgili kurumlara bildirerek çeşitli engellemelerde bulunuyor.

Tiyatro tüzüğünün onaylatılması sırasında da çeşitli sorunlar çıkaran polis sahneye çıkacaklardan çeşitli belgeler isteme, bilet satışlarını engelleme gibi keyfi tutumlar alıyor.

Ocakbaşı Tiyatrosu oyuncuları **403. kilometre** adlı oyunun hazırlığına başlarken yeni engellemelerle karşılaşma konusunda tedirginlik duyuyorlar.

İstanbul Barosu Başkanı Turgut Kazan'ın Adalet Bakanı'na mektubu

DEMİRAL HUKUK DEVLETİ VE DEMOKRASİ İÇİN TEHLİKE

Nusret Demiral, ayrıca yargının ve Türkiye Cumhuriyeti'nin itibarıyla oynamıştır. TC'nin bir başsavcısı, TC'nin imzaladığı sözleşmeyi tanımaz ve o sözleşme doğrultusunda kendisiyle görüşmek isteyen insanlarla konuşmazsa, o Başsavcı o görevde kalamaz.

● *Turgut Kazan*

Sayın Bakan,

Biz, İstanbul Barosu olarak, Muammer Aksoy'la ilgili cinayeti,hukuk devletini ve demokrasiyi tahribe yönelik bir tertibin parçası sayıyoruz. Bu nedenle, demokrasiyi ve hukuk devletini koruyabilmek için, tertibin mutlaka çözülmesini bekliyoruz. Çok sağlıklı bir soruşturma istiyoruz. Sağlıklı soruşturma için, gerekli koşulların yaratılmasını istiyoruz.

Sayın Bakan,

Bu durumda yapılacak ilk iş, Ankara DGM Başsavcısı Nusret DEMİRAL'ı görevden almaktır. Çünkü, Savcılık kurumu,hukuk devletinin temel taşıdır. Devlet bu kurumla birlikte hayatiyet kazanır. Kurumun başına "Cumhuriyet" sözcüğü bu nedenle konulmuştur. Cumhuriyet Savcılığı hukuka ve yasaya uyan herkes için teminattır. Dolayısıyla devlet için teminattır.

Ama, Ankara DGM Başsavcısı Nusret DEMİRAL hukuk devleti ve demokrasi açısından hep bir tehkile olmuştur. Ve Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez, bir Cumhuriyet savcısı devlet için tehlike olmuştur.

Gerçekten, Nusret DEMİRAL yaptırımı para cezası olan ve İstanbul'un yargı yetkisinde kalan bir eylem için ünlü bir gazeteciyi gözaltına aldırmış, yanına kar kalmıştır.

Nusret DEMİRAL idare yeri İstanbul olan bir gazeteye Ankara'da el koydurmuş ve mahkeme hangi kararı verirse versin her gece matbaaya gelip yayını durduracağını söylemiş, yanına kar kalmıştır.

Nusret DEMİRAL Adalet Bakanlığı genelgelerini hiçe sayarak, telefon edip çağırabileceği, adı belli bir avukatı, adresi bilinmiyor gerekçesiyle yakalama yazısıyla gözaltına aldırmış, yanına kar kalmıştır.

Nusret DEMİRAL, sanıklar konuşmuyor, bu yüzden gözaltı süresini uzatıyoruz diyebilmiş ve büyük bir rahatlıkla tatbiki düşünülen her madde için ayrı gözaltı süresi uygulanabileceğini söylemiş, yanına kar kalmıştır.

Nusret DEMİRAL CMUY'nı dinlememekte ısrar etmiş, müdafiilere hiç bir belgeyi göstermeyeceğini bildirmiş, yanına kar kalmıştır.

Nusret DEMİRAL, Başbakanlık genelgesine dayalı istekleri geri çevirmiş, tahkikatın selameti için avukatları gözaltındaki sanıklarla görüştürmeyeceğini söylemiş, yanına kar kalmıştır.

Oysa, 2802 sayılı yasanın 63, 65, 66, ve 70. maddeleri bu eylemlere ilişkin yaptırımı gösterdiği gibi, 2461 sayılı yasanın 21. maddesi soruşturmanın selameti ve yargı yetkisinin itibarı için "görevden uzaklaştırmayı" gerektirmektedir.

Nusret DEMİRAL, ayrıca yargının ve Türkiye Cumhuriyeti'nin itibarıyla oynamıştır. T.C. nin bir Başsavcısı, T.C. nin imzaladığı sözleşmeyi tanımaz ve o sözleşme doğrultusunda kendisiyle görüşmek isteyen insanlarla konuşmazsa, o Başsavcı o görevde kalamaz. Sözleşmeye uymak önce devlet olmanın, sonra hukuka inanmanın icabıdır.

Sayın Bakan,

Hukuk devletini korumak için, bu cinayeti çözmek zorundayız. Ve çözmek için bütün önlemleri almalıyız. Gerekirse bu soruşturma için özel bir yasa çıkarıp doğrudan savcılığa bağlı özel bir soruşturma ekibi kurmalıyız. O ekibe güvenlik birimleri dahil, istihbarat birimleri üzerinde de soruşturma yetkisi tanımalıyız. Ama önce ve mutlaka Ankara DGM Başsavcısı Nusret DEMİRAL'ı görevden almalıyız. Ankara DGM Başsavcılığına hukuk devletini korumaya kararlı bir savcıyı atamalıyız.

Eğer, Demiral'la ilgili eski soruşturmalar nedeniyle, 2802 sayılı yasanın 63, 65, 66 ve 70. maddeleriyle 2461 sayılı yasanın 21. maddesini bir kez okuyacak olursak, izleyeceğimiz yol hemen anlaşılır. Önce yargının itibarı, dolayısıyla devletin itibarı için ve hukuk devletini koruyabilmemiz için, 2461 sayılı yasanın 21. maddesi uyarınca, Ankara DGM Başsavcısı Nusret DEMİRAL'ı mutlaka görevden almalıyız.

Ankara DGM Başsavcısı Nusret Demiral hukuk devleti ve demokrasi açısından hep bir tehlike olmuştur. Ve Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez bir Cumhuruyet savcısı devlet için tehlike olmuştur.

Sayın Bakan,

Ben, İstanbul Barosu Başkanı ve 27 yılını tamamlamış bir avukat olarak, bu öneriyi bilginize sunuyorum.

Konunun HSYK'na götürülerek, bu yolda bir karar verilmesini diliyorum.

Aksi halde, yapılacak soruşturmanın selametine asla inanmayacağımı ve bu kuşkumu ısrarla anlatmaya çalışacağımı, gerekirse bir kampanya başlatacağımı belirtiyorum.

Bilmenizi istiyorum ki, Gümülcine Ceza Mahkemesi için söylediklerimize değer verenler, bu sözlerimize değer vermeyecek olurlarsa, yalnız Nusret DEMİRAL'ı değil kendilerine de güvenimiz kalmayacaktır. ❑

Avukatların yürüyüşü

Türkiye Barolar Birliği: CİNAYETİN SORUŞTURMASI DEMİRAL'A BIRAKILAMAZ

Prof. Muammer Aksoy'un öldürülmesiyle ilgili soruşturmanın Ankara DGM Savcılığına verilmesi, hukuk dünyasında tepkiyle karşılandı. Haber duyulur duyulmaz İstanbul Barosu Başkanı Turgut Kazan bir dilekçeyle Adalet Bakanına başvurarak, "kendi i demokrasi ve hukuk devleti açısından bir tehlike haline gelmiş olan Nusret Demiral'a bu soruşturmanın verilmesi Nusret Demiral'ın bu soruşturmayı sonuçlandırabileceğine güven duymadığını" belirtti. Turgut Kazan, Demiral'ın bu tertibi asla çözmeye çalışmayacağını, eğer güvenilir bir soruşturma ekibi kurulamazsa, soruşturmanın selametine asla inanmayacaklarını söyledi ve bu olayın peşini bırakmayacaklarını duyurdu.

Pazar günü Ankara'da toplanan Türkiye Barolar Birliği yönetimi de ve çeşitli illerin baro başkanları aynı doğrultuda oybirliği ile bir karar aldılar. Bu karar üzerine yapılan açıklamada şöyle dendi: "Ankara DGM Başsavcısı ve savcılarına güvenimiz yoktur. Demokrasimiz ile ilgili bu olayın soruşturması bu savcılardan alınmalı, yeni atanacak savcılara bırakılmalıdır. ❑

2000'Lİ YILLARA YARAŞIR BİR DEMOKRASİ İÇİN

❑ Zülfü Dicleli

"Ayın filmi yeniden mi görmeye başlıyoruz?" Son terör olayları herkese bu soruyu sordurdu. Film gerçekten aynı. Senaryoyu yazanlar, oyuncular aynı. Ankara DGM savcıları bunları açığa çıkarmakta zorlansalar da, kamuoyunda yaklaşık bir görüş birliği var: Terör eylemlerinin devlet içinde yuvalanmış çeşitli odaklardan bağımsız düşünülmesi olanaksızdır ve zaten bu nedenle bu eylemlerin perde arkası bir türlü aydınlatılamamaktadır.

Film, senaryo yazarları, oyuncular aynı, ama sinema salonu ve seyirciler oldukça değişmiş durumda. On yılda dünyada ve Türkiye'de az şey değişmedi. O nedenle filmi sonuna kadar seyretmek kader değil.

12 Eylül darbesini hazırlayan terör ortamı, dünyada iki kampın karşılıklı askersel üstünlük sağlama, çatışma ve cepheleşme çabasından kaynaklanan gerginlik, Türkiye'de ise ekonomik modelin ve parlamenter rejimin tıkanmasından kaynaklanan sağ-sol kamplaşması ve çatışması temeli üzerinde yükselmişti. Kendilerini devletin gerçek sahibi gibi gören ve herşeyin en doğrusunu yalnızca kendilerinin bildiğine inanan geleneksel asker ve sivil bürokrasi bu koşullarda ipleri ellerine alabildi. Bu, Afganistan ve İran'dan sonra askersel-politik önemi kat kat artan Türkiye'nin NATO'nun ileri karakolu rolünü oynayabilmesi için ABD açısından da zorunluydu.

12 Eylül ve sonrası aslında "kurtarıcılar" ın yenilgisinin tarihi oldu. Türkiye'yi kendi ideolojilerine ve çıkarlarına göre yeni bir kalıba sokma denemeleri her alanda iflas etti. "Kurtarıcılardan kurtulma" bugünün Türkiye'sinde çevresinde fiilen geniş bir mutabakat sağlanan bir hedef haline geldi. Türkiye'yi bir kere daha "kurtarmaya" artık kolay kolay cesaret edemezler.

Bugün yavaş da olsa, sancılı da olsa çok kutuplu ve sistemleri, sınırları ve sınıfları aşan demokratik, hümanist değerlerin etkisinin arttığı, çifte standart uygulamalarının giderek olanaksızlaştığı bir dünyada yaşıyoruz. Terörün, baskının, şiddetin her türünün destek ve yandaş kazanma olanakları azalıyor. Gerginlik ocaklarının azalması yönünde hemen hemen bütün devletler arasında fiili bir mutabakat oluşuyor.

Türkiye henüz bu gelişmelere ayak uyduracak düzeye gelmedi. Ama bunun eşiğinde, karmaşık bir geçiş sürecinde. Türkiye geleneksel ekonomi ve devlet anlayışından çağdaş bir ekonomi ve devlet anlayışına geçiş aşamasında. Bu geçiş nesnel bir zorunluluk.

Nesnel ve güçlenen eğilim devletin toplumsal yaşamın bütün alanlarında oynadığı rolün sınırlaması, bu alanlardan geri çekilmesi, küçülmesi, bu alanların toplumun kendisi tarafından doldurulmasıdır. Çağdaşlaşmanın yolu buradan geçiyor.

Ekonomide işletmeci-patron devlet anlayışı iflas etti. Savunmada zorunlu askerliğe dayalı, büyük ordu anlayışı işlevli değil. Yasakçı, merkeziyetçi, otoriter devlet anlayışı çağdaş sorunlar karşısında çaresiz.

Geleneksel devletçi güçlerin birbölümü bu gerçekleri görüyor, kendilerini yeni koşullara uydurmaya çalışıyor. Bir bölümü geleneksel tutum ve davranışlarında ısrar ediyor, değişime direniyor. Ülke ekonomisinin yaklaşık yarısı demek olan KİT'lere, 800 bin kişilik bir orduya komuta etmenin, üniversite öğrencisinin kılık-kıyafetinden, yurttaşın kafasındaki düşünceye kadar herşeye karışabilmenin getirdiği konum ve ayrıcalıkları yitirmek istemiyorlar. Bu kesimlerin savunma içgüdüsüyle, eski filmin yeniden vizyona sokulması çabaları arasında somut bağlar var.

Tehlike bu çabalardan çok, ekonomide ve devlette nesnel değişim ihtiyacına yanıt verebilecek bir politik yapılanmanın oluşmamış olmasında. Toplumdaki gelişmeler mevcut partilerin politikalarının ilerisinde. Geleneksel devlet ve ekonomi anlayışı, anti-demokratik bir otoriterizm bütün partilerin içinde hala etkili. Eski politika tarzları hala güçlü. Mevcut partiler ne genel olarak toplumsal gelişmenin, ne de sınıfların çağdaş çıkarlarını tam ifade edebiliyorlar.

devamı 22.sayfada

Bir soru işareti

Adımlar (İstanbul) - Ankara DGM Savcısı Ülkü Coşkun, gazetemizin sahibi bulunan SU Basın Yayın Ticaret şirketinin, savcılık talimatıyla kapatılan Adımlar Ankara bürosunun açılması ve el konan malzemelerin geri verilmesi talebini 6 Şubat günü şu gerekçeyle reddetti: "Adımlar Gazetesi TBKP'nin yayın organı olduğundan yargılama sonuçlanıncaya kadar bir iade yapılamayacaktır."

Ankara DGM savcıları ısrarla TBKP'yi "illegal bir örgüt" gibi göstermeye çalışıyorlar. Oysa hem TBKP'liler tamamen açık bir çalışma yürütüyorlar, hem de basın, öteki siyasi partiler, kamuoyu TBKP'yi olağan bir pati olarak kabul ediyor.

141 ve 142'nin kaldırılması konusu hükümet düzeyinde tartışılıyor, SHP ve DYP genel başkanları bu maddelerin kaldırılması zamanının geldiğini açıklıyor, Ankara DGM savcıları ise hala "komünist avındalar".

Adımlar bir yılı aşkın bir süredir yayınlanıyor, Ankara büromuz da bu süre boyunca çalışmalarını sürdürdü. Ankara DGM savcılığının TBKP davasını açmasının üzerinden ise iki yıl geçti. Ülkü Coşkun "Adımlar'ın TBKP'nin yayın organı olduğunu" şimdi mi keşfetti. Bu biraz, 12 Eylül öncesinde yasal çalışan parti ve derneklerin, 12 Eylül'den sonra "illegal örgütler" ilan edilmesini andırmıyor mu?

Açık ki, Ankara DGM savcıları yasalara,hukuka dayalı çalışmıyorlar, tamamen politik bir tutum içindeler, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü engellemeye çalışıyorlar.

Adımlar TBKP'nin görüşlerine yer veriyor, TBKP'nin yasallaşmasını destekliyor. TBKP üye ve yöneticileri Adımlar'da yazıyor. Ama bugün hemen hemen bütün gazeteler TBKP'nin görüş ve açıklamalarına yer veriyor. Bu ortamda Ülkü Coşkun'un Adımlar'ı susturmaya çalışması ne anlam taşıyor?

Adımlar'a komünist olmayanların görüşleri de yayınlanıyor. Son aylarda gazetemiz sayfalarında birçok değerli aydının yanısıra DYP ve SHP genel başkanlarıyla Devlet Bakanı Ali Bozer, Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek ve çok sayıda milletvekiliyle yapılmış röportajlar yayınlandı. Adımlar'ın böylesi demokratik bir platform olması mı Ülkü Coşkun'u rahatsız ediyor?

Ankara DGM savcıları Muammer Aksoy'un katilleri kimdir, terörün kaynağı nerede" sorusuna, "hiçbir açıklama yapacak durumda değiliz, çok yönlü araştırma içindeyiz" diye yanıt veriyor, olayı aydınlatacak hiçbir şey ortaya koyamıyorlar. Koyacağa da benzemiyorlar. Ama zaten herşeyiyle açık ve ortada olan TBKP'yi "açığa çıkarmak" için karar üstüne karar alıyor, operasyon üstüne operasyon düzenliyor, dava üstüne dava açıyorlar. Buraya bir soru işareti koymak gerekmiyor mu? ❑

GEÇ KALMADAN AYILMAK!

Gerek iç, gerekse de dünyadaki süreç, açık bir "askersel darbe"ye elverişli görünmüyor. Ama ülkede konumlarını yitirmek istemeyen gerici odakların manevra alanlarını daraltacak, giderek yok edecek bir somutluk da bütünlük göstermiyor.

❑ Yalçın Ergündoğan

Ülkemizde demokrasi geleneği köklü değil. Demokrasi güçleri dağınık. Ekonomi ayakları üzerine oturmuş değil.

Türkiye dünyadaki değişim ve gelişmelerden hızlı bir biçimde etkileniyor. (Ülkenin coğrafi konumu da dikkate değer) Bu etkileniş, ülkedeki örgütlü güçlerin inisiyatifleri ile, esen rüzgârını niteliğine göre ya çok hızlı ya da yavaş gelişiyor.

Geleneksel güçlü anti-demokratik devlet yapısı ve bu yapı içinde konumlanmış gizli-açık, gerici-tutucu odaklar, dünyada barış ve yumuşamadan yana güçlü bir dalga estiğinde yavaş da olsa iç dinamiklerin de görece etkisiyle geri çekiliyor.

Başta Sovyetler Birliği olmak üzere, Doğu Avrupa'da yaşanan "açıklık", "yenilenme" ve "demokratikleşme" hareketleri, ABD ve SSCB arasında sürdürülen silahsızlanma ve barış politikaları tüm dünyayı derinden etkiliyor. Ülkemiz de bundan payını alıyor. Gerek dünyadaki konjonktürel yumuşama, gerekse de ülkedeki demokrasi güçlerinin -dağınık da olsa- hareketlenmesi ile rejimde bugün bir çatlak oluşmuştur. Bu çatlak giderek derinleşmektedir de.

Kürtlerin ve komünistlerin açık platformlarda haklarını savunmaları, çatlağın demokrasi güçleri lehine derinleşmesine azımsanamayacak katkılar sağlıyor. Rejim, açık platformlarda görüşlerini dile getiren, doğal insan haklarından "özgür siyaset yapma" hakkını fiilen kullananlara süreç içinde şiddet uygulama olanağını yitiriyor. Geliştirilen eylem biçimleri karşısında uygulayacağı olası şiddeti kamuoyuna haklı gösterecek mazereti bulamıyor.

***

Ülkede gerici güçler, gizli-açık demokrasi karşıtları konumlarını yitirmek niyetinde değiller. Sovyetler cephesindeki Azarbeycan olayları Türkiye'de hızlı bir şoven dalganın pompalanmasına, hemen ardından zincirleme girişimlere neden olabiliyor.

ANAP hükümeti, uyguladığı ekonomik politika ve sergilediği tutum ile, demokratik yolların önünü açacak konumda değil. Halk desteğini tümüyle yitirmiş durumda. Yüzde 13'lere inen oy desteği ile hükümette kalmayı sürdürüyor. Parlamento' daki tabansız çoğunluğuna dayanarak, tüm demokratik teamüllerin tersine Özal'ı Cumhurbaşkanı ilân edebiliyor.

SHP ehlileştiriliyor. İçindeki radikal unsurlar parti dışına düşürülerek, tümüyle bir merkez partisi konumuna sokuluyor.

DYP, her ne olursa olsun iktidara gelme kaygusunu ve dar partisel çıkarları bir türlü aşamıyor.

Rejimde oluşan çatlağı, "demokrasiyi kazanma" noktasına yükseltecek ciddi bir demokratik seçenek de henüz oluşturulabilmiş değil...

İşte böylesi bir ortamda, pusuya yatmış demokrasi karşıtı gizli-açık güçler, odaklar, ülkede bir kaos yaratmanın provasına soyunuyorlar. Bunun zemini hemen yaratılmak isteniyor. Senaryonun malzemeleri ise hazır.

Hükümet güçsüz. "İrtica", "bölücülük", "terör" saçayağı tamamlanmaya, kamuoyu bu yöne koşullandırılmaya çalışılıyor.

İstanbul'da öldürülen polis, hemen ardından ılımlı kişiliğiyle tanınmış aydın Muammer Aksoy'un öldürülmesi. Birini "sol", diğerini "sağ" örgütlerin öldürdüğünün kamuoyuna sunulması, açıkça birşeylerin kıpırdandığı görüntüsünü veriyor.

Gerek iç, gerekse de dünyadaki süreç, açık bir "askersel darbe" ye elverişli görünmüyor. Ama ülkede konumlarını yitirmek istemeyen gerici odakların manevra alanlarını daraltacak, giderek yok edecek bir somutlukta bütünlük gösteremiyor.

***

Bunun için, başta Marksist sol güçlerin içinde bulundukları ayrılıktan bir an önce çıkmaları, dışa dönük politikalar üretmeleri gerekiyor. Bir tehlike söz konusudur. Bu tehlike karşısında çok farklı siyasal çıkarları savunsalar da, geniş bir yelpazede yer alan, varlıklarını demokraside gören tüm siyasal güçler biraraya gelebilmelidir.

Demokratik teamüllerin işlerlik kazanabilmesi yönünde, halkın tercihinin Parlamento'ya yansımasının önünü açıcı, seçim yasası değişikliği, Anayasa değişikliği gibi talepler askıya alınmaksızın "erken seçim" talebi canlı tutulmalıdır.

Rejimde açılan çatlağı gerici odakların kendi lehlerine izole etme istemlerine karşın, çatlağı derinleştirme, demokrasiyi kazanmaya dönüştürülmesi yönünde katılımı arttırarak örgütlenip, adımları hızlandırmak gerekmektedir.

Yarın geç kaldık dememek için, şimdi silkinmenin ve bu yönde davranmanın zamanıdır...❑

Ankara DGM'nin talimatıyla gazetemiz arandı, yazarlarımızdan Umur Coşkun ve Semih Gümüş gözaltına alındı

NUSRET DEMİRAL SUÇ İŞLEMEYE DEVAM EDİYOR

Ankara DGM Savcılığının kendi yetki alanıyla hiç bir ilgisi olmayan bir konuda Umur Coşkun ile Semih Gümüş'ü gözaltına aldırıp Ankara'ya getirtmesi yasaların keyfice çiğnenmesidir.

Adımlar(İstanbul) - Ankara DGM Başsavcısı Nusret Demiral'ın talimatı üzerine 29 Ocak günü, gazetemiz yazarlarından Umur Coşkun ile Semih Gümüş İstanbul Emniyet Müdürlüğü 1. Şube ekiplerince gözaltına alındılar.

Aynı gün gazetemizin merkezi arandı ve çok sayıda belgeye el konuldu. Ayrıca Coşkun ve Gümüş'ün evleri de arandı. Bilindiği gibi daha önce de, gene Demiral'ın talimatıyla Adımlar'ın Ankara bürosu mühürlenmiş, bürodaki faks aracı ve fotograf makinelerine "suç delili" olarak el konulmuştu.

Umur Coşkun ve Semih Gümüş 1 Şubat günü Ankara'ya götürüldüler ve Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde sorguya alındılar. Gazetemiz yayına hazırlanırken kendilerinden henüz bir bilgi alınabilmiş değildi. Avukatların gözaltındaki müvekkilleriyle görüşme talebi, bu konudaki Başbakanlık ve Adalet Bakanlığı genelgelerine rağmen Ankara DGM Savcılığınca reddedildi.

Umur Coşkun ve Semih Gümüş 8 Aralık 1989 günü TBKP yöneticileri olarak düzenlenen basın toplantısına katılmış ve politik kimliklerini kamuoyuna açıklamışlardı. Bilindiği gibi bu konuda İstanbul DGM Savcılığı bir soruşturma açmış, konuyla ilgili olarak gözaltına alınan Umur Coşkun İstanbul DGM tarafından serbest bırakılmış ve bundan sonra savcılık soruşturmayı tutuksuz olarak sürdürmeye karar vermişti.

Bütün bunlara karşın, Ankara DGM Savcılığının kendi yetki alanıyla hiçbir ilgisi olmayan bir konuda Umur Coşkun ile Semih Gümüş'ü gözaltına aldırıp Ankara'ya getirtmesi yasaların keyfice çiğnenmesidir. Ankara DGM Başsavcısı Nusret Demiral iki yıldır bir çok kez kendisinin TBKP'yi ve onun yöneticilerini bir hasım olarak gördüğünü kanıtladı ve bu konuda zaten olağanüstü olan DGM Savcılığının yetkilerini de aşarak tam bir keyfilikle davrandı. Demiral'ın Ankara'da yasal çalışmaya başladıklarını açıklayan TBKP'lileri gözaltına aldırıp tutuklanmalarını talep etmesi de, bu keyfiliğin bir başka örneğidir.

Bu gelişmeler 141-142'nin kaldırılması konusu parlamentonun gündemine gelmek üzereyken oluyor. Hükümet bu konudaki görüşünü netleştirmiş değil, ama son yapılan kamuoyu araştırmaları halkın yüzde 60'ının bu maddelerin ceza yasasından çıkarılmasını ve komünist partinin serbest çalışmasını desteklediğini ortaya koyuyor. Açık ki, bu ortamda komünist parti olayını gene bir polisiye olay olarak gösterme, komünistleri gözaltına alma çabaları, kamuoyunu ve hükümeti olumsuz yönde etkilemeyi amaçlıyor.

Umur Coşkun ve Semih Gümüş'ün keyfi bir şekilde gözaltına alınması üzerine avukatları Bahri Belen ve Ergin Cinmen, Nusret Demiral hakkında Adalet Bakanlığına ve Yüksek Hakimler ve Savcılar Kuruluna bir suç duyurusunda bulunarak görevden el çektirilmesini talep ettiler.

TBKP İstanbul İl yönetimi ve Silivri, Çatalca, K.Çekmece, Bakırköy, Zeytinburnu, Gaziosmanpaşa, Fatih, Eminönü, Kağıthane, Sarıyer, Beşiktaş, Beykoz, Üsküdar, Şişli, Kartal, Gebze, ve Kadıköy ilçe örgütü yönetimlerince yapılan bir ortak açıklamada, doğal insan haklarından, özgür siyaset yapma hakkını fiilen kullananlara yapılan baskılar kınanarak, Nusret Demiral'ın talimatı ile gözaltına alınan TBKP yöneticisi Umur Coşkun'un serbest bırakılması istendi.

64 Sendikacı'dan Kınama

Öte yandan, aralarında, **Kristal-İş Sendikası Genel Başkanı** Necati Altınkaynak, **Örgütlenme Dairesi** Müdürü Türker Selbaşı, **Yeni Haber-İş Genel Başkanı** Eyüp Sıhhatli, **Otomobil-İş Sendikası Genel Başkanı** Celal Özdoğan, **Genel Sekreter** Mahmut Karakoç, **Petrol-İş Sendikası İstanbul Şube Başkanı** Fikri Sarıkaya, **Mali Sekreter** Nesim Aksakal, **Maden-İş Sendikası 16. Bölge Temsilcisi** Seyda Bakır, **Limter-İş Sendikası Genel Başkanı** Kâmil Süleymanağaoğlu, **Aster-İş Sendikası Genel Başkanı** Ayhan Dümen, **Bölge Temsilcisi** Aybey Takan, **Yol-İş Sendikası Şube Başkanı** Mamo Polat'ın da aralarında bulunduğu **64 sendikacı Ankara DGM Savcısı Nusret Demiral'ın talimatı ile Adımlar Gazetesi'nin basılması, arşivine el konulması ve Umur Coşkun'un gözaltına alınmasını kınadı.**

Sendikacıların ortak açıklamasında, **"141-142-163. maddelerin kaldırılması yönünde yoğun bir tartışmanın yaşandığı günümüzde, uygar ölçüler içinde özgür siyaset yapma hakkını kullanan TBKP üye ve yöneticilerine yapılan baskılar insan haklarına aykırıdır"** denildi. ❑

Komünist parti olayını gene bir polisiye olay olarak gösterme, komünistleri gözaltına alma çabaları, kamuoyunu ve hükümeti olumsuz yönde etkilemeyi amaçlıyor.

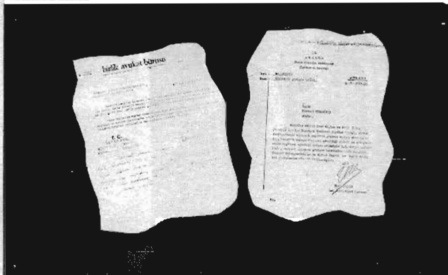
ANKARA HUKUKU İLE İSTANBUL HUKUKU ÇARPIŞIYOR

Aşağıda sunduğumuz iki belge incelendiğinde Ankara DGM ile İstanbul DGM'nin çarpıştığını görüyoruz. Her iki belge de TC'nin iki kurumuna aittir. Birinci belge, İstanbul DGM Savcısı Yaşar Günaydın'ın imzasını taşımaktadır. Bu belgeye göre Umur Çoşkun TBKP Politik Bürosu üyesi olarak İstanbul'da düzenlenen basın toplantısından sonra 8 Aralık 1989'da gözaltına alınmış ve 12 Aralık 1989 günü DGM'de sorgusu alındıktan sonra serbest bırakılmıştır. Umur Coşkun ile ilgili soruşturma tutuksuz olarak devam etmektedir.

İkinci belge Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısı Ülkü Coşkun'un imzasını taşımaktadır. Bu belgede Ankara DGM Başsavcılığının talimatı üzerine 29 Ocak 1990 günü İstanbul'da gözaltına alınan ve halen Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde bulunan Umur Coşkun'un "TBKP mensubu olarak faaliyetlerde bulunmak suçundan gözetim altına alınmış olduğu " belirtilmektedir.

İki belgenin karşılaştırılmasından, Umur Coşkun'un aynı "suç"tan iki kere soruşturmaya tabi tutulduğu, üstelik İstanbul DGM Savcılığının ilk başlattığı soruşturma sürerken, Ankara DGM Savcılığının kendi yetki alanının da dışında olan İstanbul'da bulunan Umur Coşkun hakkında ikinci bir soruşturma açtığını ortaya koymaktadır.

Bu durum hukuk devleti ilkelerinin kabaca ayaklar altına alınmasının yeni bir örneğidir. ❑

IG METAL'DEN ADIMLAR'A DESTEK

IG Metal Sendikası yöneticilerinden; aralarında bir sosyoloji profesörü ve bir avukattan oluşan 11 kişilik bir delegasyon 1-2 Şubat tarihlerinde Ankara'ya geldi ve 2 Şubat günü bir basın toplantısı düzenledi.

Almanya'dan Kutlu-Sargın'la görüşmek üzere Adalet Bakanlığı'na yaptıkları başvuruları reddedilen heyet burada, SHP Edirne Milletvekili Erdal Kalkan, TÜRK-İŞ yöneticilerinden Enver Toçoğlu, Av. Ersen Şansal, Çalışma Bakanlığı yetkilileri ve İnsan Hakları Derneği yöneticileri ile görüştü. 2 Şubat Cuma günü basın toplantısında ziyaret amaçlarını ve taleplerini açıkladılar. Basın açıklamalarından birer örneği Adalet Bakanı Oltan Sungurlu'ya, Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne, Alman Başkonsolosluğu'na gönderdiler.

IG Metal heyeti basın toplantısında Adımlar'ın Ankara temsilciliğinin kapatılmasını, Umur Coşkun ve Semih Gümüş'ün gözaltına alınmalarını protesto ettiklerini açıkladılar. ❑

Prof. Muammer Aksoy'un ölümü üzerine geniş güçlerin ortak görüşü

DEMOKRASİ DAHA ÇOK KARARLILIK İSTİYOR

İç Politika Servisi : Prof. Muammer Aksoy'u öldürenlerin kim olduğu artık kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya çıktı. Demokratik, çağdaş bir sürecin önüne geçmek isteyen, demokrasi düşmanı, baskıcı otoriter bir rejimi sürekli kılmak isteyenler. Bunlar kim? Birer, birer ortaya çıkartılması ve teşhir edilmesi gerekli. Aksoy'un öldürülmesi üzerine tepkilerini ifade eden kurum, kuruluş ve kişiler, bu cinayetin Aksoy'un kişiliğinde Türkiye'nin geleceğine yönelik bir saldırı olarak nitelediler.

Toplumun hemen hemen tüm kesimleri terör ve şiddete karşı tepki gösterdi. Ankara, İstanbul, İzmir Barosu avukatları sessiz yürüyüş yaparak "teröre karşı hukuk devletinin demokrasi kuralları içinde işlemesini savundular." TMMO, Türk Tabibler Birliği gibi meslek kuruluşları, sendikaların genel merkezleri ve şubeleri açıklamalar yaptılar.

Aziz Nesin, Çağatay Anadol, Prof. Zafer Üskül, Dr. Tarık Ziya Ekinci, Sıdıka Su, Toygun Eraslan İstanbul Tabib Odasında bir basın toplantısı düzenleyerek **"Bu tehlikeyi önleyebilmek için çok farklı çıkarları savunan, ama demokraside birleşen bütün siyasi akımlar biraraya gelebilmelidir. Toplumsal yaşamdan şiddetin dışlanması en başta devletin demokratikleştirilmesini gerektirir, demokratik bir anayasayı oluşturmayı gerektirir, yurttaşlar üzerindeki devlet baskısının, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü sınırlayan tüm yasakların ortadan kaldırılmasını gerektirir, demokratik, katılımcı bir toplumsal yaşama doğru ilerlemeyi gerektirir."** denildi. Basın bildirisini aralarında milletvekili, aydın, bilimadamı, gazeteci, yazar ve sendikacıların da bulunduğu 150 kişi imzaladı.

Teröre karşı sağ-sol, dinci ayrımı yapılamaycağını belirten Murat Belge, Çağatay Anadol, Zülfü Dicleli, Hüseyin Hatemi, Ali Bulaç ve Bahri Zengin ortak bir basın toplantısı yaptılar. Prof. Aksoy'un öldürülmesi üstüne kamuoyu'nun ortak kanısı; terör ve şiddetle toplumda korku psikolojisini egemen kılmak, bunu nesli tükenmekte olan gizli odaklar tezgahlamaya çalışıyorlar. Güney Afrika'da ırkçı rejim bile Komünist Partiyi ANC'yi ve Mandela'yı serbest bıraktı. Dünya'da demokrasi özgürlük rüzgarı eserken ülkemizde terör ve şiddetle bir yere varmak isteyenler ne politik ne de toplumsal bir destek bulamıyacaklar. ❑

Prof. Muammer Aksoy

Şiddet, teröre karşı açıklama

ÇOĞULCU DEMOKRATİK BİR ORTAM

Türkiye 1990 yılına, 1980 öncesinin karanlık havasını hatırlatan hatta hatırlatmayı özellikle amaçlar gibi gözüken birdizi siyasi cinayetle girdi. Türkiye halkı bu kanlı senaryoları daha önce görmüş, bunlara karşı tavrını da belli etmiştir. Bu olaylar toplumun büyük çoğunluğunu siyasete soğutmakta ve yabancılaştırmakta, akılcı bir siyaseti imkansızlaştırmakta, dolayısıyla sadece ve sadece otoriter, antidemokratik, baskıcı güçlerin iktidarına hizmet etmektedir.

Bu basın toplantısını düzenleme gereğini duyan bizler, insan hayatının kutsallığına ve dokunulmazlığına inanıyoruz. en sağlıklı siyaset ortamının bütün düşüncelerin her türlü ifade ve örgütlenme özgürlüğüne sahip olduğu çoğulcu demokratik ortam olduğuna inanıyoruz, tarihte tek meşru hakemin halk, en doğru tercihin de halkın özgürlük ortamı içinde vereceği karar olduğuna, dolayısıyla hiç kimsenin halkın temsilciliğini üstlenerek kendi aklına göre ve hele şiddete dayalı bir adalet dağıtma hakkına sahip olmadığına inanıyoruz.

Demokrasiye inanan ezici çoğunluğu, siyasi yelpazedeki, moral inançlar alanındaki ve sosyal düzene ilişkin görüş ve yerleri ne olursa olsun bütün siyasi, hukuki, demokratik kuruluşları özgür, demokratik ve çoğulcu bir siyasal ortamın oluşması ve bu gibi kanlı komploların halkın önünde teşhiri ve lanetlenmesi mücadelesine katkıda bulunmaya çağırıyoruz.Eskiden bilinen sonuçları vermiş senaryoların gene benzer sonuçlar vermesini engellemek için devletin ve toplumsal yaşamın demokratikleştirilmesi yönündeki çabaların elbirliğiyle yoğunlaştırılması gerekir.

Murat BELGE, Hüseyin HATEMİ, Ali BULAÇ, Bahri ZENGİN, Bahri SAVCI, Emil Galip SANDALCI, Şirin TEKELİ, Korkut BORATAV, Abdullah BAŞTÜRK, Mete TUNCAY, Haluk GERGER, Nurkut İNAN, İlber ORTAYLI, Nahi AVCI, Şükrü KARACA, Mustafa ÇALIK, Hasan Hüseyin CEYLAN, Mümtazer TÜRKÖNE, Mehmet DOĞAN, Erdal ATABEK, Tektaş AĞAOĞLU, Gencay GÜRSOY, Çağatay ANADOL, Zülfü DİCLELİ, Yüksel SELEK.

Muammer Aksoy'un öldürülmesi, hukukçuları teröre karşı harekete geçirdi.

TBKP Açıklaması

TERÖRÜN PANZEHİRİ EKSİKSİZ DEMOKRASİ

Adımlar(İstanbul) - Prof. Muammer Aksoy'un öldürülmesi üzerine TBKP merkez yönetimi bir açıklama yaptı. Açıklamanın tam metni şöyle.

"Prof. Muammer Aksoy'un alçakça öldürülmesiyle ülkemiz değerli bir demokratı ve bilim adamını kaybetti. Bu cinayeti şiddetle protesto ediyoruz.

Terör ortamını yeniden hortlatarak ülkemizdeki gelişmelerin yönünü değiştirmek isteyen demokrasi düşmanı güçler son günlerde aktifleşiyor. Demokratikleşmenin önü gene kan akıtılarak, halka korku salınarak tıkanmak isteniyor. İçerde terörü tırmandırma çabaları, dışarda Türkiye'yi yeni bölgesel çatışmalara karıştırma planlarıyla birleşiyor.

Kritik bir noktadayız. Şimdi demokrasi isteyen bütün güçlerin ülke çapında bir sağduyu koalisyonu oluşturması ve demokrasiyi kararlılıkla savunması en ivedi ihtiyaçtır.

İster milliyetçi ya da dinci, ister sol söylemle gerekçelendirilmeye çalışılsın, terör ve şiddetin her türü, kime yönelirse yönelsin yalnızca demokratikleşmeyi önlemek isteyenlere hizmet eder. TBKP olarak terörün her türüne karşıyız ve bütün demokrasi güçlerini bu konuda açık tutum almaya çağırıyoruz.

Terör ve şiddetin panzehiri, demokratik hak ve özgürlüklerin ivedilikle ve eksiksiz gerçekleşmesidir. ANAP hükümeti bu yoldaki açıklamalarının tersine somut adımlar atmaya yanaşmayarak, terör ortamını canlandırmak isteyenlere olanak tanımaktadır.

Türkiye'yi yeniden içerde ve dışarda sonu belirsiz karanlık yollara sokmak isteyenlerin planlarını bozmak ve demokrasiyi gerçekleştirmek için bütün partileri, sendikaları, meslek kuruluşlarını, basını, üniversite çevrelerini, demokratik hareketleri, iş çevrelerini, din adamlarını ve bütün aydınlarımızı terör eylemlerini protesto etmeye ve demokratik hak ve özgürlükleri eksiksiz savunmaya çağırıyoruz." ❑

Diyarbakır'da Peşmerge Kampında zehirlenme

KUŞKULAR IRAK AJANLARI ÜZERİNDE

(Diyarbakır-Adımlar) 1 Şubat günü Diyarbakır'daki peşmerge kampında yüzlerce kadın ve çocuk yedikleri ekmekten zehirlenerek hastaneye kaldırıldı. Haber duyulur duyulmaz Adımlar muhabirleri hastanelere koştular. Durum içler acısıydı Sorularımıza yanıt veren peşmergeler, sanki yeniden bir kimyasal saldırıyla karşı karşıyaymış psikolojisindeydi. Peşmerge Azad olayı şöyle anlattı. "Diyarbakır Belediye Ekmek Fabrikasından dün gelen ekmekleri ağzına götürenler kısa sürede zehirlenme b..irtileriyle yere düşmeye başladılar. Zehirlenenler idare arabaları ve belediye otobüsleriyle Tıp fakültesi hastanesine ve devlet hastanesine taşındı. Ama yer ve ilaç yokluğundan birçok peşmerge kampa geri gönderildi. Hastaların birçoğu kendi olanaklarıyla ilaç satın almak zorunda kaldı. Bu kamptaki son olay, daha önce Muş ve Kızıltepe kamplarında olanların benzeridir, ama bu kez olay çok daha büyük çaplıdır, zehirlenenlerin sayısı bini aşmaktadır."

Adımlar muhabirlerinin konuştuğu peşmergeler olaydan Irak yönetimini sorumlu tutuyorlar. Irak yönetiminin son aylarda Irak'taki Kürtlere karşı yeniden kimyasal silah kullanmaya başladığını, bu arada Türkiye'deki kamplarda bulunan Iraklı Kürtlere de çeşitli saldırılar düzenlemeyi ihmal etmediğini söyleyen peşmergeler, daha önce bazı Irak ajanlarının şoför kimliği altında Diyarbakır Belediye Ekmek Fabrikasına girip çıktığının saptandığını belirtiyorlar.

Olayla ilgili olarak görüştüğümüz Diyarbakır Tabib Odası Başkanı A. Selam Yüksel, "Yüzlerce kişide kimyasal zehirlenme belirtileri bulunmaktadır. Hastalara serum verilmekte ve tahlil sonuçları beklenmektedir" derken, İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi Başkanı Mehmet Vural'da şunları belirtiyor: "Bu zehirlenme olayı bizce bir tertiptir. T.C. devlet olarak bu insanları almıştır, o nedenle onların can güvenliğinden sorumludur. Ama yetkililer bu sorumluluğun bilincinde değiller. Bu durum kaygı vericidir. biz uluslararası sözleşmelerde belirtilen mültecilik statüsünün verilmesiyle bu gibi tertiplerin önüne geçilebileceğini düşünüyoruz."

Sosyalist Parti Diyarbakır il örgütü de bir açıklama yaparak kamuoyunu Irak'lı sığınmacıların sorunlarına duyarlı olmaya çağırdı. SP il örgütü, iki yılı aşkın bir süredir sığınmacıların hukuki durumunun aydınlığa k..vuşturulmamış olmasının, Irak yönetimine bağlı karanlık çevrelerin bu kişileri taciz ederek ülkemizi terketmeye zorlamasına olanak tanıdığını belirtti.

3 Şubat günü kamptaki zehirlenme olayını protesto için belediye önünde yurttaşların ve peşmergelerin katıldığı bir gösteri yapıldı. 500-600 kişinin katıldığı gösteriden sonra polis 39 kişiye gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar ertesi gün cumhuriyet savcılığınca serbest bırakıldı, yalnız serbest bırakılanlar arasında bulunan peşmergeler poliste kendilerine işkence yapıldığını söylediler.

Şu anda hastanelerde hala 60 kadar hasta bulunuyor. Hastalarda "şuursuzluk" belirtileri ve mide sancısı olduğu saptanmış. Tahlil sonuçları henüz açıklanmış bulunmuyor.

Öteyandan Diyarbakır Peşmergeler Kampı İdari Komitesi bir yazıyla Cumhurbaşkanına, Başbakana, Meclis Başkanına, Bölge Valisine, Diyarbakır valisine ve basına başvurdu. Yazıda Diyarbakır'daki yetkililerin sığınmacıların sağlık sorunlarıyla yakından ilgilenmesi ve son zehirlenme olayının faillerinin açığa çıkarılması talep edildikten sonra, "bizim sorunlarımızın köklü çözümü kuşkusuz bizi siyasi mülteci olarak kabul etmenizdir" deniyor.

Kamp İdari Komitesinin yazısı şöyle sona eriyor: "Bilindiği gibi Irak'tan değişik tarihlerde değişik kişi ve heyetler resmi ve özel kanallarla Diyarbakır'a gelmişlerdir. Ekim 1989 da bir kısım Irak'lı bize ekmek çıkaran belediye fırına da uğramıştır. Şimdi böylesi bir felaketle karşılaşan bizler çok ağır kuşkular taşımaktayız. Bunlarla 'işbirliği' yapmış olabileceklerin açığa çıkarıldmasını ve bize düşman olan Irak'lıların gıda ve yaşamımızla ilgili yerlere götürülmemelerini diliyoruz." ❑

KORUMA VE KOLLAMAYA DAİR

❑ **Muhteşem Özdamar**

Anımsıyorum. İlkokulda kolluk nöbetleri vardı. Genellikle çalışkan ve uslu öğrencilerden seçilirdi. Görevleri, ders dışı zamanlarda okul içinde intizamı korumak ve kollamak idi. Çoğu öğrenci kolluk nöbetçilerini sevmez ama nöbetçi olmaya da can atardı. Çocukluk işte deyip geçtiğim o günlerde kolluk nöbetçisi diğer öğrencilerden yetkileriyle ayırdedilirdi. Yetkinin cazibesi vardı. Sevmediğin birini bu yetkiyle cezalandırabilirdin. Koruma ve kollama yetkiyle birlikte üstünlük duygusu kazandırıyordu genç dimağlara.

Anımsıyorum. Ağca'ya Papa'yı öldürmeye kalkıştığında sormuşlardı: "Neden vurdun?" diye. Ağca kendine güvenli çok açık yanıtlıyordu "İslam alemini korumak için" diye. Ya da buna benzer bir yanıt vermişti.

Ağca kendini bir takım kurumları, değerleri vb. korumak ve kollamakla yükümlü görüyordu. Bunun için o bir kahramandı. Korumak ve kollamak-Kahramanların birinci dürtüsü.Bu dürtü onlara her şeyi yapma hakkını veriyor.

***

Koruma ve kollama adına insanlara tepeden bakabiliyorsun.

Koruma ve kollama adına topluma, halka komut verebiliyorsun.

Koruma ve kollama adına hukuku, anayasayı çiğneyebiliyorsun. Hatta kendi koyduğun kuralları bile hiçe sayabiliyorsun.

Koruma ve kollama adına i..sanları, toplumu cezalandırabiliyorsun.

Koruma ve kollama adına yargı yetkisi elde edebiliyorsun.

Koruma ve kollama adına ceza infaz edebiliyorsun. Can alabiliyorsun.

Koruma ve kollama adına "hikmetinden sual olunamıyor".

***

Düşünüyorum. Cumhuriyeti, Anayasayı ve kurulu düzeni koruma ve kollama adına harekete geçenler ile halk adına, halkın namusunu, değerlerini, haklarını koruma ve kollama adına harekete geçenlerin mantığı arasında ne fark ..r?

Birilerinin, birileri adına davranması ve bu ..yede her türlü hak ve yetkiyle donanmışı özü ve sonuçları itibariyle aynı noktada buluşuyor.

Her iki mantık, adına hareket ettikleri halk iradesini yansıtmıyor. Ve her iki mantık sonuçta halka zarar veriyor.

Her iki mantık insana güvensizliğe day..nıyor. İnsanı yok sayıyor, hiçe indirgiyor

Her iki mantık sahte bir kahra..manlık psikolojisiyle kucaklaşıyor. Toplumun kendisine ihtiyacı olmadığını biliyor. Onun için kendisine kurtarıcı rolü.. biçiyor.

Her iki mantık gerçekte birbirini koruyor ve kolluyor, biri olmazsa diğerinin olmayacağını biliyor. Birbirlerine ihtiyaçları olduğunun bilincinde kendileri. Varlık nedenleri birbirini koşulluyor.

***

Prof. Aksoy'u vuran ile trafik polisini vuran eller farklı, mantık aynı. Koruyanlar ve kollayanlardan kurtulmadıkça koruyan ve kollayanlardan çekeceğimiz var. ❑

● *Zehirli ekmek yedikleri için hastahaneye kaldırılan Kürt mülteciler*

800 bin işçi sözleşmeye doğru giderken

EKONOMİK HAKLARIN GÜVENCESİ DEMOKRATİK HAKLARA BAĞLI

Sendikal rekabet yerine birlikte veya ayrı ayrı olsa da farklı farklı işkollarında da olsa, birlikte hareket etme eğilimi güçleniyor. Gelecekte mücadelenin sendikalar ve konfederasyonlar olarak güç ve eylem birliğinin somut yaşamda daha açıkça ifadesini bulacak

□ Hüseyin Çakır

Geçtiğimiz yıl kongreler yılıydı. 89 bahar eyleminin sıcak rüzgarı bütün kongreleri ısıttı. Bu yıl, işçi sınıfı toplusözleşme dönemine hazırlanıyor. Düzenlediğimiz yuvarlak masa toplantısıyla sendika şube başkanları kongreleri sözleşmeleri ve yasakları tartıştılar.

Tartışmaya, Petrol-İş İstanbul Şube Başkanı **Fikri Sarıkaya**, Hak-İş'e bağlı Öz Gıda-İş Bakırköy Şube başkanı **Mustafa Paçalı**, bağımsız Otomobil-İş Topkapı şube başkanı **Muzaffer Şahin**, Kristal-İş Paşabahçe Şube başkanı **Ahmet Okuyan** katıldı.

-1990 yılı toplusözleşmeler ve sendikal haklar açısından önemli bir yıl olacak. Sendikalar bu yıla kongrelerini yaparak girdiler. Kongrelerin sonuçlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

F. Sarıkaya: Hak-İş kongresini ayrıntılı izleyemedim. Türk-İş kongresi üstünde durmak istiyorum. Kongreden işçilerin beklediği sonuç çıkmadı. Bir anlayış bana göre yanlıştı; değişikliği kişiler ve yönetim bazında düşünmek, bunu öne almak. Bu iflas etti. Kongrede anlayışlar tartışılamadı. Sonuçta, Türk-İş tabanının eğilimi yönetime yansıyamadı. Kongrenin en önemli sonucu kongre kararlarıdır. Tabanın iradesi buraya yansıdı. Şimdi bunu nasıl yaşama geçireceğiz düşünmek, tartışmak gerekli.

M. Paçal: Türk-İş ve Hak-İş genel kurullarını değerlendirdiğimizde özellikle Türk-İş genel kurulu öncesinde ve sonrasında sağ-sol ayrımı öne çıktı, ben bunu doğru görmüyorum. Genel kurul öncesinde sol tandaslı sendikacıların, çevrelerin ortak, birleştirici yönetim çıkartılması konusunda çaba sarfetmediklerini bunun aksine sağ tandaslıların daha istekli olduğunu gördüm. Zaten ortam sağ-sol çatışma alanına çevrilmeye çalışıldı, böyle bir atmosferde sağ kazandı. Sol kaybetti.

Hak-İş genel kurulu sonuçları itibarıyla, alınan kararlarla çok olumsuz bitmedi. Özellikle demokrasi ve sendikal haklar konusunda önemli bir dizi kararlar alındı. Fakat yönetim anlayışı ve kişiler bazında bir şey değişmedi. Yönetim bir siyasal eğilimin görüşlerine göre oluştu. Bu anlamıyla Hak-İş yönetiminin tüm sendikaların tabanını kucaklayamayacağını yineliyorum.

89 Bahar eylemleri sendikaların tümünde bir hareketlenme yarattı.

Bu hareketlenme sendika kongrelerinde yönetime yansımadıysa da kararlara yansıdı. Sendikalar, mücadeleci, eylemci, işçilerin çıkarları için kararlı politikaların izlenmesi konusunda sendikacıların görüşleri ne olursa olsun bir itici güç yarattı. Atıl durumdaki sendikalar kendilerini yenilemek durumuyla karşı karşıya kaldılar. Bu realite iyi değerlendirilerek sendikal anlayışın değiştirilmesi gereğini düşünüyorum.

Türk-İş ve Hak-İş kongre sonuçlarını sendikal bölünmüşlüğün giderilmesi açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

M. Paçal: Ben çok karamsar değilim. Bu genel kurulları yönetimde görev alan kişeler bazında yorumlamak bana sınırlı bir yorum gibi geliyor. Türkiye gerçeği içinde değerlendirildiğinde, artık sendikal mücadele bu genel kurallarda da görüldüğü gibi mücademle anlayışı, sendikal politikalar ve yenilenme açısından bir ivme kazanmıştır. Bu ivmenin 90 yılında da kendini göstereceğine bin inanıyorum. Türk-İş ile Hak-İş'in birlikte hareket etmesi için olanak daha da güçlenmiştir. Özellikle Hak-İş'e bakıldığında mevcut sorunların çözümü için istek vardır. Sendikal rekabetin yerine, birlikte veya, ayrı ayrı olsa da farklı farklı işkollarında da olsa, birlikte hareket etme eğilimi güçleniyor. Gelecekte mücadelenin sendikalar ve konfederasyonlar olarak güç ve eylem birliğinin somut yaşamda daha açıkça ifadesini bulacağına ben inanıyorum.

M. Şahin: Türk-İş kongresine gelmeden önce Türk-İş'e bağlı sendikaların kongrelerine baktığımız zaman, gerçekten daha önceki sendika şubelerine göre daha demokratik, daha işçi sınıfından yana, işçi sorunlarını daha yakından tanıyan arkadaşların şubelerde etkin olduğunu görüyoruz. Ancak şubelere yansıyan bu durum genel merkezlere pek fazla yansıyamadı.

Türk-İş'de muhalefet, baştan yanlış bir sloganla yola çıktı. Bu 5-0 sloganıydı. Bu slogania yola çıkanlara baktığımda 1,5 milyonu bağrında toplayacaklar gibi göremiyorum. Bu arkadaşlarımızın çıkartmış olduğu listenin de güvenilir bir liste olduğunu söyleyemiyorum. Türk-İş gibi bir konfederasyonun yönetimini oluşturmuda bu arkadaşlar delegelere güven veremedi. Kaldı ki gerçekten ortaklaşa, birlikte bir listenin bu dönem olabileceğini ve bunun imkanlarının varolduğunu gördük. Hatta son zamanlara kadar şu andaki Türk-İş yönetimi listesini netleştirmedi. Bir anlamıyla boşluk bıraktı, birlikte liste oluşturmaktan yana olduğunu gördük. Seçim sonuçlarıyla da görüldüğü gibi delegelerin güvensizliği nedeniyle de sol adına çıkanlar kaybetti.

Bağımsız sendikalar olarak bizler Türk-İş kongresinden gerçekten çok şeyler de bekliyorduk. En önemli beklentimiz, Bağımsız Otomobil-İş olarak Türk-İş konfederasyonu içinde yer almaktı. Bu konuda merkez kongremizin kongre kararı öneri kararı vardı. Türk-İş'e aday olan arkadaşlarımız bağımsızların Türk-İş'e katılımını cesaretlice savunamadılar. Ama bu şu demek değildir, biz bağımsızız, Türk-İş'in alacağı kararlar bizi bağlamaz demiyoruz, Türk-İş'in alacağı her karara destek vereceğiz.

A. Okuyan: Genel Kurullara gelmeden sınıf adına, demokrasi adına çok önemli gelişmeler göze çarptı. Tabandaki bu olgu, Türk-İş'in daha nitelikli bir yapıya kavuşabileceği düşüncesini taşımaya başlamıştık. Bundan önce yapılan hataların yapılmayacağını düşünüyordum. Ama maalesef daha önceden olduğu gibi 89 da da aynı hatalar tekrarlandı. Ben genel kurula katıldım. Daha önceden sosyal demokratların yaptıkları toplantılara da katıldım. Geniş tabanlı, birlikten yana olacağımız bir yol izleneceği söylenmesine karşın, Türk-İş kongresine gittiğimde tam tersi ile karşılaştım. Sosyal demokrat olarak adı geçen sendikaların bu konuda dürüst olmadıkları, yaptıklarıyla söylediklerinin birbirine uymadığı kongrede de ortaya çıktı.

Kongreye ilkeler bazında bakılmadı, kişiler ve kimlik öne çıkartıldı. Bu sonucu etkiledi. Türk-İş beş kişi demek değildir, başkanlar kurulu var, sendikalar var ve işçiler var.

M. Paçal: Ben bir şey ilave etmek istiyorum. Siyasal güçler sendikaları ele geçirilmesi gereken mevziler olarak görmemeliler. Böylesi bir yaklaşım sendikaların kitle örgütü olma özelliğine ters düşüyor ona zarar veriyor. Ben Türk-İş'in yenilenmesinin bir ihtiyaç olduğunu görüyorum. Ama sol liste kazansaydı Türk-İş değişmeyecekti. Politik eğilimleri birleştirecek bir yönetim, Türk-İş'in sendikal ve mücadele anlayışını değiştirebilir, yenileyebilir. Türk-İş genel kurul kararlarına bakınca, şöyle bir durum görüyoruz. Delegelerin eğilimi ne olursa olsun kararlar demokratikleşme ve demokrasi eğilimi güç kazanmıştır. Yani sağ tandaslı delegeler de, sol tandaslılar demokratikleşmeye ve demokrasiye ihtiyaç duyduğundan bu kararlara evet demişlerdir.

-Araya girerek sormak istiyorum. Kongre öncesi, kongre sonuçları ve bunların nedenlerini tartıştık, şu andaki durum ve geleceğe ilişkin ne söyleyebilirsiniz?

F. Sarıkaya: Daha öncede bahsettiğim gibi kongre kararlarının yaşama geçirilmesi için çalışılmasından yanayım. Ayrıca 90 yılı eylem yılı olacaktır açıklaması yapıldı. 19-20 sendika ayrımı yapmadan, birlikte mücadele yürütmenin pratik adımlarını atalım.

Öncelikle arkadaşlarımın da bahsettikleri gibi sendikal rekabetten sağ-sol kavgasından kurtulup, bütün sendikalarla birlikte işçilerinçıkarları doğrultusunda iş yapmayı önümüze koymamız gerekiyor. Eğer mücadele bu yönde geliştirilirse, kongredeki ayrışmaların giderilmesi yönünde çabalar sarf edilirse bugünkü konumdan daha da ileri, sağlıklı işler yapılacağına inanıyorum.

M. Paçal: Bugün Türk-İş sekizyüzbin işçi adına sözleşme hazırlıkları yapıyor. Bu yıl bu sözleşme mücadelesi sürdürülecek. Hak-İş'e baktığımızda o da ondan farklı değil, elli bin üyesi adına sözleşme mücadelesine giriyor.

Takriben dokuzyüz bin işçinin sözleşmesi 1990 yılında cevap bekliyor. Ücretlerin her geçen gün eridiği, çalışma koşullarının ağırlaştığı bir dönemde, Türk-İş'in ve merkez, şube yöneticilerinin önündeki görev bana göre şu. Hızla genel kurul kararlarını yaşama geçirmek için Türk-İş içinde yoğun bir diyalog ve işbirliği başlatılmalı. Hızla rekabetçiliğin, sağ-sol ayrımcılığının terk edilmesi gerekli. Güçleri birlikte iş yapmaya yönelterek, Türk-İş'i daha dinamik, daha aktif bir hale getirmek gerekli. Bunlar yapılamazsa bu rekabetçi anlayış derinleştirilirse Türk-İş'in almış olduğu kararların yaşama geçirilebileceği kanaatinde değilim.

16 Ocakta yapılacak olan Türk-İş başkanlar kurulunda da birlikte hareket edilerek, Türk-İş genel kurul kararları ve toplusözleşme eşgüdümleşmesi ilke ve yöntemlerini saptayarak, Türk-İş bir bütün olarak ve Hak-İş'i de bu mücadeleye çekerek birlikte başarılabileceğini somutlamalıdır diye düşünüyorum.

M. Şahin: Ben, sonuçta ortaya çıkan Türk-İş yönetimini çok olumsuz olarak değerlendirmiyorum. Bir buçuk milyon işçiyi temsilen

Toplantıya katılan şube başkanları sağdan, Ahmet Okuyan, Muzaffer Şahin, Mustafa Pacol, Fikri Sarıkaya

gelmiş delegasyonun seçmiş olduğu yönetime de saygı duyulması gerekli diyorum. Dolayısıyla muhalefet etmiş olanlar Türk-İş'in bir adım daha ileri atmasını istiyorlarsa ki, yönetimde olup olmamak da o kadar önemli değil, 16 Ocaktaki başkanlar kurulunda Türk-İş kongre kararlarını yaşama geçirmek için mücadele etmeliler ki o zaman güven sağlayabilsinler.

A. Okuyan: Türk-İş'i beş kişi olarak görmemek gerekli. Önemli olan ilkelerdir. Yönetimdeki kişinin A veya B olması önemli değil, ilkelerin hayata geçmesi önemlidir.

Birliği tabandan başlayarak her düzeyde sağlamak gerekli. Ama bazan şubelerde görüyoruz, bu Türk-İş yönetiminden birşey olmaz deniliyor. Taban moralsizleşiyor, herkes birşey söyleyince işbirliği yapılmasının önüne geçiliyor.

F. Sarıkaya: Ben birşey ilave etmek istiyorum. İşçilerin sorunlarını çözmede aktif mücadeleyi önüne koyamayan insanlar bu Türk-İş'ten birşey olmaz diyorlar. Yola böyle çıkarsak elbette birşey olmaz.

-Önünüzde önemli bir sözleşme süreci duruyor. Türk-İş, Hak-İş, bağımsız sendikalar ne yapacak siz ne yapacaksınız?

F. Sarıkaya: 1990 yılında yaklaşık sekizyüzbine yakın işçinin sözleşme dönemi. Şu ana kadar süren toplu sözleşme görüşmelerinden edindiğim izlenim, tek tek sözleşmelerden başarıyla çıkma olanağı yok. Varolan sözleşmelerin tamamına yakını da uzlaşmazlıkla sonuçlandı.

Sözleşmelerden öncelikle ne beklediğimize bakmak lazım. 89 Bahar Eylemleri bize bir şey öğretti. Ekonomik bazda verilecek mücadelenin kazanımlar sağlaması mümkün görünmüyor. Ekonomik temelde yürütülen mücadele kağıt üzerinde başarılı gözüktü. Önemli haklar alındı; ancak bir süre sonra bu haklar yeniden geri alındı. Türk-İş bana göre bu sözleşmelerde bir eşgüdüm veya koordinasyon komitesi kurarak, bu yılki sözleşmeleri birlikte yürütmeyi sağlamalı.

M. Paçal: Bana göre bugün ücretlerin artırılmasının yanında ücretin korunmasını düşünmek zorundayız. İkincisi toplu sözleşmelerinin anti demokratik çerçevenin sınırlarını aşmak gibi bir sorun karşımızda duruyor. Üçüncüsü, toplu sözleşme sonrasında işten atılmaların önüne geçecek önlemler alınması lazım. İşsizliğin azaltılmasına katkıda bulunabilmek için çalışma saatlerinin düşürülmesi yeni sözleşme gereklerinin arasında olması lağzım. Buna bağlı olarak yıllık ücretli izinlerin sürelerinin de artırılması lağzım.

İş değerlendirmesi ve kadro ücreti olmadığı için bir çok iş yerinde ücretler çok düşük. Genel olarak işten atılmaların yoğunluğu ve hızlı işçi sirkülasyonu nedeniyle ücretler düşük kalmıştır. Sendikalar, iş değerlendirmesi ve iş gruplandırmasına karşı çıkmamalılar. Ulusal planda sendikalar bir iş değerlendirmesi merkezi kurabilirler. O zaman görülecektir ki, hem ücretin korunması, hem işten atmaya karşı caydırıcı, önlem alınabilecek. Fabrikalarda yüksek ücret alan işçinin işten çıkartılması ve yerine düşük ücretli işçi alınmının önü kesilecek. Çünkü, işçinin ücreti değil, işin ücreti belirlenmiş olacaktır.

Hak-İş ve Türk-İş olarak birlikte harekete etmeliyiz. Her sendika kendi içindeki toplu sözleşmeyi eşgüdümlemeli. Ve ülke çapında bir toplusözleşme eşgüdümü oluşturmalı.

90 yılı sözleşmelerinde yalnız ücret artışı ile sözleşmelere bakılamaz. Ekonomik hakların da güvencesi demokratik haklara bağlı. Öte yandan bu da yetmeyecektir. Kişi yaşamında, sendikal alanda o kadar çok yasaklar var ki rejimin demokratikleştirilmesinde sendikalar aktif olarak yeralmalıdırlar.

M. Şahin: Arkadaşlarımız pek fazla söyleyecek şey bırakmadılar. Arkadaşlarımın söylediklerine katılıyorum.

2881 sayılı yasa kimlerin sendikalara üye olacağını saptamıştır. Bence sendikalar bu antidemokratik maddenin de arkasına düşerek işverenlerin arkasına insanlar bırakmıştır. Toplusözleşmede kapsamdışı diye bir madde vardır. Bu, bir anlamıyla sendikaların gücünün zayıflamasında etken oluyor. İşte bu aşamada, sendikal politika gözden geçirmeli. Kapsam dışında kalanların kapsam içine alınmasını ilkesel madde olarak önümüze koymalıyız diye düşünüyorum.

Sendikalar yalnızca sözleşme ile kendilerini sınırlandırmamalılar. Sosyal kültürel alanda da aktif olmalılar. Bunu sözleşme maddelerine koymalılar bu faaliyetlerin fabrikalara taşınmasını sağlamalılar. Bütün bunların işçinin sendikasına olan güvenini daha da sağlamlaştıracağını düşünüyorum.

A. Okuyan: Ben önce şunu belirteyim. Kristal-İş'in 1990 yılında sözleşmesi yoktur. Bana göre sendikalar sözleşmelerinin tarihlerini aynı zamana alabilirlerse ve gemisini kurtaran kaptan anlayışından hareket etmezlerse başarılı olunabileceğine inanıyorum.

Bana göre sözleşmelerde önemli bir öğe de işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasının teminat altına alınması ve sıkı biçimde denetlenmesi gerekli.

F. Sarıkaya: Ben muzaffer arkadaşın sendikalara güven yok sözüne ilave etmek istiyorum. Bunun nedeni depolitizasyon, bir ikinci nedeni de sendikacıların işçilere güven verecek çalışmaları yapamamalarıdır. Güven bunalımı aşılmadıkça ne üye sayısını artırmak sözkonusu, ne de üyelerin niteliğinin gelişimine yardımcı olmak. Güven kazanmanın en önemli yolu işçilerin sendikal çalışmanın her aşamasına katılmasıdır. En geniş işçi tabanını sözleşme mücadelesinin bütün süreçlerine çekmenin yolunu aramak lazım.

-Konuştuğumuz birçok sorunun çözümü için sendikal faaliyet üstündeki yasakların kaldırılması gerekli. Bu anlamda İstanbul'da sendika şubelerinin bir araya geldiğini biliyoruz. Siz şubeler olarak ne yapmayı amaçlıyorsunuz?

F. Sarıkaya: Sendikaların üstündeki yasaklar saymakla bitmez. 12 Eylül rejimiyle oluşan yasalarda, şunlar yapılabilir deniliyor. Artık-

devamı sayfa 22'de

SENDİKAL HAREKETİMİZİ BEKLEYEN TEHLİKELER

Dünyada ve ülkemizde işçi sınıfının her yönüyle birliğini sağlamak baş gündem maddesi olagelmiştir. Günümüzde bu daha bir önem kazanmıştır.

❑ **Arif Gülöksüz**

13 Şubat'ta DİSK'in 23. Kuruluş yıldönümünü kutluyacağız. DİSK'in açılmasını, para ve mal varlığının iade edilmesi talebini yineliyeceğiz. Bununla birlikte artık işçi sınıfımızın en önemli sendikal deneyiminin, ileri geleneğinin çok yönlü değerlendirmesini de yapmaya başlamalıyız. Somut tarihsel deneyimi, kof bir hamnasiyet ve söylence olmakta çıkarmalıyız.

DİSK herşeyiyle mükemmel değildi. Her şeyiyle temiz de değildi. DİSK deneyimi pek çok sendikacının ve sol siyasal örgütlerin ortak olduğu hata ve eksikliklerle doludur. Kuşkusuz 15-16 Haziran gibi DGM direnişleri gibi şanlı sayfalar da vardır. DİSK'in gerçek sahipleri Kavel, Gıslavek, Singer, Demir Döküm işyerlerindeki işçilerin başarılı direnişleri, eylemleri de vardır. Artık hatalarıyla başarılarıyla DİSK deneyimini irdeleyip, geleceğe yönelirken yararlanacağımız önemli kazanımlarımız durumuna getirmeliyiz. Somut bir tarihsel olguyu söylence olmakta çıkartıp, tekrar somutluğu indirmeliyiz. Soğukkanlı biçimde çok yönlü olarak değerlendirmeye başlamalıyız.

Bu uyarı ve dileğimin temel nedeni, sendikal birliğe karşı sendikal hareketimizin geleceğini karartabilecek nesnel olarak bir biri üstüne düşen iki ayrı gelişmedir.

Bunlardan birisi Ankara'da yapılan bir toplantı, 6 Ocak 1990 tarihinde DİSK Yönetim Kurulu Üyeleri, bağlı sendika temsilcileri ve Bölge Temsilcileri ortak toplantısı yapıldı. Bu toplantıda bir konuşma yapan A. Baştürk, " DİSK kapatılsa bile yeni DİSK'ler kurulur." "Sendikal birlik ana hedefimiz olmakla birlikte, bu birliğin ille de bir konfederasyonda gerçekleşeceğine ilişkin genel kural yoktur." demiştir. Daha sonra toplantıya DİSK Yönetim Kurulu adına bir rapor sunulmuş, raporda da şunlar söylenmiştir: " Faaliyetleri durdurulmuş bulunan DİSK'i ayağa kaldırmak zorunludur. Türk-İş'in çağdaş iş hayatını yeniden kurmak bakımından bir çözüm olamıyacağı son Türk-İş Genel Kurulu ile bir kez daha görülmüştür... Böylece işçi sınıfını bölmeyelim diyerek DİSK'in canlandırılmasını gözardı edenler ve mücadeleyi Türk-İş içinde vermeyi yeğleyenler yanıldıklarını görmüş olmalıdırlar... Sermaye ile kucak kucağa olunarak birlik sağlanamaz ve uluslararası normlar ışığında gerçek bir işçi sendikası değildir... Başlangıçtan beri aynı düşünceleri savunmuş olan DİSK, önümüzdeki dönemde bu birliği yeniden kurmanın ve DİSK geleneklerini canlandırmanın çabası içinde olacağız. Bugün elimizi kolumuzu bağlayan yasal engellerin kalkması ile birlikte, çok kısa sürede tüm örgütlerimizi harekete geçirecek biçimde hazır durumda olmalıyız."

Bu sözler sendikal hareketimizin geleceği ve birliği için kaygı vericidir.

Dünyada ve ülkemizde işçi sınıfının her yönüyle birliğini sağlamak baş gündem maddesi olagelmiştir. Günümüzde bu daha bir önem kazanmıştır.

İşçi sınıfının çeşitli kesimleri ve tabakaları arasında uzun ve kısa dönemli çıkarları bakımından karşıtlıklar olabilir. Siyasal bilinç ve sendikal deneyim farkı olabilir. Bunlar ayrı sendikal örgütlenmelerin nesnel temelleri haline de gelebilir. Ama, ülkemizde 12 Eylül'le başlayan süreç bu farklılıkları önemli ölçüde ortadan kaldırmıştır. İşyeri, işkolu, özel-kamu ayırımları silinmiştir. Sınıfın birliği ve cephesi nesnel olarak sağlanmıştır.

Bahar eylemlerinde işçiler, işkolu, işyeri, ve siyasal görüş farklılıklarına göre bölünmediler, eylemde birliğini yaratıcı biçimde sağladılar.

Sendikaların ve Türk-İş'in Genel Kurulları, 600 bin kamu işçisinin yürüttüğü eylem dalgasının ardından yapıldı. Bir çok sendika şubelerinde köklü değişiklikler oldu. Yedi sendikada ya kökten ya da önemli yönetim değişiklikleri oldu.

Türk-İş yönetiminin yetersizlik ve hatalarını eleştirenler öncelikle genel kurul kararlarının hayata geçirilmesi için çalışmalıdır.

Bu bahar dalgası, Türk-İş Genel Kurulunda yönetime değil, kararlara yansıyarak kendini ortaya koydu. 1 Mayıs, genel grev, demokrasiyi her türlü riski göze alarak savunmak, grevler arasında hangi sendikanın olursa olsun dayanışma sağlamak gibi çok önemli kararlar alındı.

Yönetime yansıtılamadı, çünkü suni bir sosyaldemokrat, sağ bölünmesi yaratıldı. Sosyaldemokratların gücü bilinçli olarak yüksek gösterilip, bölünme körüklendi. Oysa, temel ayrım Türk-İş'in değişmesinden yana olanlarla buna karşı olanlar arasındaydı. verildi.

Genel Kurul sonrasında yönetimin basiretsizliği ile Genel Kurul sonrasında ortaya çıkan guruplaşmayı diri tutmak isteyen güçlerin hesapları üstüste çakıştı. Türk-İş'in tüzel kişiliği, sendikal birlik sistemli saldırıya uğratılıyor.

Cumhuriyet Gazetesinden Şükran Ketenci, Genel Kurul sonrasında yazdığı "Bir Adım Geri" başlıklı yazısında, Türk-İş'in eskisinden daha da geriye gittiğini öne sürdü. Bunun nedeni olarak da "Geri Türk-İş'in iç dinamizmini sağlayan kimlikler ve destekleyen yapılanın tasfiye" olmasını gösterdi. İç dinamizmi sağlayan kimlerdi? Aday bile olamıyan Emin Kul, Çetin Göçer ile aday olup seçimi kaybeden Orhan Balaban gibi geçen dönemin yöneticileri miydi? Yoksa Genel Kurul sonrası görevden ayrılan uzman Önder Aker mi? Çünkü Türk-İş'te değişen başka bir şey olmamıştı. Bu yazıyla başlayan Türk-İş'i hedef alan kampanyasını çok yönlü olarak sürdürüyor.

Bunun yanısıra, 19 sendikanın ortak açıklamasıyla başlayan, sonra sosyal demokratlar olarak sürdürülen guruplaşmayı ısrarla ayakta tutma çabaları gündeme gelmiştir. 19 sendikadan 4'ü dışındaki (Tezkoop-İş, Yol -İş, Haber-İş, Basisen) 15 sendikaya, Selüloz-İş'in katılmasıyla; Ankara'da 24 Ocak'ın yıldönümünde bir toplantı yapıldı.Toplantı hazırlanırken ne Türk-İş'; ne de diğer sendikalara çağrı yapılmadı. Özenle ayrı hazırlandı. Bu tutumu, birileri ısrarla Yönetimin yetersizliği ve yavaşlığı gibi haklı eleştirileri de kullanıp sürdürmek istemektedirler.

Yönetimin yetersizlik ve hatalarından haklı olarak yakınan ve eleştirenlerin, öncelikle Genel Kurul kararlarının hayata geçirilmesi doğrultusunda organları işletmeye yönelmesi gereklidir. Yetersiz yönetimlerin aşılması, birlik içinde gerçekleştirilebilir. Ayrı baş çekmeler, basiretsiz yönetimlerin ve sermayenin çıkarınadır; işçinin değil.

Sendikacıların ve işçilerin çeşitli yönlerden sendikal birliğe yönelik tuzaklara karşı uyanık olmaları gereklidir. ❑

Değişen dünya, yeni Türkiye tartışması/Ahmet Altan

DÜNYAMIZI ÜRETİM ARAÇLARI DEĞİŞTİRİYOR

İnsanlarda bir mülk edinme güdüsü yerleşmiş. Bunu politikayla değiştiremiyorsun. Mülk edinmek anlamsız hale geldiği zaman insanlar bu güdülerinden vazgeçecekler.

❑ Sadettin Yumuşak

Dünyanın 21. yüzyıla girerken yaşamakta olduğu değişim süreçleri ve bu süreçler içinde Türkiye'nin yeri üstüne 26. sayımızda başlattığımız tartışmayı bu sayıda Ahmet Altan ile sürdürüyoruz.

- İnsanlık 21. yüzyıla girerken, bir yandan yüzyıllardır birikegelmiş olan, öte yandan yeni çağın gündeme getirdiği sorunlar ve çelişkiler iyice keskinleşmiş görünüyor. Aynı zamanda, şimdi yeni bir dünyanın oluşmaya başladığı görülüyor. Sizce eskiyen nedir, yeni nasıl biçimleniyor ve asıl önemlisi, bu geçiş süreci nasıl gerçekleşiyor?

Altan: Bugün dünyadaki değişimin temeli üretim araçlarının değişimine bağlıdır. Dünya değişiyor, çünkü üretim araçları değişiyor.Değişen üretim araçları üretim ilişkilerini değiştiriyor. 1917'deki ya da 19. yüzyıldaki üretim araçları ile 1990'in üretim araçları arasında neredeyse beş ya da altı yüz yıllık fark var, çünkü 20. yüzyılda teknoloji bütün insanlık tarihinin birikimini bir anda ikiye, üçe, dörde katlayan bir zıplama gösterdi... Biz bilimin bu korkunç hızla gidişinin, temponun en yükseldiği yeri ve patlamayı, daha doğrusu bu teknolojik patlamanın sosyal ve politik hayata etkilerini 1980-90 arasında yaşadık dünyada.

Kol gücü çok önemli bir güçtü bu yüzyılın başında. Teoriler kol gücüne dayanıyordu; yani kol gücüyle, kol gücünün sömürüsü bütün analizlerin dayandığı noktaydı. Bugün baktığımızda, kol gücü artık önemini kaybetmiş.

Dünyada artık işçi sınıfının yerini robotlar alıyor, yani fabrikalar robotla çalışıyor. Ve dünyada hizmet sektörü denilen, turizm, bankacılık ve onun gibi sektörler daha gelişiyor ki bunlar bizim orta sınıf dediğimiz, yani küçük burjuva denilen kesimin güçlendiğini gösteriyor. Sayı olarak da, anlayış olarak da özellikle Avrupa'da bunlar daha öne çıkıyorlar. Demek ki, üretim araçlarının değişmesiyle birlikte bir kere sınıf yapıları, sınıf dengeleri de değişiyor.

Bu değişimlerin politikaya etkisi olmaması mümkün değildi. Ve sonunda bu da oldu.

Marksizimde, belirli üretim araçlarına denk düşen belirli üretim ilişkileri ve ona denek düşen belirli toplumsal, siyasal üstyapı kurumları biçiminde bir sosyo-ekonomik formasyon düşüncesi var. 20. yüzyılda üretim araçlarında çok büyük sıçramalar görüyoruz. Ancak bu, iki tarafta da oldu, hatta daha geri sosyo-ekonomik formasyon olarak görülen kapitalizm altında, kapitalist üretim ilişkileri altında daha da büyük oluyor. (Tabii, beraberinde işsizlik, çevre tahribatı gibi sorunları da getirerek.) Öyleyse, üretim araçlarındaki bu büyük değişimin,bilgisayarların, robotların, v.b. üretim ilişkilerine yansıması nasıl oluyor?

Altan:Üretim ilişkisi şöyle değişiyor. Bugün bir Amerikalı işçi Fransız imparatoru 14. Lui'nin hiçbir zaman hayal edemeyeceği bir konfora ve lükse sahip. Bunu teknoloji sağladı.

Marksist açıdan yaklaşırsak, bugüne kadar insanlar, emekçiler daima üretimin bir küçük vidası oldu. İnsanoğlunun yaratıcılığı hiçbir zaman tam anlamıyla ortaya çıkmadı. Şimdi insanlar artık üretim zincirinin bir aleti olmaktan yavaş yavaş bir kenara çekiliyorlar. İnsanlar artık daha yaratıcı birer canlı haline gelecekler. Bundan sonra vücuttan, fizikten ziyade, beyinsel gelişmenin başlayacağı bir döneme giriyoruz. Bu da bütün üretim ilişkisini değiştiriyor.

Makinalarla robotlar çalışıyorsa, insanlar üretim yapmıyorsa- alışveriş yapmak için birilerinin parası olması gerekiyor- işçi olmayanlara da bir para ödenecek, yani yeni bir mübadele sistemi bulunacak. O zaman bir fabrikanın sahibi olup olmamak çok büyük bir fark yaratmıyor. Belki bir iktidar farkı yaratabilir. ama onun da çok ciddi ve önemli boyutta olacağını zannetmiyorum. Ayrıca herkes harikulade bir hayat yaşarken, kimsenin sadece soyut bir iktidar için hayatını tehlikeye atıp, büyük mücadelelere gireceğini de zannetmiyorum.

Hiçbir zaman insanlık tarihi öyle dal gibi, kırılır gibi çıt diye değişmez, her yeni ve olumlu süreç eski ve olumsuz sürecin içinden çıkar. Bu, bir çiçeğin büyümesi gibidir. Bunun her anını gözlerinle izleyemezsin. Senin orada bilincine varacağın şey onun hangi anda büyüdüğü değildir, onun büyümekte ve gelişmekte olduğudur.

Şu anda dünyanın durumu da bu: Tomurcuk olduğunu görüyorsun ama o zaman soruyorsun: bu niye daha çiçek değil? Niye hala kapitalist ilişkiler sürüyor, hala ozon tabakası deliniyor? Ama burada bizim bakacağımız şey bunun gelişimidir. Gelişim bize çiçeğin büyüdüğünü gösteriyor. Tomurcuğu görüyorsun, ama buradan çiçek çıkacak. Teknoloji de burada bize çok büyük yarar sağlayacak. Çünkü bir mülkün sahibi olmak anlamını yitirecek.

İnsanlarda bir mülk edinme güdüsü yerleşmiş. Bunu politikayla değiştiremiyorsun. Mülk edinmek anlamsız hale geldiği zaman insanlar bu güdülerinden vazgeçecekler. Mülk edinmek nasıl anlamsız hale gelir? Herkes herşeyi bulabildiği zaman. Bu da ancak robotlarla ve teknolojiyle olur. İşte teknolojinin o gelişimini yaşıyoruz. O teknolojinin gelişiminin sonuçlarının bir kısmı bugün sosyal ve politik boyutta ortaya çıktı, yarın mülkiyet boyutunda ortaya çıkacak.

Biz komünizmin vaadettiği "cennete" varacağız; ama o "cennete" giden yol politikadan geçmiyor, teknolojiden geçiyor. Politikanın görevi o teknolojik yolu açmaktı. Onun için Doğu bloku bugün bu misyonunu tamamladığı için tarih sahnesinden siliniyor...

Biz komünizmin vaadettiği "cennete" varacağız; ama o "cennete" giden yol politikadan geçmiyor, teknolojiden geçiyor.Sovyetler'le kapitalizm arasındaki antagonist çelişki, sonunda meyvesini verdi. Artık bundan sonra non-antagonist bir çelişkiye geçiyoruz.

-Yani bir bakıma tekrar Marks'a dönüyoruz, ama politik devrim farkıyla; yani günümüzde üretim araçlarının gelişimi üretim ilişkilerinin kapitalist biçimini de değiştirecek , diyorsunuz...

Altan: Bugün biz bütün dünyadaki gelişmeleri marksist anahtarla çözümleyebiliriz. Marks, felsefesini yaşadığı çağın üretim araçlarına göre oluşturmadı. Bütün çağlarda geçerli olabilecek, değişimi kavrayan, değişimi analiz eden ve böylece gelişim kuramını ortaya çıkaran bir felsefi sistem oluşturdu.

Ama politikasını yaşadığı çağın üretim araçlarına göre oluşturdu. Şimdi o üretim araçları değiştiği zaman, marksist politika yerine oturmuyor. Ama marksist felsefe yerinde duruyor.

- Sol, sosyalist kesim tarafından "yeni dünya" olarak "dünya sosyalist sistemi" gösterilirdi. 20. yüzyıl "kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı" olarak tanımlandı. Ancak 1980'lerin ikinci yarısında, özellikle de geçtiğimiz yıl içinde öyle gelişmeler ortaya çıktı ki, bunlar en azından büyük bir kesimi geçmişte yapılan değerlendirmeleri köklü bir biçimde gözden geçirmeye sevketti. 1917'den başlayıp bugüne değin yaşanan bu süreci, özellikle şimdi Doğu Avrupa'da yaşanmakta olan süreci herkes farklı değerlendiriyor. Sizce bu ülkelerde gerçekte olan nedir?

Altan: Bizim bugün yaşadığımız bu büyük teknolojik patlamanın ve değişimin temelinde yatan unsur bence 1917 Devrimi'dir. Sovyetler Birliği'nin ortaya çıkmasıyla birlikte dünyadaki durum değişti ve buna bağlı olarak kapitalizmin yapısı değişti. Kapitalizm, yarışabilmek için, kendi tutucu yapısından sıyrılmak zorunda kaldı.

Sovyetler Birliği ve Doğu bloku dünyanın değişiminde bu kadar önemli bir pay sahibi olurken, nasıl oldu da bugün kendi toplumları komünist partiyi reddediyor. Bence bunun açıklaması işin yapısına bakarak ortaya çıkarılabilecek birşey.

Bence Lenin 1917 ihtilalinin gerçekleşmesini sağlayan lider olarak dünyanın değişimine büyük katkıda bulundu. Ama aynı zamanda marksizmi politikaya biraz fazla alet etti.

Marksizm temel olarak baktığımızda bir felsefedir. Bir felsefeyi bir politik araç olarak kullanmaya başladığın zaman, politika o felsefeyi zedeler. Lenin o felsefeyi zedeledi, yani kendi katkıları oldu ve o katkılar marksist anlayışı çok değişik bir boyuta oturttu. Bunun sonuçları da özellikle Doğu bloku insanları için gerçekten acıldı oldu bence.

Birincisi, şunu gördük ki, gerçekten bir işçi sınıfı olmadığı yerde, toplum komünizmi doğal olarak özler bir aşamaya gelmeden önce bir hareket yapmak ve komünizmi bir kalkınma aracı olarak kullanmaya çalışmak iyi bir sonuç vermedi.

İkincisi, dünyanın yarısı kapitalist iken, dünyanın bir bölümünde gerçek bir komünizm olamayacağını gördük. Yani komünizm kapitalist bir bloğun olduğu yerde kendi varlığını doğal bir şekilde geliştiremiyor. Sistemler arasındaki çatışmalar, iç

kapanmalar, savaş zorunlulukları neticede devletin güçlenmesine yol açıyor. Marksizmde amaç son tahlilde devleti ortadan kaldırmak iken, bizim 1900 modeli sosyalizm anlayışımız devleti güçlendirdi. Bunun yanı sıra bürokrasiyi güçlendirdi.

-Yani bir dünya üzerinde iki dünya kurulamadı...

Altan: Evet, iki dünyü kurulamadı, bir, iki, komünist olan ülkeler komünist olmaya hazır değildi.

Oralarda proletarya diktatörlüğü kurulmadı, bürokrasi diktatörlüğü kuruldu. Belki hiçbir sosyalist üstyapı çıkmadı, çünkü altyapısı da bunun sosyalist bir altyapı değildi. Dediğim gibi, Sovyet iktidarı dünyadaki bilimsel, teknolojik yarışmayı, rekabeti çok hızlandırdı. Ama bunu, kendi içinde çok ağır ve baskıcı bir dünya kurarak, kendi vatandaşlarına ödetti. Onlar çok ağır ödediler. Şimdi artık bunu ödemek istemiyorlar. Belki çok yıllardan beri istemiyorlardı, fakat biz bunu yeni öğreniyoruz.

Bunun yanısıra, bence Doğu bloku insanlık tarihindeki misyonunu bitirdi. Bu teknolojik yarışın önünü açtı Doğu bloku. Onu hızlandırdı. Şimdi artık bu rolü sürdürmesine gerek yok; çünkü bu patlama kendi başına gidiyor.

Şimdi burada bence bir büyük dönüşüm gerçekleşiyor: marksist terminolojiyle açıklamak istersek, dünya antagonistçelişkiden non-antagonist çelişkiye geçiyor. Sovyetler'le kapitalizm arasında antagonist çelişki sonunda meyvesini verdi. Artık bundan sonra yokedici bir çelişki yerine, birlikte varolmayı, birlikte zenginleşmeyi, birlikte iyiliği arayan, non-antagonist bir çelişkiye geçiyoruz.

Ben dünyanın çok yeni, çok mutlu bir döneme girdiği kanaatindeyim.

-Dünyanın bir bölümünde böylesi ileri dönüşümler olurken, bir de yaygın deyimle "Üçüncü Dünya" sözkonusu. Kuzey-Güney çelişkisi, aradaki uçurum gitgide büyüyor. İnsanlık, artık iyice bütünsel bir hal almakta olan dünyadaki tek bir uygarlık sistemi içinde buluşabilir mi, daha doğrusu bu nasıl olacak?

-Altan: Üçüncü Dünya ülkeleri teknolojinin kaynağı olan yerler değil, üretim araçlarını onlar bulmadılar. Onun için, ne üretim araçlarını **yaratacak** bir kültürün, ne de üretim araçlarını **yaratan** bir kültürün sahibi olabildi.

Şimdi dünya üretim araçlarını yaratan, onları kullanan ve o üretim araçları sayesinde yaşam standartını genişletmeye çalışan bir kesim ile, o araçları bulamayan, kullanamayan, dolayısıyla o araçların yaratacağı yaşam standartından haberdar bile olmayan iki kısma ayrıldı. Buradaki zıtlaşma ideolojik bir zıtlaşma değil; bu, bir kültürel çatlama.

Aradaki fark nasıl kapanır? Veya kapanır mı? Doğrusu bu konuda çok kesin birşey söyleyemeyeceğim.

Bir ümidim şu: Bugünkü üretim araçlarının elde edilmesi, kullanımı daha kolaylaşıyor. Teknolojideki bu rahatlık ve kolaylık Üçüncü Dünya ülkelerinin birdenbire, o çelik sanayine bile henüz varamamış çizgiden bilgisayar çizgisine atlamasını belki sağlayabilir.

Bir de, eskiden emperyalist bir amaçla hareket eden büyük kapitalist ülkelerin emperyalist çizgilerinin değişmeye başlaması. Çünkü onlar artık -savaş ortadan kalkınca- bir savaş müttefiğine değil, ticaret ortağına ihtiyaç duyuyor. Bu ihtiyaçlarını karşılamak için de, bu geri kalmış ülkelerin önünü ilk defa açıyorlar.

Bu şansları iyi kullanabilirse -birtakım Üçüncü Dünya ülkeleri bunları iyi kullanacak zannediyorum- onların da yolu açılıp, ileri gidecektir. Kullanamayanlar için dünya herhalde ortak önlemler alacak. Tam bilemiyorum.

-Yeni bir dünyanın biçimlenmesi büyük ölçüde Avrupa'dan başlıyor. Türkiye de Avrupa'nın bir parçası sayılıyor ama ülkemizin bu yeni süreçlerin pek içinde yer almadığı görülüyor. Bu böyle sürebilir mi? Avrupa'yı yüzyıl geriden izlemeye mahkum muyuz? Bu durumdan nasıl kurtulunabilir?

Altan: Türkiye şanslı Üçüncü Dünya ülkelerinden biri bence. Birşansı şu: Doğu Avrupa'da yeni başlayan hareket Türkiye'de on yıl, yahut yedi yıl önce, yani onlardan önce başladı.

Devlet yapısı ve bürokratik çatısı, baskıcılığı, ordusu, vatandaştan kuşkusuyla, Türkiye komünist partisi olmayan bir Doğu bloku ülkesi gibiydi. Ama kendisini değiştirmeye Doğu blokundan önce başladı. Böyle bir avantajı var.

Bizim bugün Avrupa'yla birleşememizin esas nedeninin ekonomik olduğunu zannetmiyorum. Ekonomimiz çok geri, doğru. Ama bizim yaşam anlayışımız ekonomimizin gerisinde. Türkiye'nin e'·nomik değişimi, altyapısındaki ·.. ·iklik üstyapısına daha etki etmedi.

Biz gelişmiş dünyanın belki biraz geri kalmış bir kardeşi durumuna geliriz. Ondan tamamen kopacağımızı zannetmiyorum. Ama şu çok yakın gelecekte bunun hemen sağlanması biraz zor.

Bu durumdan, üretim araçlarının Türkiye'deki yaşam biçimini ve yaşam anlayışını değiştirmesi sayesinde kurtulabileceğimizi zannediyorum. Şu anda mesela, geçenlerde söylediklerine göre, Türkiye'de beş bine yakın küçük kuruluş bilgisayar kullanıyor. Bu önemli bir değişiklik. Bu değişim ancak böyle sağlanacak zannediyorum.

- Çağdaş uygarlık düzeyine çıkılması, sivil toplumun geliştirilmesi, insan haklarının ve demokratik özgürlüklerin yerleşmesi, en başta da düşünce ve inanç özgürlüğünün sağlanması (141-142-163'ün kaldırılması) konusunda bugün Türkiye'deki siyasal partilerin hemen hepsinin görüş birliği içinde olduğu gözleniyor. Ama öte yandan, sanki bunların hükümetin, meclisin- söz geçiremediği, çoğu kez boyun eğmek zorunda kaldığı (örneğin, başbakana suikast girişimi gibi birçok olayın hep "karanlık" kalmasını sağlayan, hatta birçok terör eyleminin arkasında olduğu sanılan, bir "sade vatandaş" olarak Evren'in askeri birlik teftiş edebilmesine olanak tanıyan, bir DGM savcısına başına buyruk davranma cesareti ve gücü veren) son derece etkili bir takım "güç odakları" adeta Türkiye'yi tutsak etmiş durumda... Yani, altyapısal değişimlerin üstyapıyı değiştirmesi kendiliğinden, otomatik olarak gerçekleşmiyor...

Altan: Türkiye'de gizli bir iktidar var.

Bizim "görüntü ilericileri" ded ğimiz, Atatürkçü olduklarını söyleyen bir kesim "ilericiler" hedef saptırarak hükümete çatmanın "ilericilik" ve hükümeti değiştirmenin esas amaç olduğunu ileri sürüyorlar.

Türkiye'de esas problem hükümetlerle değil. Türkiye'de esas değişmesi gereken, yapısının değiştirilmesi gereken, adına devlet dediğimiz bu asker-sevil bürokrat egemenliğidir. Biz bu asker-sivil bürokrat egemenliğini değiştiremedikçe Türkiye'de ne hukuksal anlayışı ne da başka birşeyi değiştirebiliriz.

Bu defa Türkiye'de hükümet ve devlet çatlaması oldu. Yani ANAP hükümeti devletin bu yapısını değiştirmek isteyen bir hükümetti. Bütün geriliğine, şaşkınlığına ve yanlışlarına rağmen, ANAP bunu değiştirmek için çırpındı. Bunu değiştirmesi gerekiyordu, çünkü ANAP'ın ekonomik misyonuna uyan bir devlet yapısı değil bu.

Türkiye'de ilk defa Özal devletin vatandaşın hizmetinde olduğunu söyledi. Halbuki bizdeki genel anlayış vatandaşın devletin hizmetinde olduğudur. Bu anlayış Türk halkından cevabını bularak yüzde 42 oy aldı. Bu söz verdiğini gerçekleştiremediği için oylarda büyük düşüşler oldu. Amacına ulaşamadı.

Ama o amaca giden yolda epey adım atıldı Türkiye'de. Çünkü liberal bir ekonomi için, dünyayla entegre bir serbest piyasa ekonomisi için bu asker-sivil bürokrasinin gizli egemenliğinin kırılması gerekiyordu. Çünkü bu egemenlik yasakçı bir egemenliktir.

Bu yasakçılık sadece hukukta, politikada değil, ekonomide de sözkonusu. Bunun da basit bir ekonomik nedeni var: Yasaklar arttığı sürece kaçakçılık ve illegal gelirler artıyor. Bu kaçakçılık ve illegal gelirler de bu yasakları kim kontrol ediyorsa onun tarafından kontrol ediliyor.

Şimdi ANAP bu yasakları ortadan kaldırdığı zaman bu gelirler bitiyor. Bu gelirler bittiği zaman o gizli egemen gücün parçası olmanın ekonomik anlamı da ortadan kalkıyor. Türkiye bu aşamada.

Bu gelişmeye ne yazık ki en çok kendilerine "ilerici" diyenler karşı çıktı. Dikkat ederseniz Türkiye'de büyük bir kandırmaca ile karşı karşıya kalırsınız: burada "ilericiler" ... leti savunur. Halbuki Türkiye'deki en tutucu faktör devletin kendi içi... dedir. Devlet çok baskıcı bir devlettir Türkiye'de. Önce bunun yapısını değiştirmek gerekir. Ama bizim "ilericiler" bunun değişmesini istemediler. Bunun da bir tek nedeni var;

Türkiye'de esas problem hükümetlerle değil. Türkiye'de hükümet dışında gizli bir egemen güç var. Bu, asker ve sivil bürokrasidir. Aynı Doğu blokunda olduğu gibi.

çünkü bizde genellikle aydınlar ve Babıali devletin organik bir uzantısıdır. Ve bunu ilericilik adına bu devleti savunarak ortaya koydular.

ANAP'ın Türk yakın tarihinde Babıali'de ve aydınlar arasında en ağır küfür yiyen parti olması bu devlet-hükümet çatışmasında bizim aydınlarımızın baskıcı devletten yana çıkmasından dolayıdır.

Hukuksal konulardaki son direnmeler de bu gizli iktidarın direnmeleridir. Bugün Türkiye'de başlayan terör olaylarının da bu direnişin bir parçası olabileceğini düşünüyorum. Ama bunu çok uzun sürdürebileceklerini zannetmiyorum. Bunlar yapay direnmeler. Bunların ne Türkiye'nin içinde somut bir temeli var ne de dünyanın değişimi içinde somut bir dayanağı var. Onun için bunların çok fazla dayanamayacağını, çok yakında Türkiye'nin gerçekten demokrat bir ülke olmak için çok hızlı gideceğine inanıyorum.

Ama burada herhalde ilericilere de, gerçek ilericilere de önemli bir rol düşüyor; yani tavırlarını çok açık, çok net olarak ortaya koymaları, hangi güçlerle ittifak yapıp, hangi güçlere karşı mücadele edeceklerini, çok açık seçik olarak belirtmeleri gerekiyor. Burada, "aman bana ne diyecekler" ödlekliğiyle, genel geçer ilericilik kavramının içine sığınıp, devleti tutup, onu değiştirmek isteyen hükümete çatmak gibi hedef saptırıcı eylemlerin ilericiler için çok iyi bir sonuç vereceğini zannetmiyorum. Çünkü ilericileri bastıran güç zaten devletin kendisi. Ama bu öyle bir sunuldu ki, bu baskıcı devleti tutmak, aynı şekilde Doğu blokunda da devleti tutmak, "ilericilik" sanılmış. Şimdi onlar bu anlayışı değiştiriyorlar. Tabii Türkiye'de de değişiyor. ❑

İsmail Beşikçi'nin son kitabı çıktı

NÜKLEER TELAŞ İSTEMİYORUZ

ÇEVRE SORUŞTURMASI ÜSTÜNE

"Çevre sorunlarının tehdidi karşısında yaşama hakkımızı nasıl savunuruz ve çevre sorunlarıyla ilgili sivil kuruluşlar ve duyarlı çevreler arasındaki diyalog ve işbirliği yeterli mi, bir 'çevre platformu' oluşturulması konusunda ne önerirsiniz" soruları çerçevesinde yürüttüğümüz soruşturmayı geçen sayımızda noktaladık.

Çevre sorunlarıyla ilgili dokuz kuruluşu temsil eden kişilerden (halk girişimi, belediyeler, çevre ve meslek kuruluşları gibi) yanıtlar aldık. Kuşkusuz çevre ile ilgili kuruluşlar bunlarla sınırlı değil. Ancak küçük de olsa bir örnekleme oluşturabileceğini ve kimi sonuçlar çıkarmak için yeterli olabileceğini düşünüyoruz. Bu sonuçları şöylece özetlemek mümkün:

-Türkiye'de çevre bilinci çok düşüktür. Çevre bilincini yaygınlaştırmak, "yaşama hakkı"mızı savunmaya girişmek için kimseden izin almamız gerekmediğini bilerek hemen davranmak gerekiyor. Örneğin, okullarda gecikmeden çevre dersleri konularak yaşadığımız dünyayı cennete çevirmenin bilinci genç kuşaklara aktarılabilir. En az zorunlu din dersleri ile verilmeye çalışılan muhayyel "cennet" eğitimi kadar gereği ve önemi var bunun.

-Demokrasi noksanlığının, örgütlenme hak ve olanakları önündeki engellerin çevre için ne denli zararlı olduğunu insanlarımız yakın gelecekte (maalesef acı sonuçlarını yaşayarak) öğrenecekler. Böylesi acı deneylerle öğrenme çaresizliğine düşmemek için sürekli propaganda, çevre eğitimi ve doğrudan eylemlerle sürece müdahale edebiliriz.

-Çevre sorunlarının çözümünde (merkezi yönetimin sorumluluk ve rolünü unutmadan) yerel yönetimlere çok önemli görevler düşüyor. Yerel yönetimler bünyelerinde "çevre birimleri" oluşturarak ve etkin halk katılımını özendirerek sorunların üzerine daha etkili gitmek ve çevre bilinci oluşturmakta yararlı olacaklardır.

-Anayasa ve diğer yasalarda yer alan tüm hakları kullanabilmek, fiilen genişletebilmek için yasal yapıyı bir de "çevreci" bakışla yeniden gözden geçirmek gerekiyor.

-Çevre sorunlarının geneli için ya da belirli bir alanında ya da çevreye zarar veren belirli bir hedefe karşı oluşturulmuş çok sayıda kuruluşa gereksinim var. Bu kuruluşlar arasında değişik düzeylerde diyalog ve işbirliği olmalı, çeşitli düzeylerde platformlar oluşturulmalı. Ülke çapında bir platform olarak gecikmeden bir "Çevre Kurultayı" ilgili her kurum ve kişinin katılımına açık olarak gerçekleştirilmelidir. ❑

❑ **Fırat Tezer**

Türkiye'nin gündemi içte terör, dışta Azerbaycan ile çalkalanırken, gazetelerde küçücük arka sayfa haberleri ile ısıtılan bir temcit pilavı yeniden önümüze konmak üzere. Devletin yüksek kademelerindeki kişiler, Türkiye'ye nükleer santral kurma çalışmalarını hızlandırmak üzere kamuoyu hazırlıyorlar. Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) genel müdürü, Türkiye'nin bir nükleer santral yapabilecek kapasite, insangücü ve paraya sahip olduğunu ileri sürüyor. Bir yıl öncesine kadar Türkiye'nin "1997 yılına kadar nükleer santrala ihtiyacı yoktur" görüşlerini savunan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fahrettin Kurt, şimdi bir nükleer santralın hemen kurulmasından yana. Bazı profesörler Türkiye'nin 2000 yılına kadar 5 nükleer santrala sahip olması gerektiğini savunuyor. Yani ülkemize, insanlarımıza bir nükleer santrala ne kadar ihtiyacımız olduğu, bunun medeniyetin olmazsa olmaz bir önkoşulu olduğu işlenmek isteniyor

Nükleer santralların, silahlanma ve militarizasyon üzerindeki etkisinden, artıklarının yokedilme zorluklarına, kaza olasılıklarının çokluğundan, sınırlı çalışma yaşına kadar birçok teknik ve ahlaki yönünü bir başka yazının konusu olarak bırakalım ve büyütecimizi hammadde sorunu, teknolojik seçimler ve demokrasi üzerine koyalım.

Önce Türkiye'de varolan nükleer santrallara bir bakalım. Küçükçekmece'de 1 Megatt'lık ve 5 Megawatt'lık iki araştırma santralımız var. Bir de İTÜ'nün 1 Mw'lık bir araştırma santralı var. Küçükçekmece'deki, 5 Mw'lık, Türkiye'nin en büyük santralı şu anda çalışmıyor. Nedeni ise yakıtsızlık. Yakıtın parasını verdik ama kendisini alamıyoruz.

Kısa bir teknik açıklama: Çok çeşitli tipleri bulunmasına rağmen, temelde nükleer santralların iki ayrı tipi var. Birincisi bildiğimiz normal su ve yakıt olarak zenginleştirilmiş uranyum kullanan tip. İkincisi ise ağır su ve doğal uranyumu kullanıyor. Türkiye'nin araştırma amacıyla kurulmuş santralları birinci tipten, yani yakıt olarak zenginleştirilmiş, tam ifadesiyle "az zenginleştirilmiş uranyum" kullanan cinsten. Zenginleştirme işlemi oldukça pahalı yatırımlar gerektiriyor. Bu açıdan gelişmiş ülkelerde bulunan zenginleştirme tesislerinin kullanılması gerek. Türkiye, ikili anlaşma gereği, nereden satın aldıysa aldı, küçücük, araştırma amaçlı nükleer santrallarının yakıtını sağlamak üzere ABD'ye bu uranyumu zenginleştirmek için verdi. Üstüne, 25-30 milyon dolar civarında olduğunu bazı gazetecilerin sora sora yakalayabildikleri bir para verdi. Ama ABD, Türkiye'nin Pakistan'a atom bombası yapımında kullanılan "inverter" adlı bir aygıtı sattığı iddiasıyla Türkiye'nin uranyumuna ve parasına el koydu. Ve yıllardır bu parayı ve 17 kg (yazıyla onyedi kilogram) uranyumu Türkiye'ye geri vermiyor. Bu olay karşısında Türkiye hükümeti hiçbir şey yapamadı ve yapamıyor. Ekonomik Panorama dergisi 13 Ağustos 1989 tarihli sayısında bu konuyu deşmeye çalıştı ama kamuoyundan ilgi göremedi.

Dünyada zenginleştirme tesislerine sahip ülkelerin başında ABD, Fransa, F.Almanya ve Japonya geliyor. Yakıt olarak az zenginleştirilmiş uranyumu kullanan ülkelerin çoğu, bu ülkelerdeki tesisleri kullanmak zorunda. Özellikle ABD ve Fransa'nın zenginleştirme kapasiteleri kendi ihtiyaçlarının üstünde. Birleşmiş Milletler'e bağlı Uluslararası Atom Enerji Ajansı'nın tahminlerine göre kapasite ile ihtiyaç arasındaki fark 2000'li yıllarda bile kapanmayacak. Bu artık kapasite, zenginleştirme tesisi olmayan ülkelerin uranyumunu işlemek için bir kar ve şantaj aracı olarak kullanılacak. 17 kg uranyum için gaspçılık yapan ABD, 600-1200 Mw'lık enerji santralları kurulduğunda yüzlerce ton mertebesine varacak yakıt zenginleştirme ihtiyacı olan bir azgelişmiş ülkeye neler yapabilir, bunu siz tahayyül edin.

1986 Kasımında Milliyet Gazetesi muhabirlerine bu konu hakkında "psikolojik, tatsız bir olay" yorumunu yapmıştı o zamanın Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı. Hükümet çevrelerinden ise çıt bile yoktu. Ana muhalefet partisi başkanı geçtiğimiz yaz, kendisine bu konuda soru soran Türkish Times gazetesi muhabirine konudan haberli olmadığını söylüyordu. Şimdi ise daha doğru dürüst kamuoyunda tartışılmadan "neslin deden, ceddin baban" nükleer santrala doğru koşuluyor.

Buraya bir parantez açmak istiyorum. Bir ülkenin geleceğine yön verecek bütün konular kamuoyunda serbestçe tartışılmalı, karşılıklı fikirler öne sürülmeli ve bilgilenme sağlanmalıdır. Bu ise ülkede sağlıklı bir demokratik ortamın oluşmasıyla mümkündür. Gelişmiş ülkeler enerji üretimlerinde nükleer enerjinin payını her yıl biraz daha düşürürken, Türkiye'nin sanki hiçbir başka seçeneği yokmuş gibi, apar topar, daha ana muhalefet partisi başkanını (ki kendisi saygın bir fizikçidir) bile bu tartışmanın içine almadan nükleer maceralara doğru gitmesi ulusal çıkarlarımıza aykırıdır. Ancak bu konular, tıpkı askeri sırlar gibi bir sis perdesiyle örtülüdür. Verilen resmi rakamlar gerçekle çelişkilidir. Daha geçenlerde Elektrik Mühendisleri Odası'nın (EMO) bir sözcüsü, Türkiye'nin varolan uranyum rezerv ve üretiminin gerçeğin üstünde açıklandığını açıkladı. Bu da Türkiye'yi potansiyel olarak, nükleer santrallara hazır bir ülke olarak gösterme çabasından başka birşey değil. Parantezi kapamadan, her konuda, özellikle nükleer seçenekler konusunda, bütün gerçeklerin, karşıt ya da yanında bütün fikirlerin açıklanabileceği bir demokrasinin, sağlıklı kararlar verebilmek, ulusal çıkarları koruyabilmek için bir önşart olduğunu tekrar hatırlatmak istiyorum.

Bütün bu şantajın ardından ne oldu. Şimdi oraya gelelim. ABD'nin Türkiye'ye uyguladığı gizli ambargo yetkililerin biraz gözünü açtı. Ve geçtiğimiz yaz ortalarından itibaren gazetelerde, nükleer santral için Arjantin'le işbirliği gündeme geldi. Arjantin nere, Türkiye nere diyeceksiniz. Arjantin'in önemli bir özelliği var. Arjantin, nükleer politika geliştirmede kısmen de olsa bağımsız karar verme teknikleri geliştirmiş bir ülke. Üstelik, geliştirmiş olduğu reaktörler, ağır sulu ve ham uranyumu yakıt olarak kullanan, yani özel bir zenginleştirmeye gerek olmadan çalışan reaktörler. Ancak, önemli bir handikapı var. 1981'de düzenlenen "Türkiye'de Nükleer Enerji Planlaması

Semineri" nde bir tebliğ sunan Dr. Ulvi Adalıoğlu Arjantin'in seçimi için, "Bu alternatif o tarihlerde işletmede ve inşa halinde bulunan aynı tip ve kapasitede bir reaktörle tecrübesi olmayan bir firmadan teklif kabul etmenin riskine rağmen çok cazip idi ve karar tereddüt etmeden verilmiştir" alıntısını yapmış, Arjantin'li bir uzmandan. Yani dünyanın her yanında Three Miles Island, Çernobil kazaları olurken, kamuoyunun haberli olduğu veya olmadığı birçok sızıntı ve kazalar meydana gelirken, Türkiye, kendi ülkesindeki riskliliği henüz denenmemiş bir seçime yöneliyor. Üstelik ağır su temin edecek pahalı tesisler ve doğru dürüst verimliliği olmayan uranyum kaynaklarıyla. Nereden bakarsanız bakın, Türkiye'de nükleer enerji konusunda hakim olan "telaş"tır, "poli-ti-Skasızlıktır", "yangından mal kaçırma"'dır.

Türkiye'nin seçimini "çayda radyasyon yoktur" diyebilen bürokrat ve politikacıların belirlemesi, bu konuda düşünülenlerin kamuoyuna açıklanmaması çok tehlikeli bir gidiştir. Kamuoyu Türkiye'nin şimdiye kadar nereden uranyum aldığını bilmelidir. Örneğin, dünyanın lanetlediği Güney Afrika Cumhuriyeti ile Türkiye arasında uranyum alım satımı olmuş mudur? Çekmece nükleer santralinin yakıt problemini halletmek üzere ihale açılmış mıdır? Bu ihaleye hangi şirketler teklif vermiştir? Türkiye'nin bir "nükleer programı" var mıdır? Varsa bunu kimler, nasıl saptamıştır? Türkiye hükümeti ABD'den uranyumunu ve parasını kurtarmak için ne gibi önlemler almıştır? " Bütün bunlar kamuoyuna açıklanmalıdır.

Bu sorular, bugünündür. Bugün yanıtlandırılmak zorundadır. Yoksa, "Türkiye'nin mutlaka nükleer santrala gereksinmesi var" türünden sözleri yinelemek, kamuoyunda hiç tartışmaya yanaşmadan, belki de çoktan alınmış bir nükleer seçim kararının şirin gösterilmesinin arka planını oluşturmaktan başka bir anlam taşımayacaktır.

Bugünün başka soruları da vardır: Nükleer santrallar " ahlaki midir", "insancıl" mıdır? Nükleer santrallerin riskleri var mıdır? Türkiye'de bir "Çernobil" yaşanırsa ne olur? Küçükçekmece gölünün suyu içilebilir mi? Bunları başka yazılarda tartışmak umuduyla. ❑

Hava koşulları izin vermedi

İZMİT'TE MİTİNG YAPILAMADI

İzmit'te **"Doğa kirliliğine karşı elele"** mitingi, havanın yağışlı olması nedeniyle 20 Ocak'ta da yapılamadı. Miting çalışmalarını yürüten sekretarya bir basın toplantısı yaparak mitingte yer alacak kuruluşların ortak açıklamasını okudu. Açıklamada özetle şu görüşlere yer verildi:

"Çağımızın en büyük sorunu olan doğa kirliliğinden en çok payı alan Kocaeli kenti her geçen gün ölüm sınırını zorlamakta ve kitlesel ölümlerin bekleyicisi bir kent olarak gözükmektedir...

İnsan ve doğa ilişkisinin başlangıç tarihini bilmek mümkün değil, ama şunu bilmek mümkün: İnsan doğayla tanıştığı an veya dünyaya geldiği andan itibaren doğayı kirletmeye başlıyor...Bu tabii kirletmeye yıllar önce doğanın gücü yetiyordu. İnsanoğluna hissettirmeden kendine özgü filtresiyle kendi dengesini koruyarak, dünyamızı temizliyordu. Dünyanın temizlik alışkanlığı 1700'lerde başlayan sanayi devrimiyle biraz bozulsa da, gene de insanoğluna belli etmeden yıllarca kendi dengesini korudu. 1900'lü yılların ortalarında artık dayanamıyorum diye bağırmasını duyan bile olmadı, belki de duydu anlamamazlıktan geldi...

Dünya Sağlık Örgütü'nün tanıdığı yaşamsal sınır ölçüsü metreküp içinde kükürtdioksit oranı 200 mikrogram olması gerekirken, kentimizde Aralık sonlarında ve Ocak başlarında bu oran, 780 mikrograma, daha sonra da 1165 mikrograma çıktığı halde somut hiçbir önlem alınmadı... Bu konuda tüm yetkilileri göreve yapmaya çağırıyoruz..."

Basın açıklamasını SHP, TBKP, SP il başkanlıkları yanısıra dokuz sendika, Kocaeli Barosu, Meslek odaları, dernek ve basın temsilcileri ile bazı Kocaeli milletvekilleri imzaladılar. ❑

Pendik 'teki haftaya katılanlar.

PENDİK'TE YEŞİL HAFTA

14-21 Ocak tarihleri arasında yemyeşil bir hafta;Belediye'nin öncülüğünde, Pendik SHP Çevre Komisyonu'nun, değişik kişi ve kuruluşların desteğiyle **"Çevremiz İçin Elele"** haftası yaşandı Pendik'te.

Haftanın en önemli özelliği halkın ve öğrencilerin yoğun ilgisiydi ve bunda Belediye'nin büyük payı vardı. Nitekim, hazırlık çalışmalarına birkaç ay önce başlanmış, Pendik'teki ilk- orta- lise öğrencileri arasında resim, kompozisyon ve slogan yarışması açılmıştı. Yarışmaya üç yüze yakın yapıt gönderen minik öğrenciler, çevre kirliliği ve yeşilsizliğe karşı tepkilerini ortaya koyuyordu. Bu yapıtlar kampanya süresinde Atatürk Kültürevi'nde sergilendi.

Kampanyanın tepe noktası "Pendik ve Çevre" konulu paneldi. Yazar **Demirtaş Ceyhun** ve **Cengiz Gündoğdu**, **İstanbul Tabip Odası** adına **Dr. Altan Yaşar** ve Pendikliler adına da, kırk yıllık Pendikli bayan **Kamran Gürcan**'ın katıldığı panel, küçük öğrencilerin ve Pendiklilerin baskınına uğradı. İki saat süren panelin ardından yarışmada dereceye giren küçüklere ödülleri verildi.

Kampanyanın ilgi çeken bir başka yanı da, Pendik'te **örnek bir sokak** oluşturulmasıydı. Orada oturanların ve esnafın katkılarıyla boyanmış, temiz, çiçeklendirilmiş örnek bir sokak yaratılmıştı. 21 Ocak Pazar günü o sokakta yapılan mini bir şenlikle kampanya sona erdi.

Pendik'teki yeşil hafta gösterdi ki, **çevreciler çocukları kazanmış!** Hiç de küçük bir kazanım değil bu. Ancak sonuç alabilmek için herhalde "büyükleri" de kazanmak gerekiyor.Sadece yerel yönetimlerin değil, Ankara'nın da çevreyi ciddi ciddi düşünmesi gerekiyor. ❑

SEN KUŞLARI SAYABİLİR MİSİN?

Uluslararası Sukuşları Araştırma Bürosu (IWRB) 23 yıldır Avrupa'da kış dönemi sukuşları sayımı yapıyor. Elde edilen bilgiler her beş yılda bir yayımlanıyor.

Türkiye'de ilk sayım 1967'de iki İngiliz ornitolog tarafından gerçekleştirildi. O güne dek Türkiye'de bilinmeyen geniş sukuşu topluluklarına sahip göller bu ilk ekip tarafından tanıtıldı. O zamandan beri Türkiye'de hemen her yıl sayım yapıldı. Ancak yeterli sayıda yetişmiş kuş gözlemcimiz olmadığından ötürü bu sayımlarda genellikle yabancı uzmanlar yer aldı. İlk kez bu yıl, Ocak 1990 sayımını, **Doğal Hayatı Koruma Derneği**'nden (DHKD) kuş gözlemcileri Hollandalı iki ornitologla (Lieuwe Dijksen ve Anne-Marie Blomert) birlikte gerçekleştirdiler. DHKD sayım ekipleri 1991 sayımlarını artık yabancı yardımı gerekmeksizin sürdürebilmeyi amaçlıyorlar. ❑

İNSANDA DEVRİM

Talat ULUSOY

Şimdilerde ellidokuzunda olmalı **David Mc Taggart.** Kanadalı. Kırkına varasıya uğraştığı inşaat işlerinden yükünü tutmuş, yani tuzu kuru biri, bir kapitalist. Bir de Badmington şampiyonluğu var, yani sporcu adam. Kendini **tutucu** olarak tanımlayagelmiş, ta ki 1972'nin Nisan ayına dek.

O tarihlerde **Mc Taggart** iki direkli, on iki metrelik teknesi **Vega** ile dünya turundadır. **Vega** Yeni Zelanda sularına demir atmış soluklanmakta. Kızıldeniz'in boğucu sıcağını dert etmeden Akdeniz mavisinde yelken açacağı günleri düşlüyor belki. Düşü bölen ufacık bir gazete ilanı hem **Vega**'nın, hem de **McTaggart**'ın seyir defterinde yepyeni bir sayfa açıyor: Kanada'nın Vancouver kentindeki **Greenpeace** komitesi, teknesiyle Polinezya'daki **Mururoa** adasına gidecek bir gönüllü aramaktadır. **Mururoa** Fransızların yerüstü nükleer denemeler yaptığı bir adadır.

"Bu bir çılgınlık!" **Mc Taggart'ın** ilk tepkisi bu oluyor. Kurt düşmeye görsün bir kez insanın içine, **McTaggart**'ın aklı "ama böylesi eylem gençlerin işi, benim gibi kartların değil" dese de, yüreği aykırı çarpmaktadır. Ondokuzundaki dilber sevgilisi Ann-Marie de yüreğinden yana çıkınca akıl ve yürek kavuşur. **McTaggart** günlüğüne şu satırları düşer: "Yakında kırkıma basacaktım. Ama daha uzun yaşayacak mıydım, işte soru buydu. Çünkü doğum günümde cehennemi bir havai fişek, Hiroşima'dakinden iki yüz elli kez daha güçlü, on megatonluk bir nükleer bomba patlatılacağını düşünmek bile güç ..."

McTaggart o güne dek gerçekten politika ile ilgilenmemiştir. Ayıp mı? Yirmisinde keskinlik satıp yirmibeşinde tezgahı kapatsa ömür boyu çakasından geçilmezdi doğrusu. Ama **McTaggart** kırkıncı doğum gününde koskoca Fransa'ya cepheden savaş açıyor. Bu savaşta onu ve Vega'yı bekleyen belkilerden biri "Hiroşimalı çocuk gibi yanmak" ise, bir diğeri Fransız savaş gemileriyle "savaş"tır.

Saygın bay **McTaggart** , Mururoa seferine karar verdikten sonra dünyanın mağrur ve aptal devlerinin gözünde artık bir "suçlu"dur. **Greenpeace 3** adını alan Vega'yı Mururoa seferinden alakoymak için McTaggart çeşitli bahanelerle gözaltına alınır. Kâr etmez. 1972 ve 1973'le **Greenpeace 3** iki kez nükleer deneme bölgesine girer ve aylarca bölgede kalır. İlk seferinde bir Fransız mayın gemisi tarafından mahmuzlanır da..

Bugün Fransa yerüstü nükleer denemeler yapamıyor ama Greenpeace yaşıyor. Daha da güzeli, Polinezya adalarında kan kanserinden ölen çocuk sayısı artık yok denecek kadar az.

Köklü yenilenme çağının sahne ışıkları bir gerçeği tüm teorik-politik gıllıgışlarından arındırarak gözler önüne seriyor: Doğruyu savunmak **için güç** gerekmez. Güç doğru ve haklı düşüncenin kendisinden ve o düşünceyi savunmanın ayrılmaz parçası olan **şiddetsiz eylemden** geliyor. ❑

AZERBAYCAN OLAYLARI KARŞISINDA TUTUM

❑ Osman Sakalsız

Son Azerbaycan olayları karşısında TBKP yönetimi adına bir açıklama yapıldı. Bu açıklamada, Sovyetler Birliği'nin bölgede aldığı askeri önlemler ve çıkan kanlı çatışmalarla ilgili parti tutumu belirtilmeye çalışılmıştır. Diğer taraftan, Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin olaylar karşısındaki tutumu da değerlendirilmektedir. Açıklamada birçok görüşün yanısıra, Sovyet ordusunun "halka kurşun sıkması" kınanmakta, Türk Dışişlerinin "soğukkanlı" tutumu desteklenmektedir.

İnsanlığın her zamandan daha çok barış koşullarına ihtiyaç duyduğu bugünkü hızlı değişimler ortamında, Balkanlar'da, Doğu Akdeniz ve Orta Doğu'da olduğu gibi, Kafkaslar'da da milli ve dini düşmanlıkların körüklenmesi, bu düşmanlıkların silahlı savaş boyutlarına ulaşması herkes için kaygı uyandırıcıdır.

İster milli ve isterse dini olsun, her türlü anlaşmazlıkları, barışçıl yollardan, görüşmelerle, adil ve demokratik temelde çözme talebimiz, yeni düşünce tarzının ifadesidir. Yalnız devletler arasında değil, aynı zamanda aynı devlet çatısı altında yaşayan ya da yaşamaya zorlanan bütün uluslar arasındaki sorunların çözümünde askeri yöntemler yerine politik araçların kullanılmasını özellikle biz Türkiyeli marksistler, Kürt sorunu nedeniyle öteden beri savunduk ve savunacağız.

Bu bakımdan, Gorbaçov yönetimi ile, Baltık Cumhuriyeti halklarının ve Azerbeycan ve Ermeni halklarının temsilcileri arasında resmen açıklandığı üzere, Stalin döneminden beri ulusal sorunun çözümünde yapılan bağışlanmaz hataları gidermek ve gerçek bir federasyon yoluyla ulusların tam siyasal hak eşitliğini sağlamak amacıyla görüşmelerin başlatılmış olmasını büyük bir memnuniyetle karşılıyoruz.

Sovyet perestroykasının ulusal sorununa ilişkin çizgisine damgasını vuran, tamamen özgül nitelikli Azerbeycan olayları değil, işte bu, politik çözüm yolu arayışıdır. "Devletin milleti ve ülkesiyle bölünmezliği" ilkesi adına hergün "halka kurşun sıkılan" ilgili bütün devletler ve hükümran Kıbrıs Cumhuriyeti topraklarında asker bulunduran devlet için Kuzey komşusunda giderek egemen olan ulusal sorunu politik araçlarla çözme anlayışı, hiç şüphesiz ibret verici olmalıdır.

Bürokratik rejimler tarafından sosyalizme leke sürüldüğü bir ortamda, "sosyalizm iflas etmiştir" diyenlerin karşısında partimizin sosyalist amacı, yalnızca olumsuz ve şanssız gelişmelere tepki göstermekle savunulamaz. Olumlu gelişmelerin halkımıza tanıtılması yalnız sosyalist amacımızı savunmamızı güçlendirmeyecek, ülkenin demokratik yenilenme sürecine de katkıda bulunacaktır. Çünkü hiç bir kınama bildirisi, pan-turanist, faşist ve fanatik islami çevrelerin halkı kendi amaçlarına alet etmesini önleyemez. Partinin görevi, halka gerçekleri anlatmak yapılan kışkırtmaların içyüzünü ve asıl amaçlarını ortaya koymaktır. Parti yönetimi adına yayınlanan bildiride "halka kurşun sıkılması" kınanırken, Azerbeycan olaylarının bütün yönleriyle ele alınmadığı ve tek taraflı enformasyonla yetinildiği görülmektedir.

Azerbaycan güncelliğini koruyor.

Son Azerbeycan olaylarını, Sovyetler Birliği'nde ulusal sorunu politik araçlarla ve görüşmeler yoluyla, gerçek bir federasyon ilkesi temelinde çözme çabaları dikkate alınmadan; Sovyet perestroykasının bugünkü uluslararası ve ülke içi karmaşık koşullarda kaçınılmazlıkla çelişkili ve istenmeyen gelişmelerle nitelenen bir yol izlemek zorunda kalacağı hesaba katılmadan; bir dizi tarihsel, sosyal, ekonomik ve politik nedenlerle ortaya çıkmış olan milli ve dini çelişkileri, düşmanlığa dönüştürmek isteyen iç ve dış perestroyka karşıtı güçlerin bu süreci engelleme çabaları hatırda tutulmadan, gerçeğe uygun değerlendirmek ve bu değerlendirme ışığında doğru bir tutum almak mümkün değildir.

Sovyet devlet ve parti organları, Azerbeycan'da alınan askeri önlemlerin milli ve dini düşmanlık temelinde ortaya çıkan Azeri-Ermeni silahlı çatışmalarına ve katliamlara son vermek amacı taşıdığını açıklamışlardır. İran ve Türkiye dışında, hemen hemen bütün devletler ve genel uluslararası kamuoyu, bu açıklamayı yeterince ikna edici bulmuşlardır. Gerçi bazı yayın organlarında, Azerbeycan'da askeri önlemlerin alınması meselesinde Gorbaçov'un Politik Büro'da azınlıkta kaldığına, muhafazakarların bu meselede ağır bastığına dair, doğrulanmamış haberler de yayınlanmaktadır. Ve nihayet, hepimiz gibi, genel kamuoyu da, hümaniter nedenlerle, can kaybına yol açan dramatik gelişmeler karşısında üzüntü ve kaygılarını ifade etmektedirler.

Sovyet parti ve devlet organlarının alınan askeri önlemlerin amacı hakkında yaptıkları açıklamaları, bunları doğrulayan pek çok veriye rağmen, şüpheyle karşılamak herhangi bir kişinin hakkıdır. Sovyetler Birliği'nin resmi açıklamalarına, uzun yıllar eleştirel bir yaklaşımdan yoksun olarak destek vermiş olan geleneğimiz için, böyle bir ihtiyat anlaşılır bir şeydir. Sovyet Azerbeycanı'ndaki askeri önlemlerin haklı mı yoksa haksız mı olduğunu, orada alınan önlemlerin, Azeri ulusal hareketini ezmek için mi, yoksa bir Ermeni-Azeri iç savaşını önlemek için mi alındığını, alınan askeri önlemlerin gerçekten kaçınılmaz mı, yoksa muhafazakarların dayatmasıyla mı gündeme geldiğini, Azerbeycan'da halka kurşun mu sıkıldığını yoksa, Ermeni katliamına girişen silahlı fanatik guruplarla ordu birlikleri arasında çatışma mı çıktığını ve benzer olasılıkları, parti basınımızda açıkça tartışmak, ortaya görüş koymak ve bu görüşe göre tutum açıklamak mümkündür ve yapılmalıdır.

Fakat parti kamuoyu aydınlatılmadan ve mevcut basın ile devlet radyo ve televizyonunda verilen tek taraflı enformasyon genel kamuoyunu şovenist ve fanatik islami yönden etkilerken, parti yönetici organları, parti yönetimi, özellikle bizler daha titiz olmalıyız.

Azerbeycan olaylarını ele alırken, Sovyet parti ve devlet organlarının resmi açıklamaları karşısında gösterilen ihtiyatlı tutum, kendi devletinin ve hükümetinin tutumu karşısındaki ihtiyatla birleştirilmelidir.

Eğer Azerbeycan'da bağımsızlık talep eden halka kurşun sıkıldığı doğruysa, "bölücülere" hergün kurşun sıkılan bir ülkede mevcut hükümetin, bu kurşunlama eylemi karşısında "soğukkanlı" bir tutum almasından doğal ne olabilir? Yok eğer Azerbeycan'da Ermeni-Azeri iç savaşını önlemek için askeri önlem alındığı doğruysa, kendi topraklarında kan dökülmesini önlemek isteyen bir devletin, bu amaçla egemenlik hakkını kullanarak önlem alması karşısında, bir yabancı devletin "soğukkanlı" tutum almasından olağan ne olabilir? Bunun tersi içişlerine karışma anlamına gelecektir.

Görülüyor ki, parti yönetimi adına yayınlanan açıklamada, Türk Dışişlerinin "soğukkanlı" tutumuna özel bir vurgu yapılması inandırıcı bir gerekçeden yoksundur.

Türkiye Cumhuriyeti'ni yönetenlerin bir başka devlet karşısında soğukkanlılığını yitirme hakkı ve yetkisi yoktur, olamaz. Hükümetin görevi, Azeri olayları paravanası altında, pan-Turanist, faşist ve fanatik islami maceraperestlerin yaptıkları kışkırtma karşısında, anlaşılır nedenlerle Azerilere sempati duyan Türk halkını yatıştırmaya, onu soğukkanlı davranışa ikna etmeye çalışmasıdır. Hükümet bu görevini yerine getirmek şöyle dursun, kendi devlet radyo ve TV'sinde yapılan kışkırtmaları teşvik eder durumdadır.

TBKP, tüm ilerici güçlerle birlikte, kışkırtılan şovenist kampanyaya göğüs germeli ve hükümeti bu kışkırtmalara karşı göreve çağırmalıdır. Son günlerde peşpeşine meydana gelen ve bu arada değerli hukuk bilimcisi Muammer Aksoy'un katledildiği terör olaylarının, bu kışkırtmalarla aynı ana rastlaması, Ankara DGM'nin TBKP'ye karşı giderek yoğunlaşan baskı ve tutuklama girişimleri, 12 Eylül darbesiyle devletin içinde tam egemenlik kuran gizli iktidar odağının yeniden bulanık suda balık avlamaya çalıştığına işaret sayılmalıdır.

Azerbeycan olayları etrafında ortaya çıkan gelişmeler arasında, bizi asıl ilgilendiren işte bu tehlikeli durumdur.

Partimizin saflarında, geçmişteki olumsuz oluyları hatırlayan ve yeni bir Çekoslavakya ya da Afganistan olayıyla karşı karşıya olup olmadığımızı samimiyetle düşünen arkadaşlar vardır. Özellikle yoğun eleştirilerin etkisi altında, SBKP'den bağımsız olma kaygısı da anlaşılır bir tutumdur. Fakat TİP-TKP birliğinden oluşan TBKP'nin yeni çizgisi bu türden kaygıları giderecek bir çizgidir.

Bu konuda açık bir tutum gerekli olmuştur.

TBKP uluslararası komünist hareketi saflarında, SBKP'nin başlattığı glasnost-perestroyka çizgisine enternasyonal destek veren az sayıdaki partiden bir tanesidir. SBKP 27. Kongresi'ne konuk olarak çağrılan Behice Boran, bu kongrenin taşıdığı büyük önemi ve yol açabileceği gelişmeleri görmüş ve bu kongrede yaptığı konuşmada şunları söylemişti: "... Sovyet toplumuna ilişkin bu kararların Sovyetler Birliği'nin sınırlarını aşan, dünya durumunu etkileyecek sonuçları olacaktır."

Behice Boran'ın parti bağımsızlığı konusundaki ilkesel tutumu, ona karşı olan çevrelerin bile saygısını kazanmıştır. Bununla birlikte, TBKP'nin 27. Kongre karşısındaki tutumu, bu büyük tarihsel gerçeğe rağmen, partimizin "Moskova'ya bağımlı" oluşunun yeni bir kanıtı olarak, haksız bir eleştiriye uğramıştır.

TBKP, komünist hareketindeki yeni gelişmeyi, geçmişin ağır mirasına son vermek için büyük bir umut olarak selamladığı zaman, DAC'de, Çekoslavakya'da, Romanya'da, başka yerlerde ve bizzat emperyalist merkezlerde, Gorbaçov yönetiminin mutlak bir başarısızlığa uğrayacağına, muhafazakarların yeniden ipleri ele geçireceğine kesin gözüyle bakıldığını hatırlamak gerekir. Bu durumun, bütün partilerdeki kariyerist unsurları bekleme durumuna ittiği, yenilenme ile muhafazakarlık arasında yalpalanmalara yol açtığı da bir gerçektir. Bundan beş yıl önce durum böyleydi ve gelişmeler, partimizin uzakgörüşlülüğünü doğrulamıştır. Geçtiğimiz aylarda, perestroyka rüzgarının durulmasına bel bağlayan ve kendi dar, bürokratik çıkarlarıyla hareket eden iktidar partilerinin trajik sonlarına hep birlikte şahit olduk.

Gerçi karamsar öngörülerin yanlış çıktığını söylemek için zaman henüz erkendir. Sovyetler Birliği'nde beliren iç savaş potansiyeli yenilenme süreci için reel bir tehlikedir. Fakat biz, Moskova'da perestroyka çizgisi mutlak bir egemenlik kazanacak diye değil, bu çizgi tüm insanlığın, bu arada Türkiye'nin çıkarına olduğu için, tüm yenilgi risklerine rağmen onu desteklemeye devam ediyoruz.

Bu destek, ne mevcut Gorbaçov yönetimine, ne de onun yerine geçebilecek bir başka yenilenme yanlısı yönetime değil, Sovyetler Birliği'nde halkın ve aydınların barıştan, demokratik ve insancıl bir sosyalizmden yana mücadelesine verilen enternasyonal bir destektir.

İşte bu tutum, TBKP'nin kendi politikasını ve programını tam bağımsız bir şekilde ortaya koyduğunun biricik ve en sağlam kanıtıdır.❑

Irkçı rejim için sonun başlangıcı mı?

AFRİKA ULUSAL KONGRESİ TEMKİNLİ

Cahit Baylav (Londra)- İki hafta önce devlet başkanı **F.W.De Klerk** Güney Afrika Cumhuriyeti parlamentosunda önemli bir açıklama yaptı. Buna göre, hükümet, ulusal kurtuluş örgütü **ANC** (Afrika Ulusal Kongresi) ve Güney Afrika Komünist Partisi de içinde, yasaklı tüm örgütler üstündeki yasağı kaldırıyor, başta **Nelson Mandela** olmak üzere, çok sayıda politik tutukluyu serbest bırakacağını duyuruyor, olağanüstü hal uygulamalarını belli ölçülerde kaldırıyor ve tüm tarafları yapıcı bir diyaloğa çağırıyordu.

Özellikle Nelson Mandela'nın yakında serbest bırakılması ve buna bağlı olarak hükümetin kimi yumuşama adımları atması bekleniyordu. De Klerk'in açıklaması, beklenenden ileri adımlar içerdiği için ülke içinde ve dışında geniş yankılar yarattı. Bu açıklama insanlığın bir utanç abidesi haline gelimiş tek ırkçı rejimin kaçınılmaz sonunun ne denli yaklaştırıyordu?

Gözler, ANC'nin üstünde idi. Çünkü ırkçı rejime karşı mücadelenin en güçlü örgütü o idi. ANC, yeni durumun değerlendirmesini yapmak ve kendi tutumunu saptamak için bugünlerde Genel Yönetim Kurulu'nu topluyor. Ama De Klerk'in konuşması üzerine, ANC başkanı **Oli-verTambo** ve İsveç'i ziyaret etmekte olan diğer yöneticiler ilk değerlendirmelerini bir basın açıklaması ile kamuoyuna duyurdular.

Oliver Tambo ve arkadaşlarının açıklaması ANC yöneticilerinin, De Klerk'in attığı adımlar karşısında bir ilk tepki olarak, yaptıkları basın açıklamasında şu görüşler dile getiriliyor;

"Bugün, Pretorya'nın başkanı F. W. De Klerk görüşme ortamını hazırlama konusunda bir hayli mesafe kateden önemli açıklamalar yaptı.

ANC ve diğer örgütler üzerindeki yasağın kaldırılmasını memnunlukla karşılıyoruz. Ayrıca, F. W. De Klerk'in, ölüm cezasının askıya alınması, kimi politik tutukluların serbest bırakılması, basın alanındaki kısıtlamaların kaldırılması, eski hükümlüler üstündeki kısıtlayıcı önlemlere son verilmesi yolundaki açıklamaları da sevindiricidir.

Bununla birlikte, Pretorya rejiminin politik tutukluların bir bölümünü serbest bırakmama, olağanüstü hal uygulamasını tümüyle kaldırmama ve yargı önüne çıkarmaksızın tutuklama uygulamasını sürdürme kararında olmasından ciddi bir endişe duyuyoruz. Bu kararlar olumlu bir politik ortamın oluşturulmasına yarar değil, zarar getirecek niteliktedir. Bu nedenle, bu konular gecikmeksizin yeniden ele alınmalı ve değiştirilmelidir.

Pretorya rejiminden, Nelson Mandela'yı daha fazla geciktirmeden serbest bırakmasını istiyoruz. Onun kişisel güvenliği ile ilgili sorunlar tek başına Güney Afrika rejiminin meselesi olamaz ve değildir de. Bunlar, onun örgütü ANC ile ortaklaşa kararlaştırılabilecek konulardır.

ANC, ortaya çıkan yeni durumu en kısa zamanda görüşecek, ülkemizdeki ırkçı sisteme son verme yolunda hangi adımları atacağını belirleyecektir. Bunu yaparken ülkemizin yığınsal demokrasi hareketinin ve tüm diğer ırkçılık karşıtı güçlerinin düşüncelerinden de yararlanacaktır.

Güney Afrika'nın dış dünya ile ilişkilerinin normalleşmesi, ırkçı sistemin sona ermesine bağlı kalmaya devam etmelidir. Bu nedenle, Güney Afrika'da beyaz azınlık egemenliğine son vermeye kararlı olan bütün ülkelerin ırkçı rejimin yalıtılmasını azaltacak hiçbir girişimde bulunmayacağını ummaktayız.

ANC, ırkçı sistemin en kısa zamanda sona ermesi için, görüşmeler de içinde, tüm araçlarla elinden geleni yapma kararlılığını sürdürüyor.

Yeni durumun gözden geçirilmesi, elbette, ırkçı sistemin sona erdirilmesine yönelik sonuç alıcı görüşmelerin olanaklarının değerlendirilmesini de içerecektir.

Bu durum aynı zamanda ülkede, birlik içinde, demokratik ve ırkçılıktan arındırılmış bir Güney Afrika perspektifini benimseyen tüm güçlerin en geniş birliğini gerekli kılıyor. Bu nedenle tüm halkımızı böylesi bir birlik için de büyük bir azimle çalışmaya çağırıyoruz."

● *"Hükümetimiz, Nelson Mandela'nın koşulsuz olarak serbest bırakılmasına karar vermiştir. Tahliye tarihi çok yakında karara bağlanacaktır."*

Irkçı rejim çıkmazda

Güney Afrika yönetiminin attığı geri adımın ardındaki etmenler çeşitli yorumların konusu olmaya devam ediyor.

Genelde, dünyadaki yumuşama sürecinin hız kazanmasının dolaylı-dolaysız etkisi ortada. Böylesine dünyadan yalıtılanmış bir rejimin, özellikle ciddi uluslararası ekonomik yaptırımlarla birlikte,kendi iş çevrelerine bile verebileceği pek birşey kalmamış durumda. Bu nedenle, kontrollü bir geri çekilme ile, iplerin ucunu elinden kaçırmadan, varolan durumdan olanaklı olduğu kadar çok şeyler kurtararak bir liberalleşmeyi göze almış gibi görünüyor.

Nitekim, birkaç gün önce De Klerk'in bir televizyon programında söylediği şu sözler de bunu doğrular nitelikte: "Evet, bu yeni girişimlerimizin riski var, ama bunu göze almak zorundayız. Ne yapıyorsak, bir devrimi önlemek için yapıyoruz."

F. W. De Klerk'in bu tür sözleri lgerçeğin yansıması olmaları yanında kendi sağındaki politik tabana gözdağı vermeyi de amaçlıyor.

İktidardaki Ulusal Parti'inin bu yöntemlerle kimi önemli ekonomik yaptırımlardan kurtularak özellikle iş çevrelerinin desteğini arttırma umudu gerçekleşecek gibi görünmüyor. Nitekim, açıklamada yeralan önlemler ABD yönetimini bile ekonomik yaptırımlarını gevşetmeye ikna etmeye yetmiyor. ❑

DENKTAŞ VE UBP İKTİDARINI KORUMA TELAŞINDA

Dış Haberler Servisi- Uluslararası planda Kıbrıs sorununun çözümü doğrultusunda girişimlerin yoğunlık kazandığı bir sırada, giderek konumu güçleşen Denktaş yönetimi Kuzey Kıbrıs'ta sağcı Ulusal Birlik Partisi (UBP)'nin yapılacak ilk seçimlerde yenilgiye uğramasını önlemek için seçim yasasını değiştirmeye yönelik bir çaba içine girmiş bulunuyor.

KKTC'de yürürlükte bulunan seçim yasası,bir seçim bölgesindeki geçerli oların yüzde 51'ini alacak olan partinin, o bölgedeki milletvekillerinin üçte birini otomatik olarak çıkarmasını öngörmekte, geriye kalan üçte iki oranındaki milletvekili ise oranlı paylaşıma göre belirlenmektedir.

UBP tarafından gündeme getirilen değişiklik tasarısı, şimdi yüzde 51 olan üçte bir milletvekilliğine sahip olma sınırını yüzde 25'e indirmeyi öngörmektedir. Buna göre, beş partinin aktif olarak seçime katılmasının muhtemel olduğu Kuzey Kıbrıs'ta bir parti yüzde 25'in hemen üstünde oy alarak birinci parti olsa bile, iktidara tek başına sahip olabilecektir.

Azınlık oyları ile çoğunluğa sahip olmayı tasarlayan UBP'nin bu davranışı, şimdiki meclis çoğunluğunun da, seçim sistemindeki barajlar ve milletvekilliği transferleri ile yüzde 36'lık oy oranına dayandığı düşünüldüğünde daha da önem kazanmaktadır.

Cumhuriyetçi Türk Partisi'nden konuyla ilgili yapılan bir açıklamada bu girişim şöyle değerlendiriliyor: "UBP, azınlık oylarıyla sahip olduğu Meclis çoğunluğunu yeniden, fakat daha az bir oy oranı ile sahip olabilmek için, çoğunluğu politik yaşamdan dışlamanın hesabını yapmaktadır."

CTP, "tasarının yasalaşması halinde, Kuzey Kıbrıs'taki siyasal yaşamın demokratikliğine hiç kimseyi inandırmanın mümkün olmayacağını" işaret ederek, "Kuzey Kıbrıs'ta Garanti ve İttifak Anlaşmalarına dayanarak asker bulunduran Türkiye'deki kurum, kuruluş ve siyasal partileri" bu konuda da duyarlı olmaya çağırdı.

Öte yandan, başa çıkarmak için muhalefetin seçimlere yönelik güçbirliği çalışmaları da sürüyor. ❑

[illegible]

Davos'tan Gümülcine'ye...

GÜMÜLCİNE'DEN NEREYE?

Dış Haberler Servisi- 26 Ocak 1990 günü Gümülcine'de kurulan modern bir "engizisyon" mahkemesi Türk olduklarını belirtme suçundan iki "Yunan müslümanı"na linç havasındaki kalabalık bir izleyici grubun alkışları arasında 1,5 yıl hapis ve 3 yıl siyasal faaliyetten men cezası veriyordu. Bundan üç gün sonra ise Türklerin bir camide toplanmasına karşı harekete geçen Yunan şovenist gruplar şehirde olaylar çıkarıyor ve Türklere ait birçok yeri darmadağın ediyorlardı. Bunu hükümetler düzeyinde bir "diplomatik savaş" izledi. Gerginlik tırmandırılmaya devam ediyor.

Yunan demokratik ve sol güçleri gerginlik, terör ve şovenizme karşı, sağduyu, sorumluluk ve diyalog çağrılarında bulundular. Yeni demokrasi Partisi, PASOK ve Sol Birlik'ten oluşan koalisyon hükümeti de Yunan şovenistlerinin şiddet eylemlerini kınadı. Sol Birlik liderlerinden, Yunanistan Komünist Partisi başkanı H. Florakis, Gümülcine müftüsü M. Cemali ile yaptığı görüşmeden sonra, saldırı olaylarından zarar görenlere tazminat ödemesini isterken, bölgeye giden Sol Birlik heyeti aşırı sağ, şoven ve cunta yanlısı çevrelerin tepkileriyle karşılaştı.

Açık ki, sorun bir yönüyle iki komşu devlet arasındaki ilişkiler kapsamına, bir yönüyle de Yunanistan'ın "içişleri" kapsamına girmektedir. Bu nedenle bu iki düzlemde de gerginliği tırmandırmaktan kaçınılarak karşılıklı hakların ve çıkarların dengesi gözetilerek, sorunları diyalog yoluyla çözüm arayışı süreçlerinin başlatılması tek çıkar yol olarak görülüyor.

SHP genel başkanı Erdal İnönü'nün önerisi doğrultusunda, iki ülke başbakanların ivedilikle biraraya gelmesi ya da bulgaristan'la olduğu gibi dışişleri bakanları düzeyinde görüşmeler başlatılması, konsolosları, elçileri sınırdışı etme ya da geri çekme gibi yöntemlerden daha çok çözüme yönelik ve Özal ile Papandreu'nun başlattığı "Davos ruhu"nu yeniden canlandırabilecek adımlar olarak değerlendirilmekte.

Solun büyük bölümü dahil, Yunanistan kamuoyunda, kendi topraklarıi içinde bir "Türk azınlığı" olduğunun telafuz edilmesi, aynen Bulgaristan'da olduğu gibi, çeşitli nedenlerle "sakıncalı" bulunmaktadır. Burada insan haklarının eksiksiz tanınması doğrultusunda, türkiye'dekine kısmen benzer (ama devletlerarası ilişiklerle de bağlı) bir önyargıların aşılması ve tabuların yıkılması sürecinin yaşanması gereği duyulmakta.

Bir yandan Türkiye-Yunanistan ilişkilerinin yeniden yumuşamaya yönelmesi, bir yandan da Yunanistan içinde Bulgaristan'daki "Toplumsal Forum" benzeri bir diyaloğun başlatılması böylesi bir sürecin başlangıcı olabilecek bir gelişme olarak görülüyor. ❑

Duvarın ötesi...

ALMANYA'LARIN BİRLİĞİ VE ÇAĞDAŞ POLİTİKA

❑ Ayşe Bilge Dicleli

(Batı Berlin)-Federal Almanya Başbakanı Kohl 28 Kasım 1989'da Almanya'ların birleşmesi doğrultusunda 10 maddelik bir aşamalı plan ortaya atmıştı. Bundan yaklaşık iki ay sonra, 1 Şubat 1990'da bu kez Demokratik Almanya Başbakanı Mudrow yine 10 maddelik bir planla Almanya'ların birliği sorununa kendi yaklaşımlarını getirdi.

Şimdi yalnız Almanya'larda değil, NATO'da, Avrupa ülkelerinin tümünde, tüm uluslararası platformlarda bu konu ele alınıyor. Kimileri, Mudrow'un planında yer alan "tarafsızlık" koşulunu kabul edilmez buluyor. İngiltere ve Birleşik Amerika'nın önde gelen politikacıları gibi "NATO içinde birleşik Almanya" diye öne çıkıyor. Kimileri, Federal Almanya dışişleri bakanı Genscher gibi, tarafsızlığa karşı gelirken Avrupa'daki bir barış düzenine paralel bir birleşme süreci öngörüyor. Kimileri, SSCB dışişleri bakanı Şevardnadze gibi, Almanya'ların yakınlaşmasının Avrupa çapındaki bütünleşme ve istikrar süreçlerinin motoru olması önerisini getiriyor.

Süreç nasıl gelişecek? İstikrardan ve yeni bir Avrupa'nın oluşmasından yana mı? Yoksa kargaşalara ve yeni süreçlere eski, daralmış giysileri giydirmeye çalışarak tehlikeli bir istikrarsızlığa doğru mu ? Belli değil. Ne ki, bugünden belli olan, her sorunda olduğu gibi Almanya'ların birliği konusunda da çağın politikasını yakalamak gerektiği. Bu, dünya arenasında politika yapan herkes için de, Federal ve Demokratik Almanya'daki politik güçler açısından da geçerli.

Batı tarafında, "yenme ve yenilme" mantığına dayalı soğuk savaş politikasının hala güçlü taraftarlara sahip olması, sorunu çözmeyecektir. FAC'nin DAC'ni yutması biçiminde ifade bulan bu politika, soğuk savaş döneminin askeri açıdan ileri hat politikasının ekonomik ve politik anlamda gündeme getirilmesinden başka bir şey değildir. Almanyaları Avrupa'dan, dünyadan, iki toplumsal sistemin değme noktasında bulunmaları olgusundan soyutlayıp düşünüldüğünde bile, bu yaklaşım hiçbir şey getirmeyecektir. Çünkü Berlin'deki Alman Ekonomi Araştırmaları Enstitüsü'nün hesaplarına göre DAC'deki altyapıların modernleştirilmesi için 130 milyar DM, sağlık-tarım- ticaret - turizm sektörlerinin modernleştirilmesi için 260 milyar DM, borçların garantisi için 40 milyar DM, saniyinin çevreye zarar vermeyecek biçimde yeniden düzenlenmesi için de 450 milyar DM gerekmektedir. Bu durumun Almanya'nın her iki yakasında yol açacağı somut sorunlar, Almanya'nın her iki yakasının da çıkarları dayatma politikasını değil, çıkarların dengelenmesi politikasını gerektirmiyor mu ?

Aynı mantık, yani "yenme ve yenilme" mantığı, Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin bir kanadının birleşmeye kesinlikle karşı çıkma tutumunda ifade buluyor. Hala eski yaklaşımlarla "emperyalist sızma" yorumları, alçak sesle de olsa, yapılmaktadır. Bu, sorunu çözecek midir?

Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin yenilikçi kanadından Yeni Forum'a dek uzanan geniş bir politik yelpaze, Kasım Devrimi ve duvarın açılmasından sonra "derhal birlik" yaklaşımlarına karşı kesin tutum aldılar. Herkesin, özellikle de muhalefet güçlerinin en büyük isteği, bir dönem ayrı kalarak ülkedeki olumlu kazanımları korumak, geçmişle dış karışma olmadan hesaplaşmak ve yeni hedefleri formule etmek içinzaman kazanmaktı. Ne ki, duvarın açılmasından sonra iki hafta bile geçmeden "biz halkız", "burada kalacağız" belgilerinin yerini "birleşik Almanya, vatanımız" alıyor. DAC'den yığınsal göç sürüyor, yalnızca güvenlik örgütü mensuplarına karşı değil, sorumluluk derecesi dikkate alınmadan neredeyse tüm ASBP üyelerine karşı bir sürek avı başlıyor, yığınların psikolojisinde kin, acı, egemen olmasının önüne geçilemiyordu.

Gelişmeler öyle bir yere vardı ki, birliğe karşı tutum hemen hemen bütün muhalefet güçlerinin saflarında bölünmelere yol açmıştır. Özgülü, kendi kişiliğini, kendi alternatifini ortaya koyamama, halkın örgütlü iradesi olmayı başaramama, sonuçta birçok akım ve örgütlenmenin kendini olayların akışına bırakmasını, kapağı FAC partilerine atmasını getirmiştir. Öyle ki, şu anda bu ülkedeki seçim kampanyasını FAC'deki politik partiler yürütmektedir. DAC'deki seçimleri kim kazanırsa, yine bu yıl yapılacak olan FAC seçimlerini de o kazanacak yarışı başlamıştır. DAC'deki demokratik alternatif güçleri, sosyalizmde çalışıp kapitalizmde yaşanamayacağını, önemli ekonomik sorunlarla karşı karşıya bulunulduğunu, birliğin hızının Avrupa'yı altüst edebileceğini, FAC'ın DAC'ni yutmasının her iki tarafta da istikrarsızlıklar getireceğini soğukkanlılıkla halka anlatmaktan korktuğu sürece, özgülü yakalayabilir mi ? DAC'deki demokratik alternatif güçleri geçmiş deneyimden yola çıkarak yalnızca neye karşı olmanın değil, neden yana olmanın da formüle edilmesi gerektiği,halkın özlemleriyle çağın ve somut durumun gereklerinin bütünleştirilmesi gerektiği dersini çıkarmadıkça,kişilik kazanabilir, özgülü formüle edebilir mi ?

DAC'de olduğu gibi, FAC'deki muhalefet güçleri de şu anda somut bir Almanya politikalarının olmayışının sıkıntısını çekiyorlar. Yeşiller, Berlin'de AL, değişik Marksist akımlar, farklı sol güçler henüz bu tartışmanın başında bulunuyor. Bu, DAC'dekilere akıl vermek için değil, birleşmenin ve süren sorunların FAC'ne yansımalarını göğüsleyebilmek, yani aynı zamanda, birliğin öteki tarafı açısından da alternatif üretebilmek için zorunlu görülüyor.

DAC Başbakanı Hans Mudrow'un Almanya'ların birliği konusunda kendi yaklaşımını getirmesi,gerek Avrupa'da ve dünyada, gerekse her iki Almanya'da bütün politik güçler için yeni politikalar formülle etme bakımından bir uyarıcı niteliği taşıyor. Bu, NATO'da olsun,tüm uluslararası platformlarda olsun, yeni tartışmalara, arayışlara, düşüncelere yol açacaktır. Çünkü Almanya'lar, iki sistemin değme noktasındadır, çünkü Almanya iki dünya savaşı çıkarmış olmanın sorumluluğunu herkesin gözünde hala taşımaktadır. Dahası, çünkü dünya değişmektedir ve Avrupa sistem farkı gözetmeksizin, birçok açıdan birbirine muhtaç olan ülkelerden oluşmaktadır.

Mudrow'un çıkışı, aynı zamanda, DAC'deki ve FAC'deki demokratik bir alternatif yanlısı güçler açısından da yeni politikayı formüle etmek için bir fırsat yaratıyor, özgüllük, duvarları, sınırları koruyarak kazanılamıyorsa, duvarları aşarken, sınırları yıkarken kazanılamaz mı? ❑

Hollanda Komünist Partisi de yeni bir oluşuma yöneliyor

HOLLANDA SOLUNDA BİRLİK

❑ Semra KÜRKÜTLÜ - ULUSOY

(Utrect)-Hollanda'da arasında CPN'in de bulunduğu 4 parti (PSP-Pasifist Sosyalist Parti, PPR-Radikaller Politik Partisi, EVP-Evangelistler Partisi ve CPN) uzun bir süre önce biraraya gelerek birlik çalışmalarına başladılar. Sürecin ilk önemli uygulamaları 1989 da yapılan Avrupa Parlamentosu seçimlerine ve 1989 erken genel seçimlerine **Groen Links** (Yeşil Sol) adı altında, içinde bağımsızların da yer aldığı ortak liste ile katılınması biçiminde oldu. İlk üç sırada kadınların yer aldığı genel seçim ortak listesi 6 milletvekili çıkarttı. Groen Links'i oluşturan partiler bunu birliğin bir başarısı olarak değerlendirdiler.

Groen Links yapılanmasının şimdi bir geçici yönetim kurulu var ve 21 Martta yapılacak olan yerel seçimlere hazırlanıyor.

Birleşik Parti Tartışmaları

Partiler, seçim hazırlıklarının yanısıra, **Groen Links**in birleşik bir sol partiye dönüştürülmesi tartışmalarını da birlikte ve kendi içlerinde de sürdürüyorlar. Hangi amaçla, nasıl, ne biçimde bir birlik soruları tartışmaların ana eksenini oluşturuyor. Ancak doğal olarak bu süreç pek kolay ve pürüzsüz yürümüyor. PPR, birleşmenin önkoşulu olarak partilerin bir an önce kendilerini feshetmelerini görür, aksi durumda birleşmenin bir türlü gerçekleşemediğini söylerken, CPN bu konunun aceleye getirilmemesi görüşünde.

1989 Aralık ayında PPR bir açıklama yaparak, 1 ocak 1991'de kendisini feshedeceğini söyledi. Ve diğer partilerin de kendisini izlemesini istedi. Ayni günlerde toplanan CPN parti konferansı PPR'in bu tavrına tepki gösterdi. Karşı çıkılan, PPR'in kendisi hakkında böyle bir karar alması değil, diğer partilere de böyle bir karar almayı 'dayatmak'tı. Bu 'dayatma' biçimindeki çağrı, konferansta "şantajvari birgirişim" olarak değerlendirildi.

"Kendimiz hakkındaki kararı ancak kendimiz veririz"

Bir konuşmacının "dışarıdan gelen bu tür baskıların tehlikeli ve birliği zedeleyici olduğu"nu belirttiği Konferans'ta söz alan **Groen Links** Milletvekili (CPN adına) bayan **Ina Brouwer**, "kendini feshetme kararını, ancak amacına ulaşmanın daha iyi bir zeminini bir başka örgütte ya da yeni bir örgütte bulduğun zaman verirsin. Oysa **Groen Links**'te henüz bu söz konusu değil. Bu anda oluşumun duvarlarını yapmakla meşguluz, çatıyı ise daha ısmarlamadık bile" dedi.

CPN başkan yardımcısı **M. Ernsting** ise görüşünü şöyle belirtti. "Bir parti kendini ne kadar çabuk feshederse o denli birlikten yanadır' diye düşünmek yanılgıdır. Bırakalım buna başkaları karar versin. PPR'in kendisini feshetmekle ilgili olarak aldığı karara bir şey diyemem. AYnı yaklaşımı biz de onlardan görmek isteriz. CPN'in karar alma sürecine müdahale edilmemelidir. Başkaları bize karıştığı sürece bu ters tepki de yapıyor. Kendimizi frenliyoruz. Ayrıca tartışmalarımızı 'kendimizi feshedelim mi, etmeyelim mi' sorusu ile de sınırlamak istemiyoruz. Biz **Groen Links**in oluşumunu aceleye getirmek istemiyoruz."

Ne İçin birlik?

CPN **Groen Links**'in gelecekte Hollanda'nın 4. büyük partisi olacak biçimde hazırlanmasını ve aynı zamanda demokratik bir yapıya kavuşturulmasını öncelikle istiyor. Kendini demokratikleştirme konusunda önemli kazanımlar sağlamış olan CPN, oluşacak yeni partide bu konuda birşeyler kaybetmek istemiyor.

Groen Linksin gelişmesi ve politik tartışma ile güçlenmesi, CPN için bir anlamda önkoşul. Bunun sağlanması için de kendini vargücüyle çalışmalara katmak kararlılığında. Başkan yardımcısı Ernsting, ortak tartışmalarda kendileri için önemli konulardan kimilerini şöyle sıralıyor: "Bizim açımızdan, değişimler sosyalist bir topluma yönelik olmalı. Asgari ücret, çevre vergisi, Almanya'nın yeniden birleşmesi konularında diğer partilerle daha tartışmaya ihtiyacımız var. Henüz bu konularda ortak bir noktaya varamadık." Doğu Avrupa konusunda sosyal-demokrasi ile tartışılması gerektiği de Konferansta getirilen görüşler arasında

Konferansta komünistlerin çoğunluğu, öncelikle **Groen Links**'in "tam demokratik yapıya kavuşturulması" gerektiğine, CPN'in kendini feshodip etmemesinin 1992 başlarında yapılacak olan bir parti kongresinde belirlenmesine karar verdi. Gelecek iki yılda **Groen Links** içinde aktif yer alınarak konu değerlendirilecek, ondan sonra fesih kararı görüşülecek. "Eğer o zaman Gro

devamı 22.sayfada

İsveç Mektubu:

GREVLER, IRKÇILIK VE SOSYAL DEMOKRASİ ÜZERİNE

Kişilerin kendi emekleriyle geçinmekten giderek daha fazla umudu kestikleri, çeşitli skandallarla üzerine leke düşmeyen sosyal demokrat politikacının kalmadığı ve topluma egemen ırkçı kavramların hiçbiriyle bir türlü başedemeyen bir iktidarın elindeki 1990 İsveç'inde de bir takım duvarların ivedi olarak yıkılması gereği, kaçınılmaz bir geerçek olarak ortada.

❑ Gürhan UÇKAN

(Stockholm)-"Kara,kapkara saçlı, kıvırcık ve kara... İşte böyle bir yabancıyı gece sokakta görünce, tüylerim ürperiyor," diyor kaç yıllık iş arkadaşım, kırkının biraz üzerindeki kadın. Onu yanlış (!) anlamayacağıma güveni büyük. "Benim de kocam yabancı,"diyor; öyle, Macar, "ama bu son zamanlarda gelen yabancılar..."

Aslında tanımladığı, bizim Doğu'lu insanlarımız, Iraklılar, İran' lılar; Ortadoğu'lular. Saçları kapkara ya, hem de kıvırcıksa, yandılar: Biraz Potansiyel katiller hepsi. Irz düşmanı oldukları ortada hiç kuşkusuz.

Konu, İsveç'te işlenen suçların üçte birinin yabancılarca işleniyor olması. Oysa yabancıların toplum içinde oranı onda bir. Ne ki, istatistiklerin eksik bıraktığı epey şey var:

*Aynı tür suçu, amansız bir kişi defalarca işlediği zaman, hep yabancıların genel kategorisine bir çarpı işareti olarak geçiyor; her defasında yeni biri gibi.

*Bu ülkedeki yasaların liberalliğinden yararlanan çok kişi, kolay kolay dava safhasına varmayan suçları işliyor. Suçun mahkemeye ulaşıp ulaşmayacağına karar veren, savcı. Bir yabancının suçu karşısına çıktığı zaman gösterdiği titizlikle, bir İsveç'liye aynı yerde gösterdiği zamanki titizlik arasında epey ayrım var.

*Buraya dün gelen ve toplumu hiç tanımayan yabancı ile, yıllardır burada oturan aynı kefeye konuyor. Bu durum, yıllardır "pürüzsüz bir yabancılık yapan" kişi ile bilgisizlikten ötürü suç işleyen yeni yabancı arasında hiç fark yokmuş gibi yanlış bir yoruma yol açınca, eski yabancının yasalara olan saygısı yıpranıyor.

Orta yaşlı hanım arkadaşım odasına döndükten sonra, onu benimle birlikte dinleyen, yine orta yaşlı, İsveç'li erkek arkadaşım şöyle diyor:

"Kara saçlı, mara saçlı; onun yüzüne biri bakarsa, hemen yatıp bacağını açması gerek!" Bunu söyleyen gördüğü tüm çekik gözlülere "Moğol" diyen, yabancıları, Charter yolculukları sırasında ona gösterdikleri "içkili konukseverlikleri" oranında seven biri.

Sorsan, ikisi de ırkçı değil. "Yabancılara karşı bir şeyim yok ama..." diyenlerden. Hani şu, "özgürlüklerin kısıtlanmasına karşıyım ama..." diyenler varya; ya da "komünist partinin yasal olarak kurulmasına karşı değilim ama..." diyenler, işte onlar gibi biri. "Ama'cılardan" kısacası.

Bulgaristan Türkleri

Metroda, bizim olduğumuz vagona binen İsveç'li narkoman, şöyle bir bakındı sağa sola; sonra bir gülücük attı ortalığa. Sanırım kafası epey iyiydi. İriyarı, uzun, sarı saçlı, hafif Buffalo Bill tipli biri. Ayakta duruyordu. Karşısında, kapının öteki yanındaki sahanlık duvarına yaslanarak duran "Güneyli tipli" bir delikanlı, cebinden bir kutu pastil çıkardı; naneli, okaliptuslu olarak her yerde satılan cinsten. Narkomanımız, elini uzattı, birkaç adet vermesini söyledi yarı işaret, yarı sözle. Yabancı, adamın eline birkaç küçük draje pastil döktü. İsveçli, "Teşekkürler", dedi, "bir daha yabancılar aleyhine hiçbir şey söylemeyeceğim!" Onunla birlikte, vagondaki birkaç kişi daha güldü. Adam ardından sordu: "Bulgaristan Türkü değilsin inşallah, hıı?" Yabancı, "Hayır" , dedi. O zaman, İsveçli konuyu sürdürdü: "Nerelisin peki?" diye sordu. Yabancı, "Türkiyeli," dedi. Herkes yine güldü. O an, tren durdu. Narkomanımız inecekti: "Hay Allah!" dedi aldığı yanıt üzerine; güldü, indi.

O anda o, İsveç toplumunun saygıdeğer, gerçek İsveçlisi, daha değerliydi herkesin gözünde. Narkomanlığı, "özel bir sorun"du; ötekinin, ya da Bulgaristan Türklerinin yabancılığı, "alınlarında yazıyordu"...

Şu sıralar gazeteler, beş bin kadar Bulgaristan Türkünün en az olay çıkararak nasıl yurtdışı edilebileceği konusuyla dolu. Kiliselerde barınan, göçmen makamlarının bazı kamplarında kalan [illegible] insanlar; İsveç'in 2. Dünya Savaşı dan sonra (Baltıklıları saymadan) aldığı en büyük göçmen grubunu oluşturuyorlar. Hemen kabul etsinler demek istemiyoruz ama, sınırdışı etmekteki aceleleri; durumu yerinde incelemek için Bulgaristan'a gönderilen heyetin tarafsızlıktan uzaklığı, çeşitli ciddi çevrelerce eleştirildi. Örneğin, Helsinki Anlaşması'na İsveç'in nasıl uyduğunu izlemekle görevli Helsinki Komitesi Başkanı **Gerald Nagler**, az önce değindiğimiz heyetin görevini ne denli doğru olarak yerine getirdiği konusunda epey kuşkuya sahip:

"Kişinin serbestce insan haklarından yararlanıyor olmadığını anlamak için, herhangi bir konuda baskı görüyor olmaları yeterlidir. Bu heyet, Türk köylerini görmeye 45 dakika ayırdı. Bu dakikaların çoğu da, Bulgar muhtarlarla kadeh tokuşturmakla geçti."

Nagler, çok daha uzun süre Bulgaristan'ı dolaşmış biri. Görüşü, İsveç'e sığınmak isteyen Bulgaristan Türklerinin sınırdışı edilmelerinin yanlış olduğu. Bizim görüşümüz ise, bu insanların, iki yıl öncesinin Polonyalıları olmuş olsalardı, çok ayrı bir "hoşgeldin" görecekleri yönündedir.

İnanması güç ama, ırkçılık, demokratlıktan da ağır basıyor burada, bu "şirin göller ülkesinde"...

Ve Grevler

Geçen yıl hastabakıcılar epey direndiler ücretlerinin artması için; bu yıl, önce öğretmenler, sonra da polisler diş gösterdiler. İstekleri hemen hemen oldu. Şimdi, yardımcı hastabakıcılar, akıl hastaneleri personeli, belediye işçileri kazan kaldırıyorlar. Maliye Bakanı **Kjell Olof Peldt** . vergilerin yüksek olması ile ünlü ülkesinde, iki yılda uygulanacak bir "vergi paketi" sundu. Ücretlerden kesilen vergi bu yıl az, gelecek yıl biraz daha fazla olarak azalacakken, dolaylı vergiler büyük oranda artacak. Saç kestirdiğiniz zaman işletme vergisi ödeyeceksiniz. Ya da, insan yüzü görmek için restorana gittiğiniz zaman. Bizde bu kavram, epeydir var ama, İsveç için durum aynı değil. % 23 civarında bir çeşit işletme vergisi zaten ödenirdi burada. Restoranlar, zaten gidilmesi epey pahalı lüksler arasındaydı. Ayrıca,tekel dükkanlarında içkilerin korkunç pahalılığı, evde bile iki tek atmayı çok güçleştiriyordu. Şimdi bu güçlük, artarak var olacağı gibi, 35 kronluk şarabı 110 krona restoranda içmek bile, fazla insanın harcı olmayacak. Hem de bu, yalnızlıklar toplumunda...

Vergi indiriminin önemli birbölümü, kira artışlarından karşılanacak. Gidiş öyle ki, "toplumsal olay olmadan", yani geçimini devlet karşılamadan, geçinmek bir mucize haline gelecek. OECD ülkeleri içinde, gerçek ücretler sıralamasında üç yıl içinde sondan dördüncülüğe inen İsveçli emekçiler, yüksek vergi de hesaba katılınca, sonunculuğa yerleşmiş oluyorlar.

Sosyal demokratların gayri resmi gazetesi **Aftonbladet**, 27 Ocak günkü sayısında temel konu olarak bunu kullandı: "80'li yılların zenginleri genel müdürler, yoksulları işçiler."

1980- 1988 yılları arsında, Volvo şefi **Gyllenhammer**'ın geliri % 531, SAS patronu **Carlzon**'un geliri % 532 artarken; endüstri işçisinin gerçek ücreti %2.4, devlet memurununki % 4.3 ve belediye işçisininki % 8.7 azalmış. Parası hiçbir şeye yetmeyen sokaktaki vatandaş, ne yapacağını bilmez halde. Kredi kartı ile masrafını karşılamaya çalışan halk, gerçek bir çıkmaz içinde. Bu ülkede yerleşik kanı, şu ya da bu şekilde vergiden kaçırmayanın, geçinemeyeceği. Sabit gelirli vatandaş nasıl kaçırsın vergiden? (Bu konu, "hayali ihracat zenginlerinin" ülkesinde de çok iyi bilinen bir gerçek.)

Yeni Bir Sosyal Demokrat Parti

Sosyal demokratlar, yüz yıllık geçmişin partisi. İşçi hareketi tarihinin yaratıcıları. Artık bıçak kemiğe dayandığı için, uzun süredir huzursuzluk sinyalleri veren "Dala Grubu" (İsveç'in bir bölgesi) Ocak'ın ortalarında, yeni bir sosyal demokrat parti kurdu.

Önyargılı olmamak gerek. Doğru. Ne ki, kişilerin, kendi emekleriyle geçinmekten giderek daha fazla umudu kestikleri; çeşitli skandallarla üzerine leke düşmeyen sosyal demokrat politikacının kalmadığı ve topluma egemen ırkçı kavramların hiçbiriyle bir türlü başedemeyen bir iktidarın elindeki 1990 İsveç'inde de bir takım duvarların ivedi olarak yıkılması gereği, kaçınılmaz bir gerçek olarak ortada. Varlıklıların giderek daha palazlandığı, yoksulun giderek daha fazla yoksullaştığı bu ülkede hafif sol bir cennet bulmanın olanağı yok. Düş görenler için, geçen hafta burada, Höganas kentinde yaşanan küçük bir olayı aktarmakta yarar görüyorum:

Sınırdışı edilme kararını duyan Irak'lı bir politik göçmen, koşarak kentin kilisesine sığınmaya çalışıyor. O an, kapı kilitli olduğu için, içeri giremeyince, cebinden çıkardığı ustura ile boğazını keseceğini göstererek, kapının önünde duruyor. Çevrede biriken Höaganasliler, elleriyle tempo tutarak, "Kes! Kes! Başarılar! Başarılar! " diye bağırıyorlar. Girişiminin ortasında, kiliseye alınan Irak'lı ölmüyor ama, sanırız halkın tempo tutuşu hala kulaklarından gitmiyordur. Olayın ardından, kilisesinin kapısını açan rahibe halkın telfonla yağdırdıkları sövgüler gibi...

İnsan, komşuya çamur atmadan önce, kendi kapısının önünü temizlemelidir, değil mi? ❑

Fransa'da bulunan biz TBKP'ler Türkiye'de Türkiye Birleşik Komünist Partisi yönetici ve üyelerinin açık kimlikleriyle ortaya çıkıp açık siyasal mücadeleye katılma istemlerini ülkemizin demokratikleşmesi yolunda atılan çok önemli bir adım sayıyor, bu cesur girişimi selamlıyoruz.

Hayrullah AKKAYA, Celal AKTEPE, Metin AYDOĞDU, Alaaddin BAKBAK, Yusuf BİÇİCİ, Atilla CANTEKİN, Kemal DAYSAL, Hasan B. ELMAS, Ercan ERSİN, Naim GERMİK, Mehmet GOGEN, Murat GÜMÜŞKAYA, Ali KARABULUT, Cemal KIRAL, Yaşar ÖZKAN, A. Muhtar SÖKÜCÜ, Mustafa ŞENEL, Merve ŞİMŞEKER, Mustafa TORUN, Kasım YEŞİLGÜL, İlhami YILMAZ. ❑

Emre Kongar'la 21.yüzyıla doğru

"KAVGA GELİŞMİŞLERLE GELİŞMEMİŞLER ARASINDA OLACAK"

❑ Füsun Öztürk Baysan

Geleceğin kültürü ve sorunları konusunda 27. sayımızda başladığımız söyleşiyi bu sayımızda da sosyolog, profesör Emre Kongar'la sürdürüyoruz. 1983 yılında AHacettepe Üniversitesi'ndeki göreviniden istifa eden Kongmar'ın bir çok bilimsel araştırması, kitabı var. Son yıllarda denemeler de yazan, bunları kitablaştıran Kongar geride bıraktığımız yılın son ayında "Hocaefendinin Sandukası" adlı bir roman da yazdı. Geleceğin kültürü konusundaki söyleşimizde Kongar, gelecekten umutlu olmadığını söylerken, bu umutsuzluğun orta vadede olduğunu, daha uzun vadede iyimser olduğunu vurguladı.

-Seksenli yılları yeni geride bıraktığımız şu günlerde, geçmiş on yılın gelecekteki on yıla kültürel açıdan neler taşıdığına ilişkin düşünceleriniz neler? Seksenler doksanlara nasıl sorunları, ne tür umutlar taşıyor?

Kongar: Geçtiğimiz on yıl çok özel bir on yıldı. Baskı dolu bir on yıl. Baskı dolu bir on yıl, kültürel faaliyetlerin tümünün içerik anlamında ve baş olması ya da anlamsız doğrultularda gelişmesini yaratmıştı. Ne demek baş olarak ya da anlamsız olmak? Siyasal baskıların ortaya çıkmasıyla insanların kendilerini gerçek anlamda gerçekleştirmeleri yani, gerçek anlamda kültürel faaliyet yapmaları engelleniyor. Dolayısıyla geçtiğimiz on yılda ki kültürel faaliyetlerin en önemli özelliği insanların kenilerini gerçekleştirebilecek özgürlüğe sahip olmamalarıydı. Bu açıdan önümüzdeki on yılın Türküye'de daha özgür bir ortamda daha anlamlı kültürel ürünler verilmesine tanık olunacağı rahatlıkla söylemnebilir. Pek tabi bu on yıl da bir başka baskı dönemiyle bütünleşemezse.

Yine geçmiş on yılın kültürel açıdan en egemen özelliği feodaliteden kapitalizme geçiş sürecinde kentleşme süreci içersinde yok olan güzel ve çirkin feodal değerlerin yerine kent kültürünün güzel değerlerinin konamaması ve yalnızca çirkin değerlerin ortaya çıkmış olmasıdır. Şimdi biraz açalım. Feodal kültürün güzel değerleri vefadır, güvenilirliktir, misafirperverliktir, insanların açık ve dürüst ilişkileridir, özü sözü doğru olmaktır. Çirkin değerleri nedir feodalitenin? Toprak olarak mal sahipliğinin aynı zamanda insan sahipliği anlamına da gelmesidir. Toprak üzerinde yaşayan köylülerin toprak sahibinin malı olarak görülmesi ve hayatlarının da ancak cansız bir mal gibi değer veya değersiz olmayı ifade etmesidir. bu insanların alınıp satılmasıdır. Şimdi Türkiye hızla feodaliteden endüstrileşmeye, kapitalizme geçiyor.

Kentleşmeyi yaşıyor. bu çerçevede feodal değerlerin güzel olanları yok edildi. Buna karşılık insanların toprak ağası karşısındaki mal gibi görülmeleri, cansız varlıklar gibi görünmeleri korundu. Ve biz kapitalist endüstriyel kent kültürüne geçişte şöyle bir trajik olayla karşıkarşıyayız. En yüce değer paradır.

Para kazanmak için yapılan herşey doğrudur. Para kazanmu amacı o kullanılan araçların haklılığını getirir. Güvenlilirlik, doğruluk, dürüstlük gibi şeyler geri kalmış insanların değerleridir. Kent kültürende geçersizdir. Kent kültüründe para kazanmak için insanların birbirlerine kazık atmaları doğaldır. Hatta gereklidir. Kent kültüründe güvenilir olmayış, insanların sık sık ideoloji ve politika değiştirmeleri, arkadaşlarını, referans gruplarını değiştirmeleri son derece doğaldır, hatta kimi zaman gereklidir. Misafirperverlik, eliaçıklık gibi değerler kent insanı için aptallıktır. ve k ent insanı, kent kültüründe yaşayan insan, yalnızca menfaat ilişkileriyle yönlendirilen ve para kazanmaya yönelik bir makina olduğu oranda makbuldür diye gayet çarpık, son derece yanlış; çoktan bırakınız kentli insanlar, bırakınız sosyalist kültürün, kapitalilist kültürün bile çoktan reddettiği, aştığı, önce aştığı sonra da lanetlediği ve reddettiği bir çarpıklık egemen olmuştur. Bunu tabi çok büyük bir üzüntüyle karşılıyorum bir sosyolog olarak. Çünkü bu beraberinde bir başka çirkinliği daha getiriyor. İnsanın bir meta olarak feodalitedeki varlığı kapitalist dünya ya da işçilerin kimliğinde aktarılmıştır. Bu yüzden 1982 Anayasası grev hakkını lufla kabul edip bütün işçi haklarını Anayasa maddeleri olarak sınırlamıştır ve adeta çalışan kesimleri alınan satılan mallar düzeyecesine indirmiştir. Kentli insan da öyledir. hakkını arayamaz. "En yüce değer paradır", artı " insan metadır", artı " güçlü olan kazanır" diye bir üçlü ortaya çıkmıştır. Bir de buna köylülerin kentleri işgal etmesi sonucu ortaya çıkan arabeskleşmeyi, yani feodal güzel değerlerden arınıp, kentin güzel değerlerine kavuşamamış olan bir kültürün sayısal üstünlüğünü de getirdiğiniz zaman ortalık tam kültürel anlamda kan revan içinde kalıyor. Nedir o kentin güzel değerleri? İnsanların birbirlerinin haysiyetlerine ve kişiliklerine, kendilerine gösterdikleri saygıyı göstermesi. Ortak bir yaşam, sorumluluk gerektirdiği için kentli insanın komşusunun menfaatini de kendi menfaati gibi kollaması. İnsanların kendilerinin ve başkalarının zamanlarına saygı göstermesi. En önemlisi de paylaşma. Ortak binaların paylaşılmasından tutun, otobüslerin paylaşılmasına kadar. Bu güzelliklerin hiçbiri benimsenmemiştir. Dolayısıyla ben Türkiye'nin geçtiğimiz on yılda zaten filizlenmiş bulunan bir takım çirkinlikleri tümüyle artık özümlemiş bir toplum haline dönüştüğüne tanık oluyorum. Böyle görüyorum. Bundan da çok büyük üzüntü duyuyorum. Üstelik en son söylediğim ama en önemsiz olamayan bu arabeskleşmiş kitlenin sayısal çoğunluğunun kentlere egemen olmasını geleceğe yönelik bir umutsuzluk kaynağı olarak da gözlemliyorum ve son derece umutsuzum.

> **Dünyayı kurtaracak iki şey birarada gelişiyor. Bunlardan biri teknolojik devrim, öbürü eşitlikcilik, özgürlükçülük ve paylaşmacılık.**
>
> ***
>
> **İnsanların toplumda kendilerini gerçekleştirme imkanları yeterince açıksa, o toplum ileriye doğru çok mükemmel gelişmeler, sıçramalar yapabilir. Şimdi dünyadaki süper güçlerin arasındaki savaş da bundan kaynaklanıyor.**

-Umutsuzsunuz. Oysa bir yanıyla da geçtiğimiz on yıldan çıkarken Türkiye'de farklı anlamda bir toplumsal hareketlilik de var. Gelişen bir kadın hareketi var, askerliğin zorunlu olması mahkemelere de yansıyacak şekilde sorgulanabilir, çevre bilinci ve hareketleri yaygınlaşıyor. Bunlar ve benzer örneklere gelişen, değişen dünyada yerini alacak bir Türkiye'nin umutları olarak bakamaz mıyız? Bu yeni tip hareketlilikler geleceğin toplumsal yaşamına, kültürüne olumlu bir etki yaratamaz mı?

• Gelecek konusunda iyimser olmadığını söyleyen Kongar, "geleceği gözümde canlandıramıyorum" diyor.

Kongar: her toplumsal yapı egemen başat özelliklerinin yanında kalıntı olarak daha eski zamanlardan getirdiği ögeleri de taşır. Geleceğin filizlerini de taşır. bu sizin söylediğiniz yeni filizler vardır. Böyle sonsuz olan uzay boşluğunda dünyamızın işgal ettiği yer kadar da türk toplumunda yer işgal etmektedir. Yani 50-60 milyonluk Türkeyi'de bir kişi çıkıp zorunlu askerliğe karşı tavır almaktadır ve bunu yayınlayan günlük gazete toplatılmaktadır ve nerdeyse bu delikanlı vatan haini ilan edilip parçalanmak üzere infaz odasına yollanmaktadır ve bütün dünyanın yumuşamaya gittiği, silah indirimine gittiği hatta Türkiye'de Genel Kurmay Başkanı'nın "ordumuzu küçülteceğiz" beyanatları verdiği bir ülkede, bir tek kişinin böyle bir tavır koyması, adeta günlük gazete toplamak gibi Sıkıyönetim dönemleri dışında çok nadir başvurulan bir önlemin bile ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bence bunlar umut filan değil son derece umutsuzluk kaynağı olacak bir tepkidir.

Çevrecilere gelince, onların biraz daha güçlü olduğunu ve toplumda belki gerçekten çıkışına yönelik tek akılcı yolu işaret ettikleri için daha etkili daha anlamlı olabileceklerini düşünmek mümkün. Çünkü demin kent kültürü için söylediğim şey çevreciler için daha da geçerli. Kentte yaşamak nasıl ortak yaşamın sorumluluklarını paylaşmaksa, dünyada yaşamak da çevrecilerin işaret ettikleri sorumluluklara katılmakla mümkün olacaktır. Yani bir anlamda çevrecilerin söylediği şeyler evrensellik açısından çok önemli. türkiye'de bunları duymasak bile yarın öbür gün başka yerlerden bizi bunu duymaya mecbur edecekler. Fakat aynı şeyi meçburi askerlik konusundaki tabuya değişen insan için söylemek mümkün değil. Şimdi bakım niçin kötümserim, insanlar nasıl iyimserolabilir? Eger insanların toplumda kendilerini gerçekleştirme imkanları yeterince açıksa, o toplum ileriye doğru çok mükemmel gelişmeler ve sıçramalara yapabilir. Şimdi dünyadaki süper güçlerin arasındaki savaş da bundan kaynaklanmuktadır. birleşik Amerika'nın en önemli öne sürdüğü ilke o toplumdaki insanların kendilerini gerçekleştiren şanslarının, fırsatlarının var olduğudur. Sovyetler Birliği'nin glasnost ve perestreyka aracılığıyla sundukları mesaj da aynı biçimdedir. Yani bireyi daha ileriye sıçratacak toplumsal engelleri sosyalizmden temizlemek.

Bir toplumdaki insanın kendisi gerçekleştirme ve yenileme olanakları ise, o toplumdaki üç yapıyla çok yakından ilgilidir. bu üç yapıya devleti sokmuyorum. Devleti bunların üstünde görüyorum. birinci yapı aile yapısıdır. İkinci yapı kitle iletişim araçlarının yapısıdır, üçüncü yapı da resmi eğitim özgün eğitim yapısıdır. AŞimdi Türkiye'ye baktığımızda eğitim, kitle iletişimi ve aile yapısı açısından Türk insanının kendini gerçekleştirmesi için ne kadar duvar örmek mümkünse , ne kadar engel koymak mümkünse hepsinin konduğunu ve bütün duvarların örülmüş olduğunu görüyoruz. Egemen kültürün biraya aktarılma yolları olan, yani sosyalizasyon yolları olan, yeni gelecek umudunu bize verecek olan aile, eğitim ve kitle iletişim araçlarının durumu feciдir. Bütün bunlar ortadayken benim iç dinamiğimiz açısından umutlu olmam mümkün değil.

- İç dinamik bu kadar umutsuzsa, dış dinamikte neler oluyor? Yani, dış dünyada önümüzdeki

yıllarda umut var mı? Türkiye ile etkileşim açısından.

Kongar: Dış dinamik açısından olaya baktığımızda dünyadaki değişimlerin birbiriyle çelişik iki ayrı doğrultuyu işaret ettiğini görüyoruz. Olumlu yanı, daha barışçı, paylaşımcı, eşitlikçi, daha ortak sorumluluk taşıyıcı yani şu üstünde yaşadığımız dünyanın sorunlarına daha ortak katılımcı daha insancıl bir gelişme çizgisi var. bu bir doğrultu. Fakat ikinci doğrultuya baktığımızda derhal daha farklı birşey görüyoruz. Ve çelişik bir şey o da; İnsanların dah özerk ve özgür olma eğilimlerinin çok iyi tarif edilmemiş olan, ama irade faktörü işin içine girdiği zaman derhal insanların tercihlerini belirleyen milliyetçilik çizgisinde oluştuğunu görüyoruz. Şunu söylemek istiyorum. Bir millet nelerden oluşur? Din, dil tarih birliği denirdi eskiden. bunlar çok iyi tarif edilmemiş şeylerdir. İrade unsuru ki, modern sosyolojinin millet kavramına getirdiği en önemli unsurdur; çok önemlidir. Eğer bir insan türküm diyorsa türktür. Değilim diyorsa da değildir. Çok iyi tarif edilmemiş dil, din, vb, gibi ögeler yerine irade faktörün ortaya çıkmasıyla millet kavramı somut bir anlama dönüştü. bu iradeye dayalı milleyetçilik anlayışı insanların özerk ve özgür gruplar halinde yaşamalarıyla, özlemleriyle birleştiği zatarihten bu yana gelen insanın saçma sapanlığı ortaya çıkıyor. Bu sefer başlıyor özerklik hakkım vardır yoktur, toprak bütünlüğü, siyasi sınırları vardır yoktur, Yani şu yaşlı dünyamızda 6 milyar insanız, başımıza bir şey gelirse 6 milyonumuz birden yok olacağız demeden birçok insan kendileriyle birlikte yaşadığı insanlardan iradi olarak ayrılmak istiyor. (haklı haksız onu tartışmak istemiyorum). Eşitlikçci, özgürlükçü bir toplum derken "milli" kimlik çizgisinde insanların özerklik ve özgürlük adına 21. yüzyılda birbirlerini daha çok öldüreceği gibi bir izlenim çıkıyor. Bunu çözümü nedir? Bunun çözümü eşitlikçilik, özgürlükçülük ve daha insancıl, daha demokratik yaşama haklarının din, dil ırk ayrımı gözetmeksizin tanınmasıdır. ama bu o kadar kolay bir şey değil, çünkü işin içine siyasal sınırlar ve menfaatler giriyor. demek ki, bu açıdan da iyimser olmanın olanağı yok,. ben galiba yaşlandıkça kötümser oluyorum. Bağlarsam kültür konusunda söylediklerimi, ana çizgiler ana etkiler açısından ve dış dinamik açısından da hiç ama hiç iyimser değilim.

-kültürü aynı zamanda bir yaşama biçimi de olyarak alırsak, sözünü ettiğiniz eşitlikçi, adaletçi, özgürlükçü kültürün yeni değerleri neler olabilir ve bu yeni değelre toplumsal bayalımıza nasıl yansıyabilir?

Kongar: Bu soru tabi çok güzel ve benim vurgulamak istediğim çelişkiyi de çok iyi anlatacak. Özgürlük, eşitlik, adalet, özerklik, paylaşma ilkeleri dünyadaki bütün insanlarca en yüce d eğerler olarak kabul edilmeye başlanacak, fakat bu yüzden ellerinde daha fazla paylaşılacak şey olanlarla, ellerinde paylaşılacakşey olmayanlar arasındaki kavga şiddetlenecek. Benim bütün söylediğim şey bu. değerler düzeldikçe, değerler yüceleştikçe ve bu yüce değerlerin paylaşımı arttıkca kıt dünyamızın kıt kaynaklarının paylaşma kavgası şiddetlenecek. O yüzden ben geleceği doğrusu gözümde canlandıramıyorum. bir takım yaygınlaşan yüca değerler ama bu yüce değerleri gerçekleştirecek kaynalkarın olmayışı, yıani yüksek üretim yapan ve günlük yaşam kültürleri videoluk, buzdolablı ve uydu antenli olan bir dünyanın hala açlıktan ölen toplumların dolu halinin, eşitlikçi, özgürlükçü ve paylaşmacı bir kültüre doğru nasıl bütünleşebileceğini doğrusu çok merak ediyorum.

-O halde bilimsel teknolojik devrimlerin hızla başını alıp gittiği günümüzde, bu bilimsel gelişmelerin toplumsal kültüre etkisi konusunda da umutsuz musunuz?

Kongar: Bien bunu "Türk Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği" kitabında da uzun uzun anlatmaya çalıştım. dünyanın kurtuluşu sınırsız üretimle mümkün. Üretim yapan makinaları üreten makinalar ve onların ürettiği mal ve hizmetleri paylaşan insanlar. Fakat sınırlı dünyanın sınırlı imkanlarıyla nasıl sınırsız üretim yapılır onu anlamak çok mümkün değil. Gelelim bilimsel teknolojik devrimlerin gelişimine. Düşünceler insanlık birkiminin düşünceleridir. Dolayısıyla en ileri teknolojiye sahip olan toplumlarda düşünceler üretiliyor ve o teknolojinin gene gerisinde kalıyor. Ama kendi içinde üretildiği ileri teknoloji toplumundaki düşünce geride olmasına rağmen o toplumda, daha geri teknolojik toplumlarda ileri düşünce halini alıyor. Artı, düşünce bireysel üretimle de gerçekleştirilebilen bir faaliyet de , olduğu için en ileri toplumlarda da o toıplumdaki üretimi de aşan bireysel düşünceler ve öneriler var. Ama onların toplum tarafından benimsenmesi her zaman mümkün olmuyor.

Dünya'da ne olacak?Dünyayı kurtaracak iki şey birarada gelişoyur aslında. Ben orta vadede kötümserim belki, ama çok uzun vadede kötümser olmamak lazım. Bunlardan biri teknolojik devrim, öbürü eşitlikçilik, özgürlükçülük ve paylaşmacılık. Yani insanlar bir yandan cok daha fazla şey üretirlerse, öbür yandan bu ürettiklerini cok daha demokratik ve paylaşmacı bir şekilde dağıtılırsa hiç bir sorun kalmaması lazım tabi.

- Siz bir sosyolog olarak değerlendirmelerimizi hep daha genel ve toplum düzeyinde yapıyorsunuz. Bireyler değil, toplumlar,. Peki, 21. yüzyılın kültürel bileşenlerini sorgulamaya çalışırken "toplumların kültürel kimliklerini korumaları ve ifade edebilmeleri" diye çok genelleştirme yapmak mümkün mü geleceğin kültürünü tanımlamaya doğru giderken?

Kongar: Buna verilecek bir tek cevap var. Evet. Çok iyi yakalamışsınız. 21. yüzyıldaki benim işaret etmek istediğim bütün döğüş, itiy kalkış burdan kaynaklanacak. Kendisine bir grup, bir topluluk bir toplum adı veren her insan kitlesi kendi başına kendisini gerçekleştirme hakkını isteyecek. Hem dünya üretiminden eşit pay alayım, hem özerk olayım, hem özgür olayım hem de eşit paylaşılsın diyecek ve burdan kavga çıkacak. Çünkü bu çok mümkün bir şey değil. Yani bu şunun gibi bir şey. Bir toplumda bir insan ben çok özerk ve özgür olayım, o özerklik ve özgürlük için de hiç bir şey yapmayalım ama toplumda üretilen her şeyden eşit alayım demesi ne kadar uygulanması mümkün bir şeyse; birçok küçük insan grubunun da ben bütün insan ailesinin öbür fertleriyle, öbür toplumlarla eşit olayım, özerk ve özgür olayım ve ben de çok da fazla bir şey üretmeyeyim ama dünya üretiminden de eşit pay alayım derse aynı derecede ters olabilir. Ama kültürel değerler öyle gelişiyor. Bu insan topluluklarının bu hakkının tanınması şeklinde gelişiyor ve eşit paylaşımı şeklinde gelişiyor ama bu da pek mümkün değil. Soru güzel bir soru ama benim kötümserliğimin bir sebebi de bu.

-21. yüzyılda neredeyse "insanları daha şiddetli bir kapışma dönemi bekliyor" diyorsunuz. Bu şiddetli kapışmayı yeni bir toplumsal bunalım olarak kabul etsek. Bunalımları olumsuz kabul etmeyen, gelişmeleri bunalımlarla açıklamaya çalışan teoriler de var...

Kongar: Galiba nerede anlaşmadığımızı anladım. İki düşman kutublu dünyanın zıtlaşmasının çözülmesinin daha mutlu, daha güzel, daha anlayışlı bir dünyaya doğru insanları götüreceğini bekleyebilirsiniz. Ve bu beklenti içinde bu çözülmenin kısa dönemde bazı daha şiddetli bunalımlara yol açmakla birlikte, bir süre sonra daha eşitlikçi ve daha güzel bir dünyanın oluşmasına yol açacağını zannediyorsunuz sanıyorum. Çok kaba çizgilerle sonsuza kadar uzatsak insan gelişmesini bu doğru. Ama zamanı sonsuz boyutundan kurtarıp, orta vadeli düşündüğünüz zaman şunu göreceksiniz. Evvelce dünya nimetlerinin paylaşımında sıkılı bir yumruk gibi tek bir ünite, sosyalist dünya birden bire parçalandı ve tek ünite yerine otuz tane ünite çıktı. Yani dünya üretimi ve dünya paylaşmacılığı üzerinde tek bir noktadan gelen talep varken, birden otuz başka noktadan gelen talep olacak. Ve bunların hepsi değişik olacak. Şimdi bu acaba daha iyiye doğru bir gidişi mi belirler daha kötüye doğru bir gidişi mi?

-Özgürlük, adalet, eşitlik istemi, demokrasi ve hümanizm artık zıt kutuplardan yalnızca birinin istemi değil. Bu bir kapitalist ya da sosyalist sistem problemi değil.

Kongar: Bu söyledikleriniz hiç sistem problemi değil. Doğru. Fakat daha korkunç birşeyin problemi. Gelişmişlik problemi. Yani bundan sonraki kavga gelişmişlerle gelişmemişler arasında olacak. Ve gelişmiş ülkelerin gelişmemiş ülkelerle kendi ürettikleri mal ve hizmetleri paylaşıp paylaşmamak konusunda ne kadar gönüllü olduğunu istersen etrafına bak hemen anlarsın. ❑

● *Erhan Yazıcıoğlu ve Aliye Uzunatağan başarılı bir oyun sergiliyorlar.*

AĞRI DAĞI EFSANESİ

❑ Sandy Zurlkoğlu

Anadolu insanı ezik ve susturulmuştur. Boğazı dokuz düğümlüdür. Yöneticisini tanrı yerine koyar ve ona başkaldırmayı aklının ucundan dahi geçirmez. Onun tepkisini açıkça yansıtmasına neden olacak tek şey, geleneklere karşı koymadır. Ancak böyle bir durumda halkın ortak tavır aldığı görülür. Çok sık olmasa da, bu olayların sonucunda, gerçek yöneticinin halk olduğu ortaya çıkar.

İşte Ağrı Dağı Efsanesi böyle bir başkaldırışın öyküsüdür. YAŞAR KEMAL'in 1970'de ortaya çıkardığı bu yapıt, Türk Edebiyatı'nda Anadolu insanını konu alan yapıtların iyi bir örneğidir. Yaşar Kemal, törelerin insanların yaşamındaki önemli yerlerinin yanısıra, kendini önemsiz ve küçük gören insanların, ortak bir tepki gösterdiklerinde ne kadar güçlü olduklarını da dile getirmiştir.

Yaşar Kemal'in yazıp, Ali Taygun'un oyunlaştırdığı Ağrı Dağı Efsanesi, yeni sezonla beraber, Şehir Tiyatroları tarafından sahnelenmeye başladı. Oyunun yönetmeni Ali Taygun, uzun süredir bu yapıtın üzerinde düşündüğünü ve bu sene sahneye koyarak amacına ulaştığını söylüyor. Taygun bu Anadolu mitini, tragedya dili ile izleyiciye sunuyor. Kişilerin kendi yaptıkları işleri üçüncü bir şahsı anlatır gibi anlatmaları ve koreografi oyuna şiirsel bir nitelik kazandırıyor.

Oyunun başlıca rollerini paylaşan sanatçıları İstanbul'lu tiyatroseverler yakından tanıyorlar. Köylü Ahmet rolünde Erhan Yazıcıoğlu, paşa kızı Gülbahar rolünde ise, "Katharine Blumm'un Çiğnenen Onuru" adlı oyundaki başarısını sürdüren Aliye Uzunatağan var. Ayrıca, Şehir Tiyatrolarına yeniden dönen Mustafa Alabora'yı da, paşanın zindancısı ve celladı Memo rolünde izlemek büyük bir zevk.

Adımlar okurları eğer düzeyli ve hızlı ritimli bir oyun izlemek istiyorlarsa Ağrı Dağı Efsanesini kaçırmasınlar. Oyun şu anda Harbiye-Muhsin Ertuğrul Sahnesi'nde sergileniyor. ❑

Ruhunu arayan sınıf mücadelesi

SÜMEYRA ÖLDÜ

Onun türkülerini dinleyiniz arkadaşlar. Çünkü sanatçı asıl ölümünden sonra yaşar; ve o nedenle sanatçı karşısında kadirbilirlik, ne zaman olursa olsun, boşa gitmeyecektir.

❏ Veysi SARISÖZEN

"Yurttaş" olmayan, arkadaş Sümeyra'yı doğup büyüdüğü ülkeye yolcu ettik. Size, bir politik göçmen daha gönderdik.

Bu yazıda Sümeyra'nın sanatı, Ruhi Su geleneğinin bir temsilcisi olarak önemi, 12 Eylül rejimi tarafından uğradığı haksızlıklar, yurttaşlıktan çıkarılması gibi genel konulara değinilmeyecek. Fakat ölü evinde bir saat soluduğumuz ağır havanın bize hatırlattığı, hareketimizin ruhsal fakirliğinden söz edilecek.

***

Haberi "Köln Radyosu"ndan aldıktan sonra, Frankfurt'a, Sümeyra'nın evine gittik. Hasan Çakır bizi sessiz karşıladı. Mütevazi politik göçmen evinde eski bir piyano, kılıfları solmuş bir çok saz, müzik seti, plaklar ve kitaplık daha ilk bakışta bir ömrün, ülkede de, ülke dışında da olsa değişmeyecek bilançosunu gösteriyordu. Piyanonun üstünde, Sümeyra, son uzunçaları "Gülün Elinden"in kapağından geniş yüzüyle, odadaki beş adamın asık suratına karşı, tertemiz gülüyordu.

Hasan Çakır, karşısında oturan biz "komünistler"e uzak gözlerle bakarak sessizliği bozdu. Kısık sesiyle "marksizm," dedi,"insan denilen değeri yüceltmişti, biz ise onun değerleri arasında 'artı değer'den ötesini düşünemez olduk." Bana dönerek dedi ki: "ülkenin insan değerlerine sahip çıkmayan, marksist olabilir mi?"

Soru bizeydi? Eleştirilen bizdik.

Ölüm karşısında saygıdan değil, içtenlikle hak verdiğimiz için sustuk.

***

Sanatçı dediğimiz manevi değerlerin yaratıcılarıyla aramız açılmıştır. Hala bizden umutkesmeyen birkaç istisnai dost dışında, sanatçı partiden kaçmıştır. Bizden uzak durmaktadır.

"Yenilgi" yıllarında, "zor" dönemlerde aydın "kaypaklığı" hakkında çok yazdık. Bizi dinleyen az sayıdaki işçilere ve daha çok sayıdaki yarı-aydınlara, aydına ve hele sanatçıya "güven olmayacağını" defalarca anlattık. Klişelere sığınmanın rahatlığına iyice alıştık. Ve hala "partisiz" aydın ve sanatçıların "tabanları" olmadığı halde, bizim örgütlü gücümüz karşısında gereğinden çok söz sahibi olmaya çalıştıkları kanısındayız. Böylelerine karşı "sen nesin" diye onbin ağızdan tezahürat yapmamak için kendimizi zoru tuttuğumuz belli oluyor.

Bütün bu durum bürokratik ve dogmatik geçmişin ağır sonucudur.

Bürokratizm ruhsuzluk demekse, dogmatizm gerçeklikten kopan ve kendini tekrarlayan bilincin körelmesidir. Sanatçı-aydın kişi genel olarak marksizmden, ggenel olarak örgütten, genel olarak komünistlerden kaçmamıştır. Sanatçı ruhunu ve bilincini kurtarmak için bürokratizmin ruhsuzluğundan ve dogmatizmin körlüğünden kaçmıştır. Bizi, sınıf mücadelesinde ruhsuzluğumuzla ve kör bilincimizle başbaşa bırakmış, bizden umudunu kesmiştir. Bir partinin bürokratizme ve doğmatizme doğru gerilediğini anlayabilmek için, sanat adamı ve kadının parti karşısındaki durumuna bakmak, en güvenilir ölçüttür. Sanatçı bir parti için yaratıcılık gerçeğe nüfuz etme yeteneğini gösteren en hassas barometredir.

"Nazım Hikmet herşeyden önce komünisttir" diye kendi şahane komünisliğimizle böbürlenerek yazdığımız değersiz, ölü makaleleri hatırlıyorum.

"Gece Dersleri" yazarının bir nefret çemberine alınışını düşünüyorum. "Gol Kralı Sait Hopsait" lehine (çünkü her işçi onu Kore Nire'den çok okuyordu) ve Aziz Nesin aleyhine tribünleri inettiğimiz günleri gözümde canlandırıyorum. Ataol Behramoğlu, Yaşar Miraç, Barış Pirhasan, Orhan Taylan, Mehmet Aksoy, Tahsin İncirci ve diğerleri neredeler? Benim de imza verdiğim 21'ler arasından, Şükran Kurdakul'un, Afşar Timuçin'in, Edip Cansever'in, Ömür Candaş'ın 1964'te TİP'den ihraçlarını, "Aybarcı" Yaşar Kemal'in afarozunu, "MDD" ci Enver Gökçe'nin ABC musahhihliğinde unutuluşunu, daha da gerilerde, Sabahattin Ali'den, "komünist olduğu için" övündüğümüz N.Hikmet'e kadar, bizim bürokrasi bile yaratamayan bürokratizmimiz ve ikinci elden kitaplarla sınırlı "dogmatik" dogmatizmimiz tarafından lekelenen değerlerimizi tek tek hesaplıyorum.

Bir zamanların Sansaryan Hanı ve günümüzün DAL şubesi, sanatçıyı "partisinden koparmak" bakımından, bizim kendi kaba düşünce ve örgüt mekanizmamız kadar hareketimize zarar vermeyi başaramamıştır.

İşçiler ve emekçiler bizim kapımızı, grevlerde, gösterilerde ve çatışmalarda ne yapacaklarını öğrenmek için değil (bunu çoğu zaman bizden iyi biliyorlar), onlardan uzak düşünülen aydınlarla, sanatçılarla buluşmak, susadıkları bilim, edebiyat, sanat ürünlerine bir nebze olsun kavuşmak, yalnız kapitalist üretimin artık sır olmayan sırrını değil, hayatın ve insanın sonsuza kadar kendini yeniden üretecek olan sırrını öğrenmek için çaldılar. Bizden her şeyi öğrenmek isteyen bu insanlara biz "tüzük ve programımızı" ve bitip tükenmek bilmeyen kendi iç kavgalarımızı anlatmakla yetindik. Sınıfsal olanın ona devrim öncesinde yeteceğini, insani olanla ise, devrimden sonra nasılsa buluşacağını düşünkü.

İşte biz, bu bilinmeyen, sırlarla dolu alanda kah şiirin bir ses uyumuyla, kah bir resmin renk tonuyla, kah bir romanın en silik kişisinde ve kah bir yontunun hatalı gibi görünen bir ayrıntısında bize bilinmeyeni gösteren, işaret eden ve tembel kafalarımız için hazır yanıtlar üretmeyen, bizi düşünmeye iten sanat adamı ve sanat kadınına uzak düştüğümüz zaman, işçinin ve emekçinin işine yaramayan komünistler haline geldiğimizi bir türlü anlayamadık.

TKP saflarında şu ünlü "ideoloji" işlerini bir ara sözde "yönetmiş" bir kişi olarak, bu acıya sonuçta kendi çapım oranında pay sahibi olduğumu, burada ifade etmek isterim.

Marksist hareketin teorik yenilenmesi yalnız marksist hareketin en geniş birliğinin zorlu tartışmalarından, farklı marksist geleneklerin birliğinden çıkmayacak, dar marksist dünyamızın pencerelerini hiç birini yasaklamaksızın, herhangi birine ait ürün hakkında "örgüt" ya da "seksiyon" kararı vermeksizin, bütün sanat cereyanlarına açtığımız ve marksist siyasetçiyle sanatçı, işçiyle aydın arasındaki tarihsel sentezi yaratabildiğimiz zaman kendisini bütün hümanist ve yaratıcı zenginliği ile ortaya koyacaktır.

Bilmiyorum, bu kadar olumsuz deneyden sonra, sanatçı komüniste el uzatacak mı? Ama bizim marksist rönenansımız, tıpkı yeniçağı başlatan rönesansta olduğu gibi, sanatçının katkısı olmadan, biz küçük "Rim Papalar" kalabalığından besbelli ki, çıkmayacaktır.

1980 başlarında 12 Eylül terörünü dünyaya duyurmak için sazı ve türküleriyle bize çoşkuyla el uzatan ve ölmeden önce çoğumuzun unuttuğu Sümeyra, serin, fakat parlak güneşli bir Frankfurt sabahında ülkesine doğru son yolculuğa çıktı.

Onun türkülerini dinleyiniz arkadaşlar. Çünkü sanatçı asıl ölümünden sonra yaşar; ve o nedenle sanatçı karşısında kadirbilirlik, ne zaman olursa olsun, boşa gitmeyecektir. ❏

Fotoğraf: Kerem İnanç

8 Şubat 1990 günü Sümeyra Çakır'ın cenaze töreni

Fotoğraf: Kerem İnanç

Sümeyra ...

Ruhi Su ekolünün baş temsilcisiydi. Ne yazık ki, yurt dışında yaşamak zorunda bırakıldı. Vatandaşlıktan çıkarıldı. Hep ülkesinin özlemini duyarak yaşamını sürdürdü. Acı çekti. "Acıyı bal eyledi."

□ Sıdıka Su

Ardında, uzunçalarlarıyla, kasetleriyle güzel bir ses bırakarak gitti. Prof. Bahri Savcı'nın dediği gibi, "Ses olarak Sümeyra Ruhi Su'nun bir dişisiydi." Ben de öyle düşünüyorum.

Sümeyra, 1971 yılında Ruhi Su'yla birlikte çalışmaya başladı. Beş yıl süreyle ders aldı. Çalışmalarını yoğun bir biçimde sürdürdü. Dostlar Korosu'nun içinde bulundu. Ruhi Su'nun Dostlar Korosu ile birlikte hazırladıkları Pir Sultan Abdal ve Köroğlu Konserlerine katıldı. Birlikte çalışmaları yurt içi ve yurt dışı konserleriyle sürdü. 1977 yılında El Kapıları Plağı'nı, Dostlar Korosu, Sümeyra ve Ruhi Su birlikte gerçekleştirdiler. (Daha sonra bu plak Almanya'da Eleştirmenler Ödülünü aldı.)

Sümeyra'nın mesleği mimarlıktı. Bunun yanı sıra, Belediye Konservatuarı'nı bitirmiş, ses eğitimi görmüştü. Ruhi Su'nun aradığı niteliklere sahipti, özellikle ses açısından. Sümeyra, özverili çalışmalarıyla türkü söyleme yöntemlerini öğrendi ve çözdü. Halk müziğinin geniş anlatım olanaklarını görmekte gecikmedi. Ruhi Su'yla çalışmak, onu izlemek kolay bir iş değildi. Sümeyra Ruhi Su'yu izlemekle kalmadı, onun bilinç ve bilgisiyle donandı. İşte bu birikim sayesinde türküleri yorumlayarak söylemeyi iyi bildi, iyi yaptı. Böylece Ruhi Su'yu sazıyla, sözüyle sürdüren uzun soluklu bir sanatçı olmuştu. Müzikle, geçmişten geleceğe, Ruhi Su'dan sonra bilinç sürecinin önemli halkasını oluşturmuştu. Ruhi Su ekolünün baş temsilcisiydi. Ne yazık ki, yurt dışında yaşamak zorunda bırakıldı. Vatandaşlıktan çıkarıldı. Hep ülkesinin özlemini duyarak yaşamını sürdürdü. Acı çekti. "Acıyı bal eyledi."

12 Eylül 1980 yılında, Ruhi Su, Sümeyra, Meral Taygun ve Timur Selçuk Berlin Senatosu'nun davetlisi olarak, düzenlenen Türkiye Haftası'na katılmak üzere Berlin'e gitmişlerdi Bu sırada, hakkında soruşturma açıldığını öğrendi. Bu dava, "Enternasyonal Davası" diye bilinen dava ile ilgiliydi. Sümeyra Maden-İş Sendikası'nın korosunu yönetmişti. Koroya bir kongrede Enternasyonal Marşı'nı söylediği iddiasıyla dava açıldı. Koro üyeleri tutuklandılar, işkence gördüler.

Yurt dışında kaldığı süre içinde, Batı Berlin Türk İşçi Korosu ve Tahsin İncirci'yle birlikte Barış ve Gurbet Türküleri plağını çıkardı. Almanya ve diğer Avrupa ülkelerinde sendikaların, barış hareketinin, kadın örgütlerinin, siyasi partilerin, göçmen işçi derneklerinin, sanat ve kültür kuruluşlarının düzenledikleri sanat gösterilerine katıldı. Uluslararası Festivallerde Türkiye'yi temsil etti. Türkülerimizi söyledi. Bunların dışında, Alman sanatçılarıyla birlikte Nazım Hikmet'in, Brecht'in, Ruhi Su'nun şiirlerini içeren Şiirler-Türküler programları yaptı. Turneler düzenledi. Sayısız konserler verdi. Politik yaşamını sanatıyla sürdürdü.

Sümeyra, bu hain hastalığa Ruhi Su ile aynı zamanda yakalandı. Belki de daha önce. Yurt dışı tedavileriyle birlikte yaşam mücadelesi çok çetin oldu. Şüphesiz yapmak istediği çok şeyler vardı. Mücadelesini çok yönlü sürdürmeye çalıştı. Çok erken yaşta ayrıldı aramızdan. Nedeni 12 Eylül'dür. Bunu unutmayacağız.

Kişisel iki plak yaptı: Kadınlarımızın Yüzü ve Allı Turnam. Allı Turnam'ın kapak yazısında şöyle sesleniyordu Sümeyra:

"Anadolu'nun her yöresinde Turna türküleri söylenir. Bu türkülerde Turna, hasretin, umudun ve baskılar altında, çaresizliklere düşmüş insan için, özgürlüğün sembolüdür. Turna özlemleri, sevgileri, umutları taşıyan ulaştıran bir elçidir.

Bu dizideki türküler, benim için insanları ayıran bütün engellere karşı olmaya bir çağrıdır." □

Sümeyra Çakır- 25 Mayıs 1946 tarihinde Tekirdağ'da dünyaya gelen Sümeyra Çakır, ilköğrenimini Ankara'da, orta öğrenimini İstanbul'de tamamladı. 1969 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi. 1969-1971 yılları arasında İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda okudu. 1971 yılında Ruhi Su ile birlikte çalışmaya başladı. Dostlar Korosu'nda yeralan Sümeyra Çakır'ın Ruhi Su'yla çalışmaları 1980 yılına kadar sürdü. 1977 yılında Fransa, İsveç ve İngiltere'de konserler verdi. Aynı yıl Batı Berlin'de Nazım Hikmet Haftası'na katıldı. 1978 yılında Küba'nın başkenti Havana'da yapılan Dünya Gençlik Festivali'ne ve Atina'da yapılan Akdeniz Ülkeleri Barış Şenliği'ne katıldı. 1979 yılında Maden-İş Sendikası Korosu'nu yöneten Çakır'ın Koronun "Enternasyonal" Marşını söylediği gerekçesiyle Koro üyeleri ile birlikte hakkında soruşturma açıldı. 1981 yılında Türkiye'den ayrıldı. 27 Mayıs 1985'te Güney Kıbrıs'ta bir konsere katıldığı ve Nazım Hikmet'in şiirlerinin seslendirildiği bir dinletide yer aldığı gerekçesiyle yurttaşlıktan çıkarıldı- Çalışmaları, El Kapıları, Barış ve Gurbet Türküleri, Kadınlarımızın Yüzleri ve Allı Turnam adlı plaklarla dinleyicilerine ulaştı. □ ***(Fotoğraf: Sıdıka Su Arşivi'nden)***

Sümeyra Çakır'ı kaybettik

YARIM KALMIŞ ŞARKI

□ Ruhi Su Dostlar Korosu
Yusuf Uzun

Sümeyra Çakır toplumumuzun demokratik, barışçı kültür birikiminin müzik alanında en güzel temsilcilerinden biriydi. Çağımızın aradığı sanatsal, siyasal bireysel bütünlüğün üzerinde buluştuğu bir insandı. Ruhi Su okulunun öğrencisi, Nazım Hikmet'lerin, Ruhi Su'ların dillerinde billurlaşmış kültür kuşağımızın doğal bir uzantısıydı.

Sümeyra, türkülerini halkının kültürüyle arasında kurduğu birebir kaynaktan alıyor, onları çağdaş bir yorumcuya yakışır biçimde, aynı yoğunlukla, duygu ve düşünce bütünlüğü içinde söylüyordu. Ruhi Su Dostlar Korosu'yla beraber "El Kapıları" sonra "Barış ve Gurbet Türküleri" ve bizlere son armağanı "Allı Turnam" gibi çalışmalarında daha ilk adımda insancıllığını üslubunu bulmuştu. Bu genişlik ve güven önünde sınırsız bir gelecek aramaktan çok, üretme işlevi oluşturuyordu. Türkülerinde Anadolu Bozkırındaki ezilen kadınlarımızın çığlıkları yankılanıyordu.

"Kadınlarımızın yüzü acılarımızın kitabıdır

Acılarımız, ayıplarımız ve döktüğümüz kan

Karasapanlar gibi çizer kadınlarımızın yüzünü

Ve sevinçlerimiz vurur gözlerine kadınların

Göllerde şafağın seher vakitleri gibi"

Nazım Hikmet'le Sümeyra'nın bu en güzel buluşmasıydı. Yaşamın gerçek köklerini türkülerle aramak Sümeyra'yı politikayla buluşturdu. 12 Eylül ve devamı iktidar, Sümeyra'ya sürgün yaşamını zorunlu kıldı. Nazım Hikmet'in şiirlerini okuyarak, barışçı gecelerde türküler söyleyerek hükümetin manevi şahsiyeti vs. gerekçelerle vatandaşlıktan çıkarıldı. Hep kendi sesine susamış halkıyla doyasıya buluşamamanın hasretiyle yaşadı ve öldü.

Sümeyra Çakır'ın doğanın önüne koyduğu bir şansızlıkla kanserden ölüğüne inanabilir miyiz? Sümeyra'yı genç ve en verimli zamanında kırılmış bir filiz, yarım kalmış bir şarkı olarak görmek gerekir.

Dünyaya yeni bir gözle bakmanın her zamankinden daha somut olduğu günümüzde, bunun en önemli yolu sanatçılarımızı anlamaktan geçiyor. Çünkü yaşamın içinde her zaman akan değişim, gelişim ırmaklarını çoğumuzun bilincine çıkaran yaşayan onlardır. Sanatın, sanatçının acısı buradadır.

Geleceğin dünyası, türküleri, şarkıları iyimserliğin, yaşama sevincinin coşkusuyla yüklü ve sanatçılarıyla barışık olacak. Sümeyra ne kadar da hak etmişti böyle bir yaşamı. Anısı önünde saygıyla eğiliyoruz. □

2000'Lİ YILLARA YARAŞIR

baştarafı 4.sayfada

Öte yandan dünyadaki ve Türkiye'deki gelişmeler öyle ki, bütün partiler ve toplumsal güçler eski tarzda ilerlenemeyeceğini de görüyor. Yeni arayışlar, yeni filizler boy atıyor.

Son terör olaylarının doğurduğu geniş tepki, politik, moral, ideolojik bakımdan çok farklı güçlerin terörün tırmanması tehlikesi karşısında çoğulcu demokrasi ve insan hakları çevresinde birleşmesi bir iyimserlik kaynağı.

Kimi ANAP yöneticilerinin terör olaylarını "Türkiye'nin kalkınmasını istemeyen iç ve dış düşmanlar"la ya da muhalefet partilerinin sert eleştirileriyle açıklama çabaları kısa sürede etkisiz kaldı. Hükümet içinden "terörü önlemek için demokratikleşmeye hız vermek gerekir" diyen sesler duyulmaya başladı.

Toplumu rahatlatmada, gerginliği azaltmada, terör odaklarının direnişi güçleştirmede ana sorumluluk ANAP'tadır. Bu polisiye önlemlerle, "sert" açıklamalarla olmaz. Politik çözüm gerekir.

Birinci olarak, ANAP hükümeti 141, 142 ve 163'ün gün geçirmeden kaldırılması için adım atmalıdır. SHP'den sonra, DYP genel başkanı da bu maddelerin hemen kaldırılabileceğini açıklamıştır. Hükümet bu işi daha fazla geciktirmek için hiçbir gerekçeye sahip değildir. Bu maddelerin kaldırılması, öteki demokratik hak ve özgürlüklerin kazanılmasının yolunu açacak, demokratik bir dalganın başlangıcı olacaktır.

İkinci olarak, ANAP hükümeti makul bir süre sonra, 1992'yi beklemeden genel seçimlere gidilmesinden yana olduğunu açıklamalıdır. Bu açıklama ne kadar gecikirse, durumu karmaşıklaştırmak isteyenlere o kadar çok olanak tanımış olacaktır.

Asıl önemli olan, çoğulcu ve katılımcı demokrasi ve insan hakları çevresinde oluşan geniş mutabakatı derinleştirmek, bunu güçlü ve kararlı bir sağduyu koalisyonuna dönüştürmektir. Burada demokrasinin kararlı yandışlarına büyük görev düşüyor.

Bugün ancak kendi dar politik çıkarlarının üzerine çıkabilen, demokratikleşmenin genel çıkarlarını başa alabilenler böylesi geniş bir koalisyonun oluşmasına katkıda bulunabilir.

Demokrasi hareketine sonuç alıcı bir politik yönelim verebilmek için hedefin bugün daha netleştirilmesi gerekiyor. Demokrasi hareketi, toplumsal yaşamın her alanında - ekonomide, politikada, sosyal ilişkiler alanında,bireyin yaşamında- devletin rolünün en aza indirilmesi, devletin küçülmesi ve her alanda sivil kesimlerin rolünün olanaklı olduğu kadar çok artmasına yönelmelidir. Bu, ülke çapında şiddetin her türüne karşı açık ve sürekli bir mücadele ile birleştirilmelidir. Teröre, şiddete karşı net ve açık tutum almadan, günümüzde demokrasiye hiçbir katkıda bulunulamaz.

Türkiye özgülünde 2000'li yıllara yaraşır bir demokrasiye ancak bu yoldan varılabilir ve bu hedef hem burjuvazinin hem de işçi sınıfının bugünkü çıkarlarına uygundur. Marksist güçler bu hedefe ne kadar sahip çıkar ve kararlılıkla savunurlarsa, politik yaşamdaki rolleri o kadar artacak, sivil toplumda emekçilerin ve aydınların yerinin genişlemesine o kadar çok katkıda bulunacaklardır. ❑

CESET TEŞHİRİ İNSANIN KÜÇÜLTÜLMESİDİR

Televizyon haberlerinde çok sık rastlanan içler acısı bir görüntü var:

Güneydoğu'da "güvenlik güçleriyle girdikleri çatışma sonucu ölü olarak ele geçirilen teröristler"in cesetleri sergilenmekte.

Bir zamanlar idam cezasına çarptırılanların infazlarının "ibret-i alem" için meydanlarda yapılmasında -daha da eskiden çürüyünceye dek bırakılmasında- olduğu gibi herhalde bu görüntülerin çekilip izlettirilmesindeki amaç da "ibretlik".

Ancak idamların böyle aleni yapılmasından beklenen "fayda" sağlanamamış yada biraz utanılmış olunmalı ki, artık idamlar gizli saklı yapılıyor. İnfazı gizleme gereği duyulmasını ise bir gelişme olarak kabul etmek kuşkusuz olanaksız. İdam cezasının tümüyle yasalardan çıkarılması ancak bir gelişme ve çözüm olarak kabul edilebilir.

Tarihte, karşıtını öldürüp kafasını da sarığın ucuna takıp gezdirenlerin vahşetlerini dahi okuduk gerçi, ama insanlığın evrensel değerlerince; savaşta bile, öldürülen düşmanların ölüleri, aşağılanmaz. Bizim toplumumuzun ulusal dinsel geleneklerince de insan ölüsünün- kime ait olursa olsun-üzeri örtülür.

"Öldürün ama sergilemeyin" demek, en az sergilenmesi kadar insanlık onurunu incitici dir kuşkusuz ve asıl amaç, cinayetsiz, katliamsız, silahsız bir toplumdur. Bunu gerçekleştirmek de ancak toplum düzeyinde gelişecek kültürel bilinçle, insancıl ve demokratik değerlerin egemen olmasıyla sağlanacaksa, bunları başarmak bu görüntülerle mi mümkün olacaktır?

Nasıl ki çocuklarımıza bir yandan doğa ve hayvan sevgisi öğütleyip diğer yandan kurbanlarda,gözleri önünde hayvanları boğazlıyorsak, sonra da bu durumdan etkilenmeyeceklerini, benliklerinin, acıma duyguları ve yeteneklerinin yara almayacağını sanıyorsak, aynı yanılgı-bu kez öznesi insan olduğu için,daha acı ve korkunç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir insanı dünyaya getirmek, büyütmek, yaşatmak bunca zor, öldürmek ise bir o kadar kolayken, "işte biz böyle öldürürüz" dercesine sıra sıra cesetleri sergilemek hangi değerlere sığar?

Önce insan sevgisinden bahsetmek, sonra da bu görüntüleri izlettirip, intikam duygularının gelişmesini, hatta belki de "kazanılmış milli bir zafer" mişcesine ceset görüntülerinden, vatandaşların gurur ve coşku duymalarını beklemek nedir? Sağlanan; duyarlı ve insancıl bir kamuoyu oluşturma başarısı değil, insan kavramının değersizleşmesinden rahatsızlık duymayan, düşünmeyen kişileri çoğaltma başarısı olduğu açıktır.

Tüm insanlığın, kalıcı ve evrensel barışı yakalamak için çabaladığı bir dönemde, birkaç çağ öncesinde kalmış olması gereken böylesi görüntülerin artık görülmemesi, yaşanmaması umuduyla...

Dr. M. Şirin/ İZMİR

EKONOMİK HAKLAR

baştarafı 8.sayfada

dan bir dizi şunlar yapılamaz diye sıralanıyor. Hiçbir sendika tek başına bu yasakları aşamaz. Bütün sendikalar eylem birliği yapmalılar. Biz İstanbul'daki sendikalar bir araya gelerek bir katkıda bulunmaya çalışıyoruz. Bu bir itici güç olursa, merkezlerle birlikte Türk-İş de harekete geçebilir düşüncesindeyim.

M. Paçal: Ben yasakları bir bütün olarak görüyorum ve bunun rejimle bağlı olduğunu düşünüyorum. Rejimin antidemokratik karekteri esas olarak ifadesini 82 anayasasında buluyor. 2821-22 sayılı yasalar bu ananın çocukları. Ana dururken çocuklarla uğraşmanın sorunu çözmeyeceğini düşünüyorum.

Ben sendikaların hepsinin kongresini izlemeye çalıştım. Sağ veya sol tandaslı sendikacılar mevcut mevzuatın antidemokratikliğinden şikayet ettiler Ama şöyle bir demokratik mevzuat istiyoruz diye alternatif de öne koyabilmiş değiller. Bana göre Türk-İş, Hak-İş, bağımsız sendikalar altarnatif bir sendikal mevzuatı hazırlamalılar.

İstanbul Sendikalar organizasyonu yeni değil yaklaşık üçbuçuk yıla yakındır bir araya geliniyor. Ama bugüne kadar burasını herkes kendi politik bakışına göre yönlendirmeye çalışmıştır. Sürekliliği olmayan bu yapılanma geçtiğimiz ay bir araya geldi. İşten atılmalar ve özelleştirmeye yönelik bir kampanya başlattık. Daha başka çalışmalarımız da var. Bunları İstanbul'daki tüm şubelerle birlikte yapmaya çalışacağız.

Türk-İş'in 1 Mayıs'ı kutlama ka-yarı var. Biz bunun içinde de çalışacağız.

-Hak-İş 1 Mayıs'ın kutlanmasına nasıl yaklaşıyor?

M. Paçal: Hak-İş geçen yıl bir bildiri yayınladı. Prensip olarak 1 Mayıs'ı kabul etmiş durumda. Ancak 1 Mayıs'ta bir etkinlik yapmayı karar altına almamış durumda. Biz Öz Gıda İş Bakırköy Şubesi olarak Türk-İş'in 1 Mayıs'ı kutlama yolundaki yığınsal eylemine katılacağız.

M. Şahin: Ben arkadaşlarımın söylediklerine katılıyorum. Anayasanın 51. maddesi her isteyen istediği sendikaya üye olabilir der. Ama hiç te böyle değildir. Ama öte yandan hangi iş kollarında ve kimlerin sendikalara üye olamayacağı gibi uzun bir yasak listesiyle yüz yüze geliyoruz. İşte yasakların somut bi-örneği.

Şubeler arası organizasyona geldiğimizde aslında bana konuşacak pek fazla şey bırakılmadı. Sendika genel merkezlerinin işçilerin önündeki sorunları kaldırmak için pek çaba sarfetmedikleri ortada, onları zorlama olarak değerlendirebiliriz.

A. Okuyan: 82 Anayasası yapılırken Türk-İş'in hazırladığı "Bu anayasayı işverenler hazırladı" diye bir broşür vardı. Bu dağıtıldı. O dönemdeki yönetim bu broşürü dağıttı ama hiç de sesini çıkarmadı. Hükümete bakan verdi. Bu durumdan bakıldığında yasaklardan şikayet etmek çelişki doğuruyor. Sonra elbette güven bunalımı ortaya çıktı. Bunlar belleklerde. Biz suçu biraz kendimizde aramalıyız.

Ben önce insan haklarının ve demokrasinin korunmasıyla birlikte sendikal hakların korunabileceğini ve gelişebileceğini düşünüyorum. Sorun demokrasi sorunudur.

Sendikaların bir araya gelmesi güzel ama genel taleplerde asgari müştereklerde birleşip bir hedef ortaya koyamadık. Ben de bu toplantılara katıldım, daha çok insanların siyasal görüşlerini öne çıkarmayı başa aldıklarını gördüm. Böyle giderse bu yapıdan bir şey çıkması mümkün olmayacaktır.

HOLLANDA SOLUNDA BİRLİK

baştarafı 16. sayfada

en Links politik arenada sağlam bir yer edinir, sol bir politika ile bu ileri adım güçlendirilir ve bu konuda toplumsal bir anlaşma sağlanırsa, o zaman kendi başına varlığını sürdürmekte ısrar etmek çılgınlık olacaktır," deniyordu.

CPN Konferansı'nda, partinin bağımsız olarak varlığını sürdürmesi gerektiğini ve bunun için hemen karar verilmesini isteyen bir önerge büyük oy çoğunluğuyla reddedildi.

"Groen Links" son durak değil

CPN için, Groen Links'in oluşması bir son durak değil, belki bir 'ara istasyon'. "Bir ara istasyon, ama aktarma yapmak için değil, daha çok kişinin aramıza katılmasına yarayan bir ara istasyon", diyor başkan yardımcısı ve devam ediyor, "hattı bizim vagonumuz aynı yöne giden başka vagonlar birbirine bağlanmalıdır. Groen Links'in alana ihtiyacı var. Çevremize duvar çekmemeliyiz. Her tür radikal sol grubun da katılımına açık olmalıyız. Sendikal hareketin radikal kesimleri ile kendimizi yakın hissediyoruz."

Çifte Üyelik

Groen Linksin partileşme süreci böyle hararetli devam ederken, seçimlere ortak liste ile katılma uygulaması, **Groen Links'e** üyelik konusunu da gündeme getirdi. **Groen Links'e** doğrudan üyelik olanaklı mıydı? Taraf partilerin üyeleri, **Groen Links'in** de üyeleri miydi?

Bu konuda da PPR bir öneri ile ortaya çıktı. Bu öneriye göre; kısa zamanda çifte üyelik uygulamasına geçilmeliydi. **Groen Links'i** oluşturan partilerin üyeleri, aynı zamanda **Groen Links'in** de üyeleri olmalıydı.

CPN bu konuda da acele karar vermemek yanlısı. "Önce **Groen Links**"te demokratik düzenlemeler yapılmalı. O zaman biz de, en azından, neyin üyesi olacağımızı biliriz", diye açıklıyor partisinin görüşünü Ernsting ve çifte üyelik konusundaki kararlarını Haziran 1990'da yapılacak kongrede vereceklerini ekliyor. ❑

1990 EYLEM YILI

Türk-İş'in 3 yıl önce yapılan 14. Genel Kurulunda "1987, 1988, 1989 için eylem yılı" kararı alınmıştı. Gerçekten de 1987'de Mersin, Samsun, İzmit ve Seydişehir miting ve yürüyüşleri yapılmıştır. 1988'de, Sakarya, Adana mitinglerinin yanı sıra; genel grev kararı, ANAP'a hayır kampanyası, Referandum ve 1,5 milyon işçinin katıldığı yemek boykotu. 1989 ise, 600 bin kamu işçisinin başlattığı 89 Bahar Eylemleri ile işçi sınıfının yaratıcı eylemlerine tanık oldu ve bağımsız sendikaların grev eylemlerini desteklemek için İskenderun ve Karabük miting ve yürüyüşleri...

Ve 1 Mayıs'a Türk-İş sahip çıkıyor. İşte böylesi yığınsal çıkışların bol olduğu bir dönemden sonra Türk-İş 15. Genel Kurulu yapıldı.

Türk-İş 15. Genel Kuruluna, eylemli son yılın, özellikle 89 Bahar eylemlerinin ruhu taşınamadı. Yine, kimi "sol" radikal çevrelerin körüklemesiyle sağ ve sol gruplaşma, ekipçilik yaşandı. 15. Genel Kurul'a katılan pek çok delege arkadaş ve doğal işçi önderleri Türk-İş'in bu genel kurulunu şöyle değerlendirdiler. Bu değerlendirmelere katılmamak elde değil.

1-) Türk-İş Genel kurulunda AAFLI oyununa gelindi. Genel kurula dışarıdan yön verilmeye kalkışıldı. Sosyal demokrat sendikaların delege sayısı konusunda gerçekçi olmayan matematiksel yorumlar yapıldı.

2-) Sosyal demokrat sendikacılara göre DYP'li sendikacılar özellikle birlikten yana daha tutarlı tavır izlediler. Şevket Yılmaz'ın son güne kadar adaylığını açıklamayışı bunun bir göstergesidir.

Ayrıca kapanış konuşmasında ise "yönetime gelenler ve gelmeyenler birbirimize ihtiyacımız var, bu işçi hareketinin birliği ve geleceği için şarttır" demesi diyalogtan yana olduğunu gösteriyordu.

3-) Özellikle sosyal demokrat sendikacılar tarafından siyasi arenaya dönüştürülen genel kurulda, Türk-İş kapısının bağımsız sendikacılara açılması ve AAFLI ile ilişkilerin kesilmesi karar önerileri, yine bu sendikalarca geri çekildi. Özellikle metalurji işkolundaki MESS planına böylece yağ sürülüyor. Bu ise, aynı işkolundaki sendikaların çoğalmasını ve de sendikal rekabeti körüklüyor ve körükleyecektir.

Tüm bu değerlendirmeler bize sendikal birlik yolunda önemli görevler yüklemektedir. Özellikle, sendikalar arası rekabeti kaldırmak, Türk-İş başkanlar kurulundaki gruplaşmalara son vermek, kollektif yönetim olgusunu öne çıkarmak, alınan genel kurul kararlarını uygulatmak ve yeni kararlar aldırmak, kişiler bazındaki politikayı kırmak, tabandaki çok sesliliğin misyonunu öne çıkarmak. ❑

Dursun Özden
Yol-İş Sendikası
Kocaeli eski Şb Bşk.

GİDİCİ OLAN YALNIZCA SİZ DEĞİLSİNİZ

Bugünlerde TBKP'lileri gözaltına almakla meşgul olduğunuz ve tabi ki çok yorulduğunuz için, bilmem ki benimle ilgilenecek misiniz? Ama olsun ben yine de meramımı anlatmaya çalışacağım, gerisi sizin bileceğiniz iş.

Dünya tersine dönmeye başladı: Bu sefer sıra size geldi. Ama " kolay lokma" değilsiniz (!) "Ben onlara ifade vermem" diye, direttiniz. Öyle ya nasıl olur da bir "Türk Milliyetçisi" üstelik işkence yaptırmaktan dolayı Avrupa'lılar tarafından sorguya çekilir. Fakat sayın Demiral bu tutumunuz devletin diğer yetkililerince hiç de hoş karşılanmadı. Tersine "çizmeyi aştığınız,devletin itibarını zedelediğiniz"den dem vuruldu. Ama kabul etmek gerekir ki, o kadar "güçlü" konumunuz var ki, hükümet bile size söz dinletemiyor. Anlayacağınız hem içerdekilere hem de dışardakilere karşı "kahramanca direnen" tam bir Rambo'sunuz.

... Sayın Demiral, kendinizi bugün yapayalnız hissetmiyor musunuz? Ne kötü değil mi herkesten baskı görüp, azar işitmek. Halbuki siz bütün gücünüzle"devletin yüksek bekası" için çalışıyorsunuz,ama her nedense kimse sizi anlamıyor.

Sayın Demiral hiç düşündünüz mü neden böyle yapayalnızsınız? Ayrıca "gidici" olduğunuzun herhalde farkındasınız. Peki sizin bu hale gelmenizin nedeni nedir? Bence bunun bir nedeni kendinizsiniz, ama önemli nedeni siz değilsiniz. Esas neden sizin dışınızdaki dünya'nın, Türkiye'nin evrimleştiği, evrimleşmeye çalıştığı demokrasi doğrultusudur. İşte, sizin anlayamadığınız neden de budur sayın Demiral.

"Gidici" olan sadece Nusret Demiral değildir. Gidici olan yıllardır tüm varlığını, konumunu komünizm düşmanlığı üzerine oturtmuş politik akımlar, politikalar ve onların araç ve yöntemleridir. İşte sayın Demiral sizi yapayalnız bir Rambo ve anakronik konuma getiren bu evrimleşmedir.

Sayın Demiral, o kadar işiniz içinde benim bu dilekçemi okumaya zaman ayırdığınız için,teşekkür ederim. Aşağıda adresimi yazıyorum.

22. Ocak. 1990
Mirza Turgut
Özel Tip Cezaevi
C/4 Koğuşu
Ceyhan/ ADANA

TÜM İLERİCİ, DEMOKRAT BASINA AÇIK ÇAĞRI

Yaşadığımız teknoloji çağının beraberinde büyük sorunları da getirdiği artık hepimizin bildiği ve kavradığı bir gerçektir.

Bu konuda gözümüze ilk görünenler çarpık bir kentleşme,bloklar halinde şehirlerin estetik görünüşünü bozan beton yığınları, büyük holdinglere siyasi iktidarlar tarafından peşkeş çekilen doğal güzelliklerimiz, bir kaç kişi haricinde kimsenin menfaati olmayan kıyılarımızın yağmalanması ve yeşil katliamı, kurulmuş ve kurulmakta olan termik santrallerin doğayı ve doğal çevreyi tahrip etmekle kalmayıp yağdırdıkları asit yağmurları, sanayileşme adına bize yaşatılan hava kirliliği ve denizlerimizin giderek bir balçık tarlası haline gelmesi, hesapta çevre sağlığı adına yapılan hayvan katliamları artık hepimizin burjuva basınından bile izleyebildiği, hatta bizlerden daha yakın izledikleri konulardan sadece birkaçı...

Bahsettiğimiz bu konularda etkin rol almaya çalışan bir takım yeşil çevreler ise bir kısmı yasal bir parti kurup düzenin çarkına ayak uydurmaları,diğer küçük otonom gruplarında bir araya gelemeyişleri ve çok sesli olmaları nedeniyle istedikleri yere varamamaktadırlar. Onların içinde dönmekte oldukları bu kısır döngü haliyle çevre sempatizanlarını da etkilemekte, olaya soğuk bakmalarına yol açmakta. Bu nedenle her zaman tutarlı politik çizgisini koruyan TÜRK SOLUNUN acil bir hızla olayın üzerine gitmesi gerekmektedir. Yapılması gereken şey ise tüm sol yayınlar dergilerinde birer yeşil sahife ayırıp okuyucu potansiyelini mektuplaşma veya hertürlü iletişim aracından faydalanarak tartışma platformuna çekmeli, varolan ilgiyi daha da yoğunlaştırmalıdır.

EVET BİZLER KADAR, ÇEVRE DE DEMOKRASİ İSTİYOR. HEM DE ACİLEN.

DOĞAL ÇEVREMİZE BİR TEK SAHİFEYİ ÇOK GÖRMEYELİM.

YEMYEŞİL BİR DÜNYA VE YEMYEŞİL BİR DEMOKRASİ İÇİN, YEŞİL BİR DÜNYA ADINA

Osman Sefa ŞİŞMAN

FKP ÜSTÜNE

Adımlar'ın 14-27 Ocak 1990 tarihli sayısında " dün 'yeni' olan bugün 'eski' "başlığı ile yayınlanan yazıda Fransız Komünist Partisi'nin geçmişine birkaç satırla yaklaşım getirilmiştir.

Kanımızca yazıda kullanılan cümle Fransa'da yayınlanan ve Elysee (1) ve Matingnon (2) borazanları durumundaki entellektüel görünümlü, azılı anti komünist "Liberation ve Le Monde" gazetelerinden alınmışa benziyor.

İlkin yazının ilk paragrafında 70 yıl önce FKP'nin doğuşundan adeta üzüntü duyulmuş gibi bir hava var. Yanılmış olabiliriz!

Parti içersinde Marchais'in tatillerinden birkaçını Romanya'da geçirmesinin eleştirildiğini Le Monde ve Liberation gazetelerinin dışında parti üyelerince eleştirildiğini hiç duymadık. Bir de Romanya'da tatil yapan yalnızca Marchais değildi. Marchais en son 1984'te gitmişti.

Fransız politik yelpazesinin sağdan sola birçok kişisini Romanya'da değişik tarihlerde görebilirsiniz. Hali hazırda, Fransız Senatosu'nun eskimiş başkanı Poher yılda iki üç tatilini Romanya'da geçirmekle kalmayıp, Çavuşesku'nun yakın zamanlarda yazdığı kitaplardan birine de övgü dolu bir önsöz yazmayı ihmal etmemiş. Eski başbakanlardan Chirac kendisini Paris'te ağırlamış. Mitterand, Sosyalist Parti Genel Sekreteri olarak Bükreş'te görüşmüş. Örnekleri sayfalar dolusu uzatabiliriz. Örneklerin çokluğu yüzünden l'Humanite bu konuda özel bir sayı bile yayınladı.

Yazıda Anicet Le Pors ve Charles Fitterman'ın görüşlerinden alıntılara yer verilerek bunlar adeta Gorbaçov'cu bir gösterilirken, Marchais'nin Stalinist olduğu bir izlenim yaratılmıştır. FKP Genel Sekreteri bundan bir iki ay önce Gorbaçov'un davetlisi olarak Moskova'da bir hafta kaldı ve onunla 7 saatlik bir görüşme yaptı.

Bir yine de Anicet Le Pors ve Cherles Fitterman'dan yapılan alıntılara dönelim. Alıntılara katılmamak mümkün değil gibi gözüküyor! Ama olayın içeriği Fransa'da yaşanıldığında daha değişik bir boyut kazanacaktır. Charles Fitterman FKP'nin toplumun tüm katmanlarının çıkarlarının savunucusu olması gerektiğini söylerken "Mösyo Plus" (3) luktan bahsetmiştir. Anlayacağınız; "emekçilerin çıkarlarını savunmaktan vazgeçelim", "asgari ücretin 6500 Frank'a çıkarılma istemi yanlıştır", gibi...

(1) Cumhurbaşkanlığı sarayı,
(2) Başbakanlık binasının bulunduğu sokak,
(3) Buradaki anlamı herşeye karşı çıkan, hep fazlasını isteyen.

H. LATİF, Dijon, 30.1.1990

Temsilcilikler
YURTİÇİ

Genel Koordinatör: Abidin Sökmen, Piyerloti Cad., Dostluk Yurdu sok., Selimbey İşhanı, No: 6/12 Çemberlitaş, Tel: 516 23 27 **Bölge Koordinatörleri:** ***Ankara**- Ziya Yavuzeş, Sağlık 1.sok., No: 9/9, Sıhhiye * **İzmir**-Mustafa Karakuş, * **Trakya**-İ. Can Diril, * **Adana**- Ömer Uz - Ahmet T. Türkmen, İnönü Cd. , Aydın İşhanı, Asma Kat:5, No:607 Tel: 110448 **Temsilcilikler:** ***Taşova (Amasya)**- Ömer Ünal, Balıca Köyü * **Antakya**- Ferit Lt. * **Bandırma (Balıkesir)**-Mehmet Aydın, Kağıt Açar Cad., Dumalar Pasaj, No: 36/4, * **Bursa** - Nejdet Filizoğlu, Hacılar Mah. , Eceler Sok., Sema ap., No: 1/1, ***Gaziantep**- Halaf Şalvarlı, Bey Mahb., Abdullah Edip Çiftçi Cd., No: 12/2, * **Bakırköy** Hamde Eskioğlu - Vahap Ünsever, İstanbul Cd., No: 38/7, Tel: 542 41 07 * **Bayrampaşa**- Selahattin Sabırlı- Hayrettin Altuncevahir, Yenidoğan Mh. Numunebağ Cd. No: 56 * **Beykoz**- Ahmet Özgön, İsmail Yıldız, İskele Cd. No:3 Kat:3, Paşabahçe, Tel: 322 61 83 ***Eminönü**-Fatih -İsmail Sörücü, Yeşiltulumba Sk. No: 56, * **Kadıköy**-İlhan Özer, Osmanağa Mah. Karaduk Sk. Şefik Ulaştır İşhanı No: 27/6 * **Kartal**- Hamit Akıncı-Mehmet Malkaç, Yukarı Mahalle, Yanık Sok. No: 11/3 B Blok, Tel: 374 32 44 * **Şişli**- Müslüm Erdal - Mahmut Doğan, İzzetpaşa Mah., Deniz Sok., No: 5/3 * **Ümraniye** -Ali Şen, Alemdağ Cad. No:53/C * **İzmir** - Vedat Pehal, 1471, Sok. No: 45/5 Alsancak, Tel: 22 67 33 * **Denizli**- Atilla Ereren, Doktor Cad. Memiş İşhanı, Kat: 3 Tel: 366 20 * **Diyarbakır** Mustafa Dağcı - İskendiyar Eyüboğlu - Mehmet Karabulut - Salih Şimşek, İnönü Cad., Kahraman İşhanı Kat: 4 No: 32 TelX 427 32 ***Kocaeli**- Nevzat Cingir, Ali İhsan Kayalar, Ömerağa Mah. Salkım Sok. Ergüler Han. Kat: 2 Tel: 14 42 28 * **Mersin**- Adil Alaybeyoğlu, Hastane Cad. No: 113/6 ***Manisa**- Ramazan Tütüncü, Kuyualan Mah. Erler Cad. No: 115/6 * **Muğla** Necati Demirel - Özcan Özgür - Belediye İşhanı No: 215 Kat:2 Tel:93 87 ***Sakarya**- Hayri Çiftçi, Kavaklar Cad., Sönekçioğlu İşhanı, Kat:1 No: 38/40 ***Salihli**- İsmail Fethi Ekan, Atatürk Mah. Osmaniye Sk. İnce Mehmet İşhanı No: 10 ***Çerkezköy (Tekirdağ)**-Hüseyin Öztürk, Gazi Mustafa Kemal Mah. Edip Sok. * **Karadeniz /Ereğli**- Devrim Bulvarı Çıtıroğlu İşhanı Kat 5 ***Antalya**- Ahmet Yalçın Sinan Mah. Atatürk Cad Birlik İşhanı No: 115 * **Eskişehir**- İlhan Pervane - Suat Atak, İsmet İnönü Cad. Üstün İşhanı No: 36 Daire 20 ***Tarsus**- Yusuf Kenan Oğuzcan, Cengiz Topel Cd. Yavarnış İşhanı No: 33 Kat:3 * **Zonguldak**- Gazi Paşa Caddesi, Aralık Sok., Turan Apt. No: 46 Kat:3

YURTDIŞI

Genel Koordinatör: Veysel Sarısözen **Temsilcilikler:** * **Federal Almanya** - Aydın Şensen, Moltke Str. 45, 4100 Duisburg, Fax: (49- 203) 339 229, Tel: (49- 203) 340 395 * **Batı Berlin** - Dorfau Str. 164, 1000 Berlin 44 * **Avusturya**- Halil Erdem, Mittelstelg 7/10, A-1040 Wien, Tel: (43-222) 566 7445 * **Belçika**- Turgay Çelikdin, Chee B. Alsemberg 455, 1180 Brüksel, Tel: (32-2) 345 1076 * **Danimarka**- Ayşe Coşkun, Dyrengsbakken 122,2th, 2080 Brondy Str., Tel: (45-2) 844 252 * **Fransa**- Hayri Ata, 87 Rue de la Mare, 75020 Paris, Tel: (33-1) 431 90 838 * **Hollanda**- Serme Uluooy, Mexico Dreef 225, 3563 Utrecht, Tel: (31-30) 62 30 29 * **İngiltere**- Cahit Baylav, 6 Stoke Newington Road, London N16 7XN, Fax: (44-1) 923 1802 * **İsveç**- Salih Salman-C.O. Köydüoğlu, Vistbringen 42 NB, 163/73 Spanga, Tel: (46-36) 8311 * **İsviçre**- Hasan Demircan, Postfach 56, 8614 Romanshorf, Tel: (41-57) 271 871 * **Kıbrıs**- Zeki Ersul, 10 Necmi Avkıran Sok., Lefkoşa, Tel: (90-520) 75 407 * **Yunanistan**- Bülent Öztürk, 00301 2285148, Rizou Neroutsou 11147, Galatsi, Athens, Tel: 19 512929

Abone Koşulları

Abone olmak için aşağıda belirtilen abone bedelini "Su Basın Yayın San. ve Tic. A.Ş., Türkiye İş Bankası Tarlabaşı Şubesi, Hesap No: 1056094" hesabına yatırmanız ve banka dekontu fotokopisini "Adımlar Gazetesi, Peykhane Sok., No: 44/4, Sultanahmet, İstanbul" adresine bildirmeniz yeterlidir.

Abone Fiyatları
6 aylık
Yurtiçi 25 bin TL. Yurtdışı (Avrupa) 30 DM
Yıllık
Yurtiçi 50 bin TL. Yurtdışı (Avrupa) 60 DM

adımlar

❑ Su Basın Yayın ve Ticaret A.Ş. adına Sahibi: Şefik Çalık ❑ Genel Yayın Yönetmeni: Zülfü Dicleli ❑ İşletme Müdürü: Atilla Tanılkan ❑ Yazıişleri Müdürü: Hüseyin Çakır ❑ Yayına hazırlayanlar: Füsun Öztürk Baysan, Hüseyin Çakır, Semih Gümüş, Sadettin Yumşak ❑ Yönetim Yeri: Peykhane sok., No.: 44, kat:4, Sultanahmet, İstanbul - Tel.: 516 11 79 , Fax: 516 1179 ❑ Dağıtım: GAMEDA ❑ Baskı: Son Havadis Web Ofset, 575 35 60.

İçişleri Bakanlığına Özel Güvenlik Birimi Talebi...

ÜNİVERSİTELERİN ÖZERKLİĞİ VE GÜVENLİK GÜÇLERİNİN DURUMU

❑ **Bülent Akbay**

Bir süre önce Beyazıt Meydanında gezmekte olan iki turistin meydandaki otobüsler dolusu polis dikkatini çekmiş. Bu durum hakkında bilgilenmek için bankta oturan iki öğrenciye "Bu bina güvenlik merkezi mi" diye sormuşlar. Yanıtın "Üniversite" olduğunu duyunca şaşkınlıkla nedenini öğrenmek istemişler. Öğrencilerden biri yeterli İngilizcesiyle, polisin binayı koruduğunu belirtmiş. Bu yanıt iki İngilize yeterli gelmemiş olacak ki, sürekli "polisin üniversitede ne işi var?" anlamında soruları ard arda sıralamışlar. Öğrenciler bir türlü durumu açıklayamamış. "Aslında biz de bilmiyoruz" diye gülerek ayrılmışlar.

Bu olayı bir arkadaşımdan dinleyince ben de gülmüştüm. O gün bu gündür meydandan her geçişimde, polisi buraya yığan nedenleri düşünüp, bir dizi soru biçimleniyor kafamda. Bir de acı gülümseme.

"Üniversite binaları veya ekleri içinde, kurumun imkanlarıyla önlenmesi mümkün görülmeyen hallerde Rektör, acele hallerde de Dekan veya bağlı kuruluşlar yetkililerinin zabıtadan yardım TALEP etmeleri halinde zabıta üniversite, bağımsız fakülte veya üniversiteye bağlı kurumların veya bunların eklerine girebilir." (Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu Madde 20 Fıkra A)

Fıkra B'de ise suçluların ve suç'un kovuşturulması için her zaman zabıtanın girebileceği belirtiliyor.

Bir süre önce günlük bir gazetenin sütunları arasında konuya ilişkin bir haber yer aldı. Haber öz olarak: EÜ Rektörünün özel güvenlik birimi kurma talebiyle İçişleri Bakanlığına iletilmesini içeriyor. Haberde gerekçe olarak, polisin yıpranmasını önlemek, okulda doğan maddi zararlara ve olaylara son vermek olduğunu belirtiyor. Kısaca 'huzur ve güven ortamı' için polisin üniversitedeki rolünü yerine getirebilecek,özel olarak çalıştırılan copu, silahı ve üniforması olan özel bir güvenlik birimi oluşturulması hedefleniyor. Öğrenci gençliğin üniversitede ve tüm öğretim kurumlarında polisin varlığına son verilmesini içeren taleplerini dikkate alarak bu yazıda önce polisin üniversitede bulunması durumunu değerlendirip, son gelişmeyle birlikte soruna hukuksal ve pratik bir çözüm getirmeye çalışacağım.

Öncelikle belirtilmesi gereken yürürlükteki yasaya göre polisin üniversitedeki varlığı yasadışıdır. Çünkü bugün polis, öğretim kurumlarının içinde olduğundan ayrıca çağrılmasına gerek kalmamaktadır. Okullarda sivil polislerin yığınla (fiili) varlığı bir yana, üniversitelerin tümünde, 'işler daha ileriye götürülecek' resmi üniversite karakolları kurulmuştur. Ayrıca her okulda resmi polis kulübeleri de kapı girişlerine yerleştirilmiştir. Bunların yanında eğitim kurumlarının giriş kapıları önünde polis ekibi otoları sürekli bulunmaktadır.

Yasada polisin (zabıtanın) eğitim kurumuna girişi Rektörün ya da acil durumlarda diğer yetkililerin (Dekan vb.) çağrısı halinde mümkün olacağı açıkca belirtilmiştir. Yani sözkonusu çağrı olmadan güvenlik güçleri üniversiteye giremez. Öğrenci gençliğin her çıkışını yasa dışı ilan eden polisin yasa dışı davranışları bir süreklilik kazanmıştır. Bu nedenle öğrenci gençliğin "polisin eğitim kurumlarındaki varlığına son verilmesi" talebi meşru olduğu gibi, aynı zamanda YASAL BİR HAKKIDIR.

"Polis suç işlenmesini önlemek veya işlenmiş suçların faillerini ele geçirmek için kişilerden (kendisinin polis olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra) kimliklerini sorabilir." Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu md.17

Suç işlenesi için somut bir tehlike olması ya da suç failini ele geçirmek için polisin kimlik sorabileceği açıkça yasada belirtilmiştir. Oysa üniversitelerde yasaya karşın sabah girişleriyle başlayan kimlik kontrolü uygulaması, mesai saatinin bitimiyle sona ermektedir. Bu uygulamanın icrasında ise "kapıcıdan ocakçıya, hademeden sivil polise" kadar bir alay adam yer almaktadır.

Anayasada tüm insanların eşit olduğu temel bir ilke olarak benimsenmişken, öğrencileri "her an suç işleyebilecekmiş" gibi görüp bu anlayışa uygun olarak devlet kurumlarını kullananlar anayasal suç işlemektedirler. Yalnızca güvenlik güçleri, yetkilileri değil,aynı zamanda okul idaresinde bu yanıyla sorumlu olanlar da bu "günahın" içindedir.

Üniversiteye zabıtanın girişini koşullara bağlama yanıyla yasa, öğrencilerin polise karşı çıkışları kişisel bir kin taşımalarından kaynaklanmıyor. Bu nedenle soruna polisin ya da onun görevini yerine getirecek, bir başka biçim altında, güvenlik birimi açısından yaklaşmak hatalıdır. Sorunun çözümü üniversitenin

... soruna polisin ya da onun görevini yerine getirecek bir başka biçim altında güvenlik birimi, açısından yaklaşmak hatalıdır. Sorunun çözümü üniversitenin özerklik boyutunda aranmalıdır...

dan hareketine neden olmamalıdır. Üniversite idarelerinin ve diğer yetkililerin eğitim kurumlarında polisin keyfi varlığına sessiz kalmış olmaları bu kesimlerin öğrencilere "potansiyel suçlu" görme anlayışlarının sonucudur. Uygulamalar sürekli polisin üniversitedeki varlığını meşrulaştırmaya yönelirken, üniversitelerin özerkliği sorunu bu yönüyle lincelenmeye ihtiyaç duyulmamıştır.

Sözkonusu sorun yönünden üniversitelerin özerkliği bilim kurumlarında görevlilerin, öğrencilerin hiçbir tehdit altında kalmaksızın özgürce öğrenimlerini sürdürmek,bilimsel çalışmalarını yapabilmek, düşüncelerini rahatça ifade edebilmek ve buna uygun araçları rahatça kullanabilmek ile içeriklendirilmelidir. Çözüm arayışlarının bu içeriği barındırması, en azından öncerі bu içeriği güvence altına alması gerektiğini sanıyorum. Aksi takdirde üniversitenin özerkliğini "tabuta koyan ne menem şeyin" sürgit devam etmesi olacaktır. İşte bu nedenle Bakanlığa yapılan başvuru var olana mahkum olup, buna karşılık bağımsız düşünebilme yeteneğinden yoksun kalmanın sonucudur.

Kuşkusuz yasadaki düzenlemeler de polisin üniversitelerin özerkliğini zedeleyecek tarzda müdahalesine kapı aralamaktadır. Bir yandan yasada köklü bir değişiklik önerir-

özerklik boyutunda aranmalıdır.

İçişleri Bakanlığına yapılan başvuru, sorunu çarpıtılmış bir bakış açısıyla aldığından sonuçta üniversitelerin özerkliği sorunu özde değil biçimsel bir çözüm bulma arayışına varmıştır. Kaldı ki, bu arayış ilk bakışta görülebilecek unsurlarda atlamış olduğundan soruna kafayı yormak yerine duygularla hareket edilmesinin sonucu çok gerilere düşmüştür. Yıllardır üniversitelerde polisin varlığı yeni arayışların bu noktaken diğer yandan da yasaların işlerlik kazanmasının güvencelerinin yaratılmasının altını çizmeye çalışacağım.

Anayasa dahil diğer yasalar üniversitelerin özerkliğini güvence altına almadığından bütünsel bir değişiklik çalışması yapılmadan sorunun tam olarak çözülmesinin olanaklı olmadığı belirtilmelidir. Buna karşın 82 Anayasası yüksek öğretim kurumlarını özerk kuruluşlar arasında saymıştır. Buradan hareketle Polis Vaz. ve Sal. Yas. zabıtanın üniversiteye girişini iki koşula bağlamıştır. Birinci koşulda Rektör çok acil durumlarda dekan ya da bağlı kuruluşun çağrısıyla girilebileceği belirtilmiştir. Bu çağrının "kurumun imkanlarıyla önlenmesi mümkün görülmeyen olayların çıkması..." karşısında denerek sınırı çizilmiştir. Her şeyden önce bu sınır suistimallere açık olduğundan soyuttur. Bugüne kadar polisin hep okulda bulunması herhalde bu soyutluk dışında açıklanamaz. Örnek vermek gerekirse İ.Ü bugüne kadar (son 10 yılda) sadece bir kez konuya ilişkin açıklama yapmıştır. Bu açıklama 28 Nisan 1988 günü Rektörle görüşmeye gelen öğrencileri dağıtan binlerce polisin üniversiteye girişi sonrasında yapılmıştır. Yetkili makamlar kurumun "kendi imkanlarıyla gideremeyeceği bir tehlike" olarak gördüğü görüşme talebini güvenlik güçleriyle önlemeye çalışmıştır. Yaşanan bu olay çağırmaya yetkili organın, çağırma sınırının daha somut belirlenmesini ve denetimini sağlamanın gerekli olduğunu gösteriyor. "Acil durumlarda Dekan ya da diğer yetkili kurum" ibaresi 14-3-1974 günlü 1974/9 sayılı kararıyla Anayasa Mahkemesi kararıyla iptal edilmiş, daha sonra yine eklenmiştir. Bu ibare Anayasa Mahkemesi' nin iptal gerekçesiyle tekrar kaldırılmalıdır. Çünkü bu ibare bir yetki kargaşası yaratarak telafisi güç zararların doğumuna yol açarken söz konusu yetkinin kötüye kullanılmasının denetimini neredeyse olanaksız kılmaktadır.

Rektörün elindeki yetkinin denetimini sağlamanın yolu üniversite YK. nın güvenlik güçlerini çağırmaya yetkili kılınmasıyla olanaklıdır. Bu yetkiyi YK adına Rektör kullanmalıdır. Bu durumda Rektör YK'nın önceden karar verme olanağı bulunduğunda bu yetkisini istediği gibi kullanamayacaktır. YK önceden hangi durumlarda polisin girişine izin vereceğini tahmini olarak belirlemeli ve ilan etmelidir. Öngörülemeyen bir durum karşısında Rektör, polisin girişine izin verecek ama hemen ardından nedenini ilan edecektir.

Bunun yanında YK'nın en kısa sürede konuya ilişkin görüşleri ilan edilmelidir. Böylece denetimi daha objektif normlara oturtmak olanaklı olacaktır. Öğrenim yaşamlarına müdahale edilen öğrencilerin bu müdahalenin nedenini öğrenme haklarına saygı gösterilmiş olacaktır.

Yasada ikinci koşul olarak polisin suç ve suçluların kovuşturulması için izin gerekmeksizin her zaman girebileceği belirtilmiştir. Bu hüküm üniversite yetkili organlarına durumun bildirilmesini kapsayacak tarzda değiştirilmelidir. Giriş gerekçesi somut bir olaya dayanmalı ve gerekli ayrıntılar yetkili organlara bildirilmelidir. Okul idareleri bu durumu açıklayan bir belgeyi ilan etmelidir. Bilgilenme hakkına hem üniversite kurumu hem de unsurlarının sahip olduğu açıktır. Kimlik sorma işleminde de benzer yollar izlenmeli ve yalnızca belirtilen kişi kimliklere bakmalıdır. Kimlik sorma işlemi bir zorunluluktan kaynaklanmalı ve keyfiliğe yer bırakılmayarak bir baskı aracı haline gelmesi engellenmelidir. Tüm bunlara Anayasanın 130. maddesindeki bilimsel araştırma ve çalışma özgürlüğüne getirilen yasakların kaldırılması eklenmelidir.

Sonuç olarak iki noktanın altını çizmek gerekirse üniversiteler özerk olmak zorunda olduğundan silahlı-silahsız, resmi-sivil gibi hiçbir güvenlik birimi ile korunmaya gereksinimi yoktur. Koruma yöntemi genel güvenlik yöntemleridir.

İkinci olarak emniyet güçlerinin keyfi ve yasadışı uygulamalarına son verilmesi için okul idarelerinin yasal girişimde bulunarak yargı yoluna gidebilmesidir. Bu işgal edilen makamın kaçınılmaz yasal sorumluluğudur. Belki böylece bir nebze olsun günahlarını hafifletebilirler. ❑